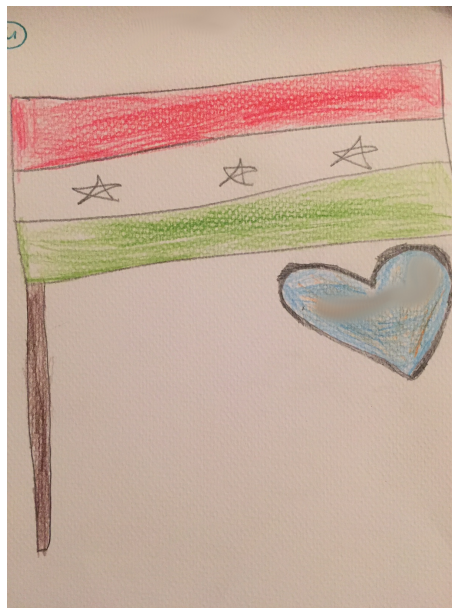

Institutionen för socialt arbete

Att skapa sin barndom i flyktingskap

En studie om hur emotioner hos ensamkommande barn i Jordanien
påverkar konstruktionen av deras barndom

GÖTEBORGS UNIVERSITET

SW2227 Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 30 hp

Scientific Work in Social Work, 30 higher education credits

Masternivå

Höstterminen 2017

Författare: Moa Irekvist

Handledare: Charlotte Melander

Abstract

Titel: Att skapa sin barndom i flyktingskap - en studie om hur emotioner hos ensamkommande barn i Jordanien påverkar konstruktionen av deras barndom

Författare: Moa Irekvist

Nyckelord: barndom, vardagsliv, ensamkommande barn, emotioner/känslor

Studiens syfte var att fylla en kunskapslucka kring hur emotioner hos ensamkommande barn påverkar konstruktionen av dessa barns barndom. Studiens undersökningsgrupp bestod av nio ensamkommande, nätverksplacerade barn i Amman, Jordanien. *De frågeställningar* som studien ämnade bevara berör de emotioner som barnen förknippar med sitt vardagsliv, interaktionen mellan emotioner och handling samt hur barns emotioner och agerande påverkas av barnens relationer till personer och platser i barnens liv, över tid och rum. *Studien utgår ifrån* en kvalitativ ansats och en metod som integrerar en visuell ritteknik med kvalitativa, halvstrukturerade intervjuer. Materialet analyserades i ett symbolisk interaktionistiskt, emotionssociologiskt och barndomssociologiskt perspektiv. En utgångspunkt togs ur vardagslivsociologi. *Resultatet* visade att de emotioner som barnen framförallt känner är glädje, sorg, ledsenhet, kärlek och ilska. Barnen visade sig ha olika strategier för att nå önskade emotioner. Barnen är styrda av strukturer men agerar som sociala aktörer i det utrymme de har. Barnens känsloliv visade sig till stor del formas av minnen som de har från sitt ursprungsland samt drömmen om framtiden, med fokus på hem och signifikanta andra. Barnen hade positiva upplevelser av att minnas de samhällen de levtt i, vilket tyder på att människor som arbetar med barn i liknande kontext inte ska skygga för att fråga och låta barnen berätta om dessa ämnen.

Abstract

Titel: To create a childhood as a refugee - a study about the importance of emotions for the construction of childhood among separated children in Jordan.

Author: Moa Irekvist

Key words: childhood, everyday life, separated refugee children, emotions

The aim of this study was to fill a gap in the knowledge about how emotions of separated children affect the construction of their childhood. The sample was nine separated children in kinship care in Amman, Jordan. *The research questions* concern the emotions that the children associate with their everyday life, the interaction between emotions and agency and also how the emotions and agency are affected by the relations to people and places in the life of the child, through time and space. *To answer my research questions*, a qualitative approach and a method that integrates a visual drawing method with qualitative, semistructured interviews has been adopted. The data were analyzed from the perspectives of symbolic interactionism, emotion sociology and childhood sociology. The study was centered on everyday life sociology. *The result* showed that the emotions that the children mainly have are happiness, grief, sadness, love and anger. The children were found to have different strategies to reach wanted emotions. The children are constrained by structures but act as social actors in the space they have. It was found that the emotions are, to a large extent, formed by memories from the country of origin and the dream of the future, with a focus of home and significant others. The result show that the children have positive experiences from recalling the memories of the society they have lived in, suggesting that persons working with children in a similar context should not be afraid of asking and let the children narrate these memories.

Innehållsförteckning

Förord	7
1. Inledning	8
1.1. Problemformulering	9
1.2. Avgränsningar	9
1.3. Syfte och frågeställningar	10
1.4. Relevans för socialt arbete	10
1.5. Uppsatsens disposition	11
2. Bakgrund	12
2.1. Mottagande av ensamkommande barn i Jordanien	12
2.2. Centrala begrepp	13
2.2.1. Ensamkommande barn	13
2.2.2. Familjehemsplacerade barn	13
2.2.3. Emotioner och känslor	13
3. Tidigare forskning	15
3.1. Emotioner i människans vardagsliv	15
3.1.1. De vanliga emotionerna och hur de samverkar	16
3.1.2. Att påverka sina emotioner	16
3.1.3. Summering	17
3.2. Ensamkommande barn, deras emotioner och vardagsliv	17
3.2.1. Forskningens fokus på barnens ohälsa	18
3.2.2. De svåra emotionerna, med fokus på förluster och kategorisering	18
3.2.3. Platsernas betydelse	19
3.2.4. Relationernas betydelse	19
3.2.5. Strategier för välmående	19
3.2.6. Summering	20
4. Teoretisk referensram	21
4.1. Vardagsliv och vardagssociologi	21
4.2. Symbolisk interaktionism	21
4.3. Emotionssociologi	23
4.4. Barndomssociologi	24

5. Metod och etik	27
5.1. Kvalitativ ansats	27
5.2. Tillträde till fältet	28
5.3. Urval och bortfall	28
5.4. Materialinsamling	30
5.4.1. Informationsmöte och intervjuens genomförande	30
5.4.2. Val av ritteknik i kombination med intervju som metod	31
5.4.3. Emojis som en del av metoden	32
5.4.4. Språket och dess betydande roll	32
5.4.5. Begränsningar i metoden	33
5.5. Analys och tolkning av materialet	34
5.5.1. Analysmetod	34
5.5.2. Val av teoretiska perspektiv	35
5.6. Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	35
5.7. Informationssökning	37
5.8. Etiska överväganden	38
5.8.1. Generella riktlinjer och ställningstaganden utifrån etikprövningslagen	38
5.8.2. Informerat samtycke och konfidentialitet	39
5.8.3. Ensamkommande barn som målgrupp	40
6. Resultat	43
6.1. Emotioner som barnen förknippar med sitt vardagsliv	43
6.1.1. Att känna glädje ger vila	44
6.1.2. Kärlek till ursprungslandet	46
6.1.3. Ilska - för att räddas från det farliga	47
6.1.4. Ledsenhet och sorg - för att få omvårdnad och sammanhang	48
6.1.5. Sammanfattande diskussion	50
6.2. Interaktionen mellan barnens emotioner och handlingar	50
6.2.1. Leken och roliga aktiviteter	51
6.2.2. Att göra ”bra” saker ger bekräftelse	52
6.2.3. Att be skapar hopp	52
6.2.4. Tankar samverkar med emotioner	52
6.2.5. Emotioner som skapas genom att minnas	55

6.2.6. Att sakna makt att agera på sina emotioner	56
6.2.7. Sammanfattande diskussion	57
6.3. Platsernas betydelse för barnets emotioner	57
6.3.1. Ursprungslandet och hemmet	58
6.3.2. Parker och natur	60
6.3.3. Skolan	62
6.3.4. Moskén	63
6.3.5. Sammanfattande diskussion	64
6.4. En barndom formad i relation till andra	64
6.4.1. Signifikanta andra och förlusterna därav	65
6.4.2. Vänner	68
6.4.3. Generaliserade andre	69
6.4.4. Att vara ensam med sina emotioner	70
6.4.5. Sammanfattande diskussion	72
7 . Avslutande diskussion	73
7.1. I relation till tidigare forskning	73
7.2. Resultatens relevans för socialt arbete	74
7.3. Nya frågeställningar som väckts	75
7.4. Slutsatser	76
8. Referenslista	77
Bilagor	
Bilaga 1 - Intervjuguide	81
Bilaga 2 - Informerat samtycke till barn	82
Bilaga 3 - Informerat samtycke till vårdnadshavare	85

Förord

Först och främst vill jag tacka alla barn som har deltagit i denna studie, utan er hade jag aldrig kunnat genomföra denna uppsats. Jag är så imponerad av att ni har vågat och velat berätta om era upplevelser och er situation så intensivt som ni har gjort. Era berättelser har hjälpt mig att förstå lite mer hur det kan vara, att vara i er situation.

Jag vill också rikta min största tacksamhet till Charlotte Melander, som har väglett mig genom denna uppsats. Charlotte som, både på distans och på plats, har stått ut med alla mina mail och frågor och som alltid har varit uppmuntrande och positiv i sin respons. Utan Charlotte hade jag inte heller fått möjlighet att komma i kontakt med den organisation som jag har samarbetat med i Jordanien.

Ett stort tack ges till all personal som har varit hjälpsam i kontakten med mina informanter, på organisationen i Jordanien. Ett särskilt tack riktas till min kontaktperson som har engagerat sig och hjälpt mig långt mycket mer än hon har haft ansvar för att göra. Jag kommer att minnas dig för allt detta.

Ett sista tack ges till min syster Anna, som med största noggrannhet har läst igenom uppsatsen och kommit med värdefulla kommentarer. Du är alltid min klippa!

*Moa Irekvist
December 2017*

1. Inledning

I dagsläget pågår flera krig och konflikter runt om i världen. Detta leder till att ett stort antal människor flyr sin hemvist. UN High Commission for Refugees (hädanefter UNHCR) (2017 a) meddelar i en rapport att antalet människor på flykt i världen, i slutet av 2016, är det högsta antalet någonsin. I rapporten framställs att 65,6 miljoner är ofrivilligt förflyttade i slutet av 2016, av dessa räknas 22,5 miljoner människor som flyktingar och 2,8 miljoner som asylsökande. Vidare visar UNHCR:s statistik att 51 % av alla flyktingar det året var barn. Statistik visar att det under året 2016 var 75 000 ensamkommande eller separerade barn sökte asyl, men UNHCR meddelar att denna siffra är snedvriden, då siffran till exempel inte innefattar barn som har fått flyktingstatus eller barn som mottagits av vissa länder. 86 % av alla flyktingar under UNHCR:s mandat befinner sig under slutet av 2016 i utvecklingsländer. I relation till världens länders population tog Libanon emot flest flyktingar, följt av Jordanien och Turkiet (UN High Commissioner for Refugees, 2017 a).

Jordanien är ett ungt land med en historia av ett stort flyktingmottagande (Migration policy centre, 2013). Sedan kriget i Syrien bröt ut, och det även har blivit oroligt på andra platser i världen, har antalet flyktingar ökat drastiskt i landet. I Jordanien bor det idag nästan tio miljoner människor (Jordan, 2017). I maj 2017 fanns det i Jordanien, inom UNHCR:s mandat, 736 396 registrerade flyktingar (här räknas inte palestinska flyktingar in). 91 % av dessa var från Syrien och de flesta andra från Irak (UN High Commissioner for Refugees, 2017 b). 78 % av flyktingarna som UNHCR hade registrerat var kvinnor och barn (Ibid.). 93 % av de syriska hushållen bodde utanför flyktinglägren och levde under Jordaniens fattigdomsgräns i slutet av 2016 (Ibid.).

I Jordanien har staten det huvudsakliga ansvaret för flyktingmottagande (Ministry of planning and international cooperation, 2016), UNHCR har dock en betydande roll (The Child Protection Sub-Working Group, 2013). I landet finns det ingen nationell lag för att skydda flyktingarna i landet, det saknas även lagstiftning gällande flyktingars ekonomiska och sociala rättigheter (Regeringskansliet, 2017). Den jordanska staten har inte heller ratificerat Genevekonventionen från 1951 om flyktingars rättigheter eller status (Ibid.). Dock har UNHCR och jordanska staten tecknat ett avtal från 1998 (delvis reviderad 2014) där flykting- och asyldefinitionen fastställs. I avtalet fastställs också att Jordanien ska efterleva principen om non-refoulement¹. Under den tid som flyktingarna vistas i landet har UNHCR ansvar för att hitta en fungerande lösning för flyktingen i ett tredje land. Dock finns den en stor risk för deportation för flyktingar, avsett status (Ibid.).

---

¹ Principen om non-refoulement härstammar från artikel 33 i Genevekonventionen från 1951, där det tydliggörs att värdlandet, inte under några omständigheter, skall tvinga en flykting att återvända till en plats där dennes liv eller frihet är hotad till följd av ras, nationalitet, religion eller tillhörighet till särskild social eller politisk grupp (UN High Commissioner for Refugees, 1990)

1.1. Problemformulering

Bland de många flyktingarna i Jordanien finns en andel ensamkommande barn - barn som vistas i landet utan sina föräldrar. De ensamkommande barnen i Jordanien bor i familjehem i samhället, i landets boenden avsedda för ensamkommande barn, eller i flyktingläger (The Child Protection Sub-Working Group, 2013). Dessa barn växer upp i en tillvaro präglad av osäkerhet. Möjlighet till uppehållstillstånd i Jordanien är liten och barnen vet inte heller om de kommer att flyttas till ett annat land eller om de kommer att kunna återvända till sitt ursprungsland. Samtidigt finns det en tydlig närhet till många flyktingars ursprungsländer. I denna kontext skapas barnens barndom.

Ensamkommande barns barndom ses ofta som någonting som står utanför det som människor i allmänhet kallar en normal barndom (James & James, 2008; Wernesjö, 2012). Förutom att genomgå en identitetsutveckling som gemene barn och tonåring är de dessutom flyktingar, med den problematik som det medför, och utan stöd från sina föräldrar eller tidigare vårdgivare (t.ex. Derluyn & Broekaert, 2007). En genomgång av tidigare forskning kring ensamkommande barn visar på att många barn lider av PTSD, ångest, sömnsvårigheter och depression (t.ex. Derluyn & Broekaert, 2007; Hodes et al., 2008; Chase, 2013). Under senare år har ett allt starkare ljus riktats mot gruppen ensamkommande barn, men det är sällan barnet som kommer till tals i dessa frågor (Wernesjö, 2012). Forskningens fokus ligger ofta på barnets sårbarhet och problematik, vilket riskerar att reproducera en tämligen skev, eller stigmatiserande, bild av ensamkommande barn (Ibid.). Barnen beskrivs som en oerhört utsatt grupp som samtidigt verkar ha en enorm förmåga till att återhämta sig och klara sig bra (t.ex. Carlson, Cacciatore & Klimek, 2012).

I ovanstående beskrivningar ryms sällan barnens emotioner, vardagsliv och egna reflektioner. Den forskning som jag har tagit del av tenderar också att vara utförd långt ifrån barnens ursprungsländer och således inte inkludera de barn som växer upp strax utanför sitt ursprungslands gränser - barn som delar stora delar av kultur och språk med värdlandet, men trots detta inte har rätt att få uppehållstillstånd eller medborgarskap. Hur upplever dessa barn själva sin barndom? Är barnens upplevda verkligheten fokuserad kring den ohälsa och depression som forskningen visar, eller går det att finna en mer nyanserad bild av deras känsloliv? Barn lever i ett samhälle där de dels är styrda av strukturer, men barn har också en förmåga att själva agera och påverka utfallet av sin barndom (Oswell, 2012). På vilket sätt skapas barnens känsloliv, vilken roll har de själva i konstruktionen och hur påverkar detta deras barndom?

Med utgångspunkt i detta vill jag lyfta fram emotionernas relation till dessa barns barndom. Istället för att, så som många tidigare forskare, lägga vikten vid ohälsa och trauma fokuserar jag på ett bredare känslspektrum. Detta görs för att få en förståelse för hur dessa barns emotioner kan inverka på hur barnens barndom konstrueras.

1.2. Avgränsningar

Denna studie avgränsas till att undersöka ensamkommande barn som är nätverksplacerade hos släktingar i Amman, Jordanien. Samtliga barn i undersökningsgruppen är placerade via den

organisation varvid jag har varit stationerad under min tid i Amman. De barn som ingår i studien kommer från Jemen och Syrien och är mellan fem och 16 år gamla.

1.3. Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med denna uppsats är att fylla en kunskapslucka kring hur emotioner hos ensamkommande, nätverksplacerade barn i Amman påverkar hur dessa barns barndom konstrueras. Mer specifikt ämnar uppsatsen att öka förståelsen för hur dessa barn upplever sina emotioner och hur dessa emotioner samverkar med hur barnen agerar i sin vardag. Ett fokus i studien ligger således på barn som sociala aktörer.

Ur detta syfte har jag brutit ut följande frågeställningar:

- Vilka emotioner förknippar barnen sitt vardagsliv med?
- Hur ser interaktionen ut mellan emotioner och handling?
- Hur påverkas barnens emotioner och agerande av barnens relationer till personer och platser i deras liv, över tid och rum?

1.4. Relevans för socialt arbete

Socialt arbete som ämne grundar sig i idén om att staten kan lösa sociala problem genom en praktik baserad på kunskap och vetenskap (Payne et al., 2008). Idén om socialt arbete föddes ur en en till stora delar idealistisk idé i västvärlden. Tanken med det sociala arbetets vetenskap var att arbetet skulle bygga på en kunskap som syftade till att ge en förståelse för människor, deras beteende i den kontext de lever i. Genom att ha denna kunskap skulle socialarbetare ha en förståelse för hur de på bästa sätt kunde hjälpa människor. Det sociala arbetets vetenskap skulle byggas på en universell vetenskap, oberoende av samhälle och kultur (Ibid). Enligt Payne, Askeland, Jordan och O'Leary (2008, p. 4) är svårigheten i detta att utgångspunkten kom från västvärlden och att vetenskapen således riktades därefter. Författarna framhåller att i och med postmodernismen föddes många svårigheter för fältet socialt arbete. Dagens globalisering gör att det finns ett behov av en förståelse för kulturella och sociala skillnader över världen.

Enligt Valtonen, Jordan och O'Leary (2009, p. 108) behöver socialarbetaren i allt socialt arbete på mikronivå arbeta upp en förståelse för de klienter som hon möter. I arbete med människor som kommer från en annan kulturell bakgrund och social kontext behövs en stor förståelse kring att det finns mycket i människans kontext som en socialarbetare från en annan bakgrund inte förstår från början. För att få en helhetssyn över människans situation behöver den enskilda människan ses som expert på sin egen situation (Valtonen, Jordan & O'Leary, 2009). Genom att se barns emotioner som en del av konstruktionen av ett barns barndom, samt förstå emotioner som ett förstadium till handling (jmf. Hochschild, 2012), blir en förståelse av barns emotioner inte enbart relevant på en mikronivå, utan också relevant på meso- och makronivå, då barnets handlingar inte enbart är isolerade till barnet självt, utan yttrar sig i relation till andra.

I den tidsepok som vi befinner oss nu, med det högsta antalet flyktingar någonsin och där många av flyktingarna är barn, behövs således en stor kunskap hos oss som arbetar inom fältet socialt arbete, för att i så stor utsträckning som möjligt kunna förstå de individer som vi möter. Inte minst har människor som möter ensamkommande barn ett stort behov av att förstå vad som formar ett barns emotioner och barndom, för att ha en möjlighet att möta barnet där det är och arbeta för ett större välmående för barnet.

1.5. Uppsatsens disposition

Jag inledde uppsatsen med att introducera uppsatsens problemområdet, syfte, frågeställningar och avgränsningar. I nästkommande kapitel ger jag en bakgrund avseende mottagandet av ensamkommande barn i Jordanien samt klargör för några centrala begrepp för uppsatsen. I det tredje kapitlet redogör jag för tidigare forskning i ämnet kring emotioner i vardagslivet samt ensamkommande barn och deras emotioner.

I det fjärde kapitlet presenterar jag de teoretiska perspektiv som har legat till grund för analysen av mitt material. Jag har valt att beskriva teorierna kortfattat i denna del för att sedan utveckla dem i kapitlet Resultat. De perspektiv som tas upp är vardagssociologi, emotionssociologi, barndomssociologi och symbolisk interaktionism.

I femte kapitlet skildrar jag de metodologiska avvägningar som jag har gjort, avseende aktuell kvalitativ ansats, tillträde till fältet, informationsökning, urval och bortfall samt studiens trovärdighet. De metodologiska avvägningarna diskuteras utifrån tidigare forskning. Kapitlet avslutas med en beskrivning av de etiska överväganden som jag har gjort.

I kapitel sex redogör jag för de resultat som har framkommit under min empiriska datainsamling samt för den tolkning jag har gjort av dessa med hjälp av mitt teoretiska ramverk och tidigare forskning. Inledningsvis redovisar jag resultatet av de emotioner som mina informanter har berättat om. Jag går sedan in på interaktionen mellan barnens emotioner och handlingar för att avsluta med att se barnens emotioner i relation till platser och personer.

I mitt avslutande kapitel diskuterar jag uppsatsens resultat mer generellt, resultatens relevans för socialt arbete, dess relation till tidigare forskning samt nya frågeställningar som har väckts under uppsatsens gång. Avslutningsvis redogör jag för mina slutsatser.

2. Bakgrund

2.1. Mottagande av ensamkommande barn i Jordanien

UNHCR, UN Children's Fund (UNICEF), Save the Children International och den jordanska staten har tillsammans utvecklat metoder för ett ordnat mottagande av ensamkommande barn i Jordanien. I och med detta utvecklades dokumentet *Standard operating procedures for best interest determination of refugee children in Jordan (SOP)*. Samtidigt fastställdes att det ska finnas temporära boendialternativ utsedda av *Jordanian Judiciary (MOJ)* och *Ministry of Social Development (MOSD)*. UNICEF och UNHCR har bidragit ekonomiskt och med teknisk support till MOJ och MOSD för att få ett välfungerande system (UN Children's Fund & UN High Commissioner for refugees, 2015). Nedanstående beskriver jag processen då ett ensamkommande barn anländer till Jordanien. Detta är baserat på dokumentet *Standard operating procedures for best interest determination of refugee children in Jordan (The Child Protection Sub-Working Group, 2013)*.

När ett ensamkommande barn anländer görs en initial bedömning och en identifiering av barnet. Detta sker till exempel vid Jordaniens gränser eller UNHCR:s registreringscenter. I de fall där barnet har behov av akut hjälp så hänvisas barnet till olika stödjande insatser. Barnet registreras av UNHCR och blir identifierad som flykting. I och med registreringen görs en bedömning av barnets situation (*Best interest assessments, BIA*). Denna kan göras av personal från UNHCR:s barnskyddsgrupp eller någon av de anlitade organisationerna. I denna BIA redogörs för barnets bakgrund, familjesituation, boendeförhållanden, fysiska och psykiska hälsa, eventuella behov av skydd och önskningar om framtiden. Ansvarig organisation fortsätter sedan att utreda barnets situation och kontinuerligt görs nya bedömningar (BIA). Under denna tid placeras barnet i ett tillfälligt vårdarrangemang. I detta skede beslutar även domstolen om en legal företrädare för barnet. När ett barn är placerat skall det upprättas en vårdplan tillsammans med barn och ansvarig vårdgivare. Barnet har rätt till skolgång och samhällsliga aktiviteter. Barn som är släktingplacerade ska följas upp var tolfte vecka medan barn i andra former av boenden ska följas upp varannan vecka.

Så tidigt som möjligt påbörjas efterforskning av barnets familj, i samarbete med UNHCR och Röda korset, för att i möjligaste mån återföre barnet med dess föräldrar, syskon eller andra släktingar. Detta blir en del av utredningen gällande barnets stadigvarande placering. Finns det möjlighet att återföre barnet med släktingar i annat land så görs det. När tillräckligt med information finns för att fatta ett beslut om barnets stadigvarande placering kommer UNHCR eller den placerade organisationen med ett förslag, utifrån vad som bedöms vara barnets bästa. En BID-panel avgör om de den föreslagna åtgärden är bra nog. Om det anses vara det bästa för barnet så går ärendet vidare till UNHCRs enhet för stadigvarande bosättning.

Om barnet har varit placerat i ett boende under två år och placeringen är välfungerande kan ärendet ibland stängas. Detta genomförs i de fall som familjehemmet gör en bedömning att hjälp inte längre behövs, barnet är välintegrerat i familjehemmet och har en fungerande skolgång, regelbundna uppföljningar har gjorts, barnet är skyddat mot eventuella hot och får den sjukvård som det behöver. Barnet behöver också vilja bo kvar i hemmet. Ett ärende stängs

även om barnet kan återförenas med sina föräldrar. Om barnet återförenas med sina föräldrar görs sedan en uppföljning för att se att det fungerar bra (The Child Protection Sub-Working Group, 2013).

2.2. Centrala begrepp

I detta avsnitt kommer jag att redogöra för de begrepp som jag ser är av vikt för förståelsen av denna uppsats.

2.2.1. Ensamkommande barn

I en internationell kontext görs ofta en distinktion mellan ensamkommande barn (*unaccompanied children*) och separerade barn (*separated children*). *Separerade barn* är barn som är separerade från sina föräldrar eller legala företrädare, men som har följt med en annan vuxen släkting (International committee of the Red Cross, et al., 2004). *Ensamkommande barn* är barn som befinner sig i landet utan båda sina föräldrar eller legala företrädare och utan någon annan som på rättslig grund eller enligt sedvänja tar hand om barnet (Ibid.).

I Sverige görs ingen legal skillnad mellan ensamkommande och separerade barn, begreppet ensamkommande barn används i båda fallen (SFS. 1994:137. Lag om mottagande av asylsökande m.fl. paragraf 1b). Likaså är inte denna distinktion alltid tydlig i tidigare forskning. Jag har därför valt att inkludera både ensamkommande och separerade barn i denna studies kapitel om tidigare forskning. Undersökningsgruppen för denna studie är enbart separerade barn, men utifrån svenskt vokabulär benämner jag dem som ensamkommande.

2.2.2. Familjehemsplacerade barn

På engelska används begreppet *foster care* för det fenomen som vi på svenska kallar familjehem. Foster care innebär en situation när en myndighet placerar ett barn i en familjelig miljö som inte är barnets egna familj. Familjen är utvald, godkänd och handleds av myndigheten (UN General Assemble, 2010). Ett närliggande begrepp är *nätverksplacerade barn*. På engelska används här ordet *kinship care*. *Kinship care* innebär att barnet bor hos en släkting till barnet alternativt vänner till familjen som barnet känner. Denna typ av placering kan ske formellt eller informellt: att familjen själv har gjort upp detta arrangemang eller att en myndighet har beslutat om det (Ibid.).

Samtliga barn i denna studie är nätverksplacerade. På svenska används begreppet familjehem både för situationer där barnet inte sedan tidigare har en relation till familjehemmet och då familjehemmet är en del av familjens nätverk (Socialstyrelsen, 2012). I denna text använder jag både benämningen familjehem och nätverkshem för barn placerade inom nätverket.

2.2.3. Emotioner och känslor

Emotioner, känslor och affekter är ord som ibland används synonymt och ibland särskiljs ifrån varandra (Wettergren, 2013). I denna uppsats används begreppet emotion och känsla synonymt utifrån Wettergrens (2013) definition av emotioner. Wettergren (2013, s. 17) beskriver emotioner som komplexa känslor, bestående av fyra komponenter: förändrade sinnesförmåelser, en bedömning av situationen, fritt eller kontrollerat uttryck av gester (handling) samt en kognitiv process som reflekterar över tre ovanstående komponenterna och

ger det en beteckning. De tre första komponenterna är en känsla, genom den fjärde komponenten tillkommer en medvetenhet kring känslan och det blir en emotion. Emotioner är således både biologiska och socialt konstruerade, där samhället lär människan i vilka situationer som specifika emotioner ska uppstå (Ibid.). I avsnittet Teoretisk referensram beskriver jag min användning av begreppet mer djupgående, detta under rubriken Emotionssociologi.

3. Tidigare forskning

Jag har funnit forskningen kring ensamkommande barn och deras emotioner vara sparsam. Jag har inte lyckats identifiera några tidigare studier som har studerat barn som är flyktingar och deras emotioner i relation till skapandet av sin vardag. Än mindre har jag funnit studier som riktar in sig på ensamkommande barn och som studerar barns emotioner i relation till deras vardagsliv. För att sondera närliggande forskning har jag istället valt att dela upp forskningen i två underkategorier utifrån de olika delarna som min undersökning berör. Hur min sökning har gått till och hur jag har kommit fram till dessa underteman framkommer i avsnittet Metod. Jag har funnit två huvudsakliga underteman:

- Emotioner i människans vardagsliv samt hur dessa påverkar vardagliga handlingar.
- Ensamkommande barn, deras emotioner och vardagsliv.

Nedan redogör jag för studier som berör dessa två teman.

3.1. Emotioner i människans vardagsliv

I merparten av de studier som jag har läst är forskarna överens om att det har gjorts mycket forskning kring emotioner, men mycket mer sparsamt med forskning kring de emotioner som finns frekvent i människans vardag. Nedan har jag sammanställt forskning som jag ser vara relevant i detta sammanhang och relevant för min studie.

I artikeln *Emotions in everyday life* redogör Trampe, Quoidbach och Taquet (2015) för en kvantitativ studie där de undersöker emotioner i ett vardagslivsperspektiv. Medelåldern i studien är 32,9 år. I studien har deltagarna 18 emotioner att välja på. Informanterna ska konsekvent använda en applikation på sin telefon för att uppge vilka emotioner som de har. I artikeln *Emotional experiences in everyday life* redogör Scherer och Tannenbaum (1986) för en liknande, men kvalitativ, studie där de studerar emotioner i ett vardagslivsperspektiv. Informanterna i deras studie är mellan 18 och 83 år, med en medelålder på 38,5 år. Till skillnad från föregående studie har deras informanter inga specifika emotioner att välja på, utan får fritt uttrycka vilka emotioner de upplever. Ytterligare en skillnad ifrån tidigare nämnda studie är att de ska berätta om en emotion som de har haft tidigare, inte om emotioner i realtid (Scherer & Tannenbaum, 1986). Scherer och Tannenbaum (1986) ber, under en telefonintervju, sina informanter att berätta om den senaste händelsen som de kan komma på, som fick dem att påverkas känslomässigt. Wood, Quinn, och Kashy (2002) fokuserar i sin studie *Habits in everyday life* på känslornas intensitet. Informanterna i deras studie är universitetsstudenter. Den sista studien som jag har utgått ifrån är Livingstone och Srivastavas (2012) artikel *Up-regulating positive emotions in everyday life*. Denna studie omfattar tre delar och undersöker vad människan gör i sin vardag för att få uppleva positiva emotioner. Informanterna i deras förstudie är universitetsstudenter med en medelålder på 19,97 år, informanterna i studie ett är universitetsstudenter mellan 17-42 år med en medelålder på 20,26 år och i studie två är det universitetsstudenter mellan 18-58 år med en medelålder på 19,98 år.

3.1.1. De vanliga emotionerna och hur de samverkar

I Trampe, Quoidbach och Taquets (2015) studie uppger informanterna att de i genomsnitt upplever en eller flera emotioner 90 % av tiden. I detta avseende finns det ingen markant skillnad mellan könen. Informanterna uppger att de känner enbart positiva emotioner 41 % av tiden, enbart negativa emotioner 16 % av tiden och blandade emotioner 33 % av tiden. Män rapporterar enbart positiva emotioner i något högre grad än kvinnor, medan kvinnor rapporterar enbart negativa emotioner i något högre grad än män. De vanligaste positiva emotionerna är glädje och kärlek, medan de vanligaste negativa emotionerna är oro och sorg. Trampe, Quoidbach och Taquet (2015) beskriver emotioner som ett nätverk där de kan uppmuntra eller hämma andra emotioner. De studerar i vilka kombinationer informanternas emotioner förekommer. Studien visar att glädje och tillfredsställelse är två emotioner som i hög utsträckning samverkar med andra emotioner. Glädje och tillfredsställelse tenderar att samverka med många positiva emotioner men hämma samverkan med de negativa. Trampe, Quoidbach och Taquet (2015) drar slutsatsen att en ökning av glädje och tillfredsställelse kan ses som en buffert för negativa emotioner. De negativa emotionerna sorg, ångest, avsky och ilska samverkar också i hög utsträckning med andra emotioner, men dessa samverkar mest med andra negativa emotioner och hämmar de positiva. Trampe, Quoidbach och Taquet (2015) menar också på att det finns så kallade distinkta emotioner, som sällan samverkar med andra emotioner.

I motsats till Trampe, Quoidbach och Taquets (2015) studie uppger informanterna i Scherer och Tannenbaums (1986) studie i högre grad negativa än positiva emotioner. Vidare visar deras undersökning att den kontext som oftast gav upphov till emotionerna som informanterna berättar om, både negativa och positiva, är kopplade till familj, följt av arbete och vänner. Deras studie visar även att lycka ofta står som ensam emotion, medan mer negativa emotioner är kombinerade med andra negativa emotioner. Scherer och Tannenbaum (1986) finner i sin studie ingen signifikant skillnaden på resultat avseende bakgrundsinformation, så som kön, ålder, utbildning, härkomst, religion eller levnadsomständigheter.

3.1.2. Att påverka sina emotioner

Livingstone och Srivastava (2012) hävdar i sin studie att de flesta har lycka som ett mål i sitt liv och strävar efter att känna detta. Forskarna uttrycker att det idag finns mycket forskning om hur människor gör för att undvika negativa emotioner, men mindre forskning för att undersöka hur de gör för att stärka de positiva emotionerna. Livingstone och Srivastavas (2012) förstudie visar att människor upplever att den bästa strategin för att förmå sig själv att uppleva positiva emotioner är genom att välja specifika aktiviteter, men även strategier för att påverka sina emotioner genom sättet att tänka förekommer. De aktiviteter som deras informanter i hög grad väljer är att spendera tid med sina vänner, följt av att delta i en specifik aktivitet som de tycker om. De efterföljande strategierna var att äta, hjälpa andra samt att träna. Det vanligaste sättet att använda sina tankar för att uppleva positiva emotioner är att tänka tillbaka på positiva minnen, tänka positivt, tänka på saker som gör dem lyckliga samt tänka på det som komma skall. I Livingstone och Srivastavas (2012) nästkommande studie försöker de strukturera upp strategierna i olika teman och presenterar tre metoder som deras informanter använder för att uppnå positiva emotioner. Första metoden kallar de engagemang, vilket handlar om handlingar eller tankar som utförs för att på ett omedelbart sätt öka de positiva emotionerna (t.ex. aktiviteter som ger omedelbar njutning eller att tänka på positiva

saker i framtiden). Metod nummer två kallar de förbättring, vilket innefattar aktiviteter eller tankar som syftar till att framtiden ska bli bättre (t.ex. avsluta en uppgift, framarbete ett nytt mål). Sista metoden kallar de njutning, denna metod går ut på att utföra aktiviteter som framkallar ett ögonblickligt nöje (t.ex. fantasier, shopping eller alkoholkonsumtion). Studien visar att kvinnor i högre grad än män använder sig av engagemang och njutning, men att det inte finns någon skillnad vad gäller metoden förbättring. I övrigt redogörs inte för skillnader korrelerade med bakgrundsinformation. Deras sista studie visar att metoden engagemang till största del är förknippad med positiva emotioner - både kortvariga och långvariga. Förbättring är förknippad med negativa kortvariga emotioner och används ofta tillsammans med engagemang; Strategin engagemang väger således upp för en kortvarig minskning av positiva emotioner av strategin förbättring. Strategin njutning är förknippad med negativa långvariga emotioner, men positiva kortvariga emotioner (Livingstone och Srivastava, 2012).

Wood, Quinn, och Kashy (2002) sammanställer i sin artikel två studier. De framhåller att människor anpassar sitt vardagsliv så att emotionerna inte blir för intensiva, vad gäller aktiviteter som man utför ofta. Emotionerna i vardagen verkar även ha mindre intensitet än emotionerna vid mindre vanliga händelser. Wood, Quinn, och Kashy (2002) studerar även hur tankar respektive emotioner kan kopplas ihop med vardagliga aktiviteter. I deras undersökning visar det sig att emotioner är mer styrda av aktiviteter än tankar, men att tankar påverkar emotionerna mer då informanterna utför vardagliga aktiviteter än mer ovanliga aktiviteter. I en av deras två studier finns en tendens att tankarna har större inverkan på emotioner än handlingar i vardagliga aktiviteter. Forskarna har inte framhävt några skillnader beroende av informanternas bakgrundsinformation.

3.1.3 Summering

Det som jag ser som en genomgående faktor i ovanstående forskning är att det ofta görs en uppdelning mellan positiva och negativa emotioner och att ett stort fokus har legat på hur människor gör för att uppleva positiva emotioner, alternativt undvika negativa emotioner.

3.2. Ensamkommande barn, deras emotioner och vardagsliv

Det har varit svårt att få en mångsidig bild av emotioner i vardagslivet hos ensamkommande barn. Genom litteratursökning har jag förstått att de flesta studier syftar till att undersöka den psykiska hälsan, framförallt den psykiska ohälsan, hos ensamkommande barn. Den psykiska ohälsan behöver i sig inte vara förknippad med de ensamkommande barnens känsloliv i stort. Således ger inte denna forskningsöversikt en bild av ensamkommande barns känsloliv, utan snarare en bild av det fokus som har funnits i forskningen om ensamkommande barn. Jag har här utgått ifrån ett antal studier som jag ser som relevanta för denna uppsats.

I artikeln *Security and subjective wellbeing* redogör Chase (2013) för en kvalitativ studie där hon intervjuar 54 ensamkommande barn i Storbritannien om deras liv och välmående.

Derluyn och Broekaert (2007) redogör i artikeln *Different perspectives on emotional and behavioural problems in unaccompanied refugee children and adolescents* för sin forskning kring de känslomässiga bekymmer som ensamkommande barn och ungdomar upplever i Belgien. I artikeln *Risk and resilience for psychological distress amongst unaccompanied*

asylum seeking adolescents redogör Hodes, Jagdev, Chandra och Cunniff (2008) för sin studie

med fokus på PTSD bland ensamkommande barn. Groark, Sclare och Raval (2011) redogör i artikeln *Understanding the experiences and emotional needs of unaccompanied asylum-seeking adolescents in the UK* för en fenomenologisk studie, där de genomför öppna intervjuer med ensamkommande barn i Storbritannien, med mål att förstå de ensamkommande barnens upplevelser av sin nuvarande situation. De undersöker även hur historia och nutid påverkar barnets psykologiska välmående, samt vilka metoder som barnen använder för att hantera sin situation. Herz och Lalander (2017) redogör i sin artikel *Being alone or becoming lonely? The complexity of portraying 'unaccompanied children' as being alone in Sweden* för sin studie där de under ett års tid genomför intervjuer med 23 ungdomar som har kommit till Sverige ensamma. Fokus i intervjuerna är begreppet ensamhet (*loneliness*) i vardagen. Denov och Akesson (2013) redogör i artikeln *Neither here nor there? Place and placemaking in the lives of separated children* för sin forskning kring hur ensamkommande barn lägger mening i olika platser (*placemaking*) under migrationsprocessen.

3.2.1. Forskningens fokus på barnens ohälsa

Forskningen är samstämmig om att ensamkommande barn har varit utsatta för mycket svåra situationer. En stor del av de barn som har deltagit i studierna har visat psykologiska svårigheter, där det främsta fokuset har varit på depression, ångest, PTSD och sömnsvårigheter (t.ex. Derluyn & Broekaert, 2007; Hodes et al., 2008; Chase, 2013).

Ungdomarna i Chases (2013) studie talar om sömnsvårigheter, generaliserad ångest och självmordstankar. Samtliga ungdomar känner att deras historia påverkar dem, några känner sig sjuka av oro för sin familj eller rädsla av att inte få stanna, samtliga känner ångest och oro, vilket i många fall påverkar deras sömn och kostintag. Resultaten i Derluyn och Broekaert (2007) studie påvisar att 10-25 % av studiens deltagare har symtom av ångest, depression, känslomässiga svårigheter och PTSD. Studien visar att ungdomar i 17- och 18-årsåldern visar högre depressionstal än de yngre. Forskarna kopplar detta till ovissheten inför vad som händer i och med att barnet ska bli myndigt - då många förlorar rätten att stanna i Belgien. Även Hodes, Jagdev, Chandra och Cunniffs (2008) studie påvisar hög grad PTSD-symtom hos ensamkommande barn, med en högre andel bland äldre ungdomar än yngre. Deras studie påvisar även ett samband med att bo i boendeformer med mindre omsorg (t.ex. större boenden där man är mer självständig) och högre grad av PTSD. Även ungdomarna i Chases (2013) studie påvisar en oro inför framtiden. De flesta av ungdomarna i Chases (2013) studie har inte uppehållstillstånd och känner på grund av detta en osäkerhet inför framtiden, vad som ska hända med dem. Studien påvisar också att många av dessa ensamkommande barn har en känsla av att inte ha någon grundläggande betydelse i världen. Ungdomarna upplever att det är svårt att läsa signalerna i ett främmande land och att de är beroende av tolk för att kommunicera. De känner sig rädda.

3.2.2. De svåra emotionerna, med fokus på förluster och kategorisering

Groark, Sclare och Raval (2011) finner i sin studie fyra teman som återkommer genom intervjuerna: förluster, process av anpassning, erfarenheter av svårigheter och förhandling om det nya livet. I deras forskning menar de på att förlusterna gäller personer, fysiska ting och emotioner: ett förlorat liv, frihet, kontroll, familjemedlemmar och även sig själva. Dessa förluster lämnar dem med känslor av isolering och ensamhet. Herz och Lalanders (2017)

studie påvisar att ungdomarna efter en tids vistelse i Sverige inte känner sig så ensamma i sin vardag, utan att ensamheten mest kommer sig av saknaden från sitt tidigare, vanliga liv och sin familj vilket i sig kan resultera en känsla av förlorad kontroll. Känslan av brist på kontroll resulterar ibland i en känsla av ensamhet.

Temat ”Förhandlingar i det nya samhället” i Groark, Sclare och Ravals (2011) studie handlar om känslor av att vara glad av att vara i säkerhet och att ha en skola att gå till, men också i att bli accepterad bland vänner och inte enbart vara en *asylsökande*. Även ungdomarna i Chases (2013) studie upplever att statusen asylsökande gör att omgivningen behandlar dem på ett särskilt sätt och att det är svårt att få lov att vara någon särskild, med en unik historia. Herz och Lalander (2017) visar på liknande resultat i sin studie, där ungdomarna känner sig stämplade som *ensamkommande* och har en önskan att få lov att vara människor eller svenskar, istället för att år efter år vara enbart ensamkommande.

3.2.3. Platsernas betydelse

Enligt Denov och Akesson (2013) kan anknytning till en plats kan vara en skyddande faktor för en individ som skapar välmående. Genom en känsla av hem skapas en kontinuitet i livet, platsen blir någonting att binda upp sina minnen och sin identitet på. Deras studie påvisar att trots att de ensamkommande barnen ofta lever eller har levt under farliga och fientliga omständigheter utvecklar de en särskild anknytning till flera platser, anknytningen skapar dem ett sammanhang och ger dem en särskild mening. I skapandet av hem visar det sig att de sociala relationer som är kopplade till platsen är av stor betydelse för meningsskapandet, likaså känslan av att få ha med sig sin tidigare kultur med språk och traditioner. Genom detta kan det ”gamla hemmet” tas med in i det ”nya” (Denov & Akesson, 2013).

3.2.4. Relationernas betydelse

Ungdomarna i Herz och Lalanders (2017) studie berättar om de relationer som är viktiga i vardagen, så som kompisar som de flytt tillsammans med och familjemedlemmar. Ungdomarna beskriver hur omständigheterna på deras boende gör det svårt för dem att hålla kontakt. Ekonomiskt är det även svårt att hålla kontakt med familjen i andra länder. Ungdomarna beskriver hur vardagen präglas av institutionella, skapade kontakter, som inte känns genuina och äkta. Det finns en längtan efter de nära, trygga relationer. Byte av socialsekreterare och andra formella kontakter, leder till en känsla av att inte bli lyssnad på eller tagen på allvar. De stabila relationer som de har etablerat skapar istället känsla av motivation och aktörskap (Herz & Lalander, 2017).

3.2.5. Strategier för välmående

Med tanke på resultaten som presenteras ovan är det kanske inte förvånande att ett fokus har lagts på forskning kring hur ensamkommande barn hanterar sin svåra situation, både med avseende på bakgrund, ny situation och emotionella och psykologiska bekymmer. Ní Raghallaigh och Gilligan (2010) har undersökt vilka former av copingstrategier som ensamkommande barn använder sig av för att hantera vardagen. Forskarna betonar några centrala strategier som deras informanter använder sig av. Genomgående uppges religion ha en särskild betydelse. En strategi informanterna använder sig av är att försöka ha en känsla av att vara samma person över tid, att behålla sin identitet och känsla av själv genom att sammanföra sitt förflutna med sin nuvarande situation. Samtidigt vill informanterna anpassa

sig till den nya situationen i det nya landet. En annan strategi är att tänka positivt, att se det som hade blivit bättre i deras liv och tänka på framtiden som positiv. Känslan av att ha förmåga att klara av sin situation självständigt, är någonting som får informanterna att hantera sin situation. Samtidigt finns det en stark misstro till omvärlden och en mycket noggrann bedömning kring vilka som går att lita på och inte. En sista strategi är att undertrycka emotioner och söka distraktion. Ní Raghallaigh och Gilligan (2012) framhåller att ungdomarna har en önskan om att trycka undan sina tankar och emotioner kring sitt förflutna samt sina nuvarande omständigheter och istället fokusera framåt. Även Groark, Sclare och Ravals (2011) studie visar liknande resultat. De fann att flertalet av informanterna kämpar med att få kontroll över sin situation, försöker hitta strategier för att inte behöva känna jobbiga emotioner eller tänka svåra tankar, samt hitta bra vänner som de kan lita på (Groark, Sclare & Raval, 2011). Samtidigt verkar misstro mot omgivningen vara en annan överlevnadsstrategi (Ní Raghallaigh, 2014).

3.2.6. Summering

Så som jag ser den tidigare forskning jag har tagit del av, präglas mycket av ungdomarnas liv av en känsla av identitetsutvecklande, att hitta sin plats i sin nya situation med anpassning, samtidigt som de vill ha kvar sin person och sin historia, den de är. Ungdomarna vill inte enbart vara *ett ensamkommande barn*. De personliga relationerna är av stor vikt, samtidigt som ungdomarna är väldigt måna om vem de släpper in och vågar lita på. Det finns mycket tankar och saknad kring det som har varit, en otrolig längtan och oro för familjen, samtidigt som många använder en aktiv strategi för att inte tänka på det som har hänt utan istället fokusera framåt.

4. Teoretisk referensram

Jag kommer i detta kapitel att redogöra för de teoretiska perspektiv som har legat till grund för analysen av mitt material. Jag har valt att beskriva dessa teorier kortfattat i denna del och sedan utvecklat dem i min analys.

4.1. Vardagsliv och vardagssociologi

Ett centralt tema i denna uppsats är vardagsliv. I samtal med mina gatekeepers² och med mina informanter har jag använt uttrycket *everyday life*. Vardagssociologi i denna uppsats är att se som den grund som uppsatsen står på och som den kontext uppsatsen utgår ifrån.

Vardagliga händelser är sådana händelser som inträffar ofta och rutinmässigt i en persons liv, under en dag (Boylorn, 2008). Vardagslivsforskning fokuserar på de små händelserna i vardagen som tillsammans resulterar i hur en situation eller ett särskilt fenomen uppfattas (Ibid.). Adler, Adler och Fontana (1987) uttrycker att vardagssociologin har många olika inriktningar och är att se som ett paraplybegrepp. Dessa underliggande begrepp är till exempel symbolisk interaktionism, dramaturgi och fenomenologi. Vardagssociologin kan ses som en teoretisk arena som karakteriseras av en sammansmältning av flera idéer ur ett mikroperspektiv (Ibid.). Vardagslivssociologin uppstod som kritik gentemot en makrosociologi. Mikrosociologerna ansåg att makrosociologerna inte såg vardagens komplexitet utan istället såg människan antingen som ett tomt skal redo att formas av samhället eller som ett resultat av sitt klassmedlemskap. Inom vardagslivssociologin vill man istället studera människan i sitt naturliga sammanhang där naturlig interaktion ses som grunden i förståelsen av samhället. Vardagslivssociologin ser till exempel människors emotioner, meningsskapande processer samt mikrostrukturer som skapas i dessa processer (Adler, Adler & Fontana, 1987).

Inom vardagslivssociologin studeras samhället dels genom att se människors medvetande i relation till vardagslivets attityder och beteenden, där till exempel interaktionistens syn på självet framkommer, lika så etnymonologens syn på kognitiva strukturer och den existentiella synen på varandet (Adler, Adler & Fontana, 1987). Människan ses som formad genom en social interaktion samt själv skapande av sociala interaktioner. Människan och strukturer ses som beroende av varandra för att existera (Ibid.).

4.2. Symbolisk interaktionism

Jag har valt att använda symbolisk interaktionism i analysen av mina intervjuutskrift. Jag har valt detta för att försöka förstå barnens emotioner och handlingar i relation till ett aktivt skapande av sin verklighet, som en följd av mänskliga interaktioner.

Begreppet symbolisk interaktionism myntades av Herbert Blumer på 1930-talet, denna samling av idéer härstammar till stor del från pragmatismen. George Herbert Mead var den

---

² Med gatekeeper menas den eller de personer som har möjlighet att ge, eller neka, en forskare tillträde till aktuellt undersökningsfält (Silverman, 2014, p. 453).

mest framträdande inom detta fält. Utöver Mead och Blumer finns det många forskare som har tolkat och ändrat definitioner eller breddat någon del, men kärnan är densamma (Stryker & Vryan, 2003). Jag utgår i denna text från Meads tankar så som de framställs i *Medvetandet, Jaget och Samhället* (Mead & Andersson, 1976) och utvecklat begreppet *signifikanta andra* genom Luckmann och Berger (2011).

Inom symbolisk interaktionism finns det ett antal centrala begrepp som kan ses som grunden: samhälle, medvetande, jaget, rolltagande, symboler, mening och den andre - vilket innefattar både signifikanta andra och generaliserade andre. Grunden i symbolisk interaktionism är att människan skapar sig själv i relation till andra (Mead & Arvidsson, 1976). Kontakten mellan människa och samhälle är en dynamisk process som gör att både människor och samhälle är i ständig förändring. I detta sammanhang ses samhället som den kommunikation och interaktion som sker mellan människor. Samhället skapar platser där kommunikationen är möjlig, utan samhälle finns det inga människor och utan människor inget samhälle. Kommunikationen mellan människor sker genom symboler som får en mening. Genom reflektioner formar hon, och formas av, den sociala process som pågår. De symboler som har skapats genom denna sociala process använder människan för att tänka och reflektera (Ibid.). I samhället finns symboler som hjälper en människa att förutse vad som kan tänkas hända vid ett visst handlande och härigenom skapas ett socialt beteende (Ibid.).

Signifikanta symboler är ett begrepp som hänvisar till symboler som alltid brukar ge samma resultat, och således skapar förväntningar hos oss, dessa är en stor del i formandet av verkligheten. Signifikanta symboler är till exempel ord som skapar samma reaktion hos oss själva som gentemot omgivningen som vi säger orden till. Symbolerna får en mening genom att de tolkas av människor och att människor reagerar på symbolerna (Mead & Arvidsson, 1976).

För att förstå hur andra människor tänker använder sig människan av rolltagande. Detta görs genom att individen sätter sig in i den andra människans situation för att se hur deras värld ser ut. Man kan då se sig själv utifrån. Ofta är det den generaliserade andre som människan intar perspektivet ifrån (Mead & Arvidsson, 1976). Medvetandet skapas genom en reflekterande process, genom hur vi uppfattar omgivningen och genom mänsklig interaktion och sociala processer förmedlar oss till andra. Medvetandet skapas således av omvärldens reaktioner och utifrån hur andra ser på oss. Genom dessa lär sig människan att följa de normer och regler som sätts upp i samhället. Även jaget skapas genom interaktion med andra (Ibid.). Jaget är däremot det direkt handlande, det som har baserat sin identitet på medvetandet och i stunden bestämmer hur man ska handla. Jaget reagerar således efter sin erfarenhet, men är inte helt förutsägbart, utan kan även agera fritt. Många platser är öppna för olika typer av aktiviteter, men genom att se människor på platsen använda olika symboler, så kan vi kategorisera in dem och veta hur vi ska förhålla oss. När förväntningar knyts till vissa situationer skapas roller. Den symboliska interaktionismen ser således människor, både enskilda och i grupp, som aktiva varelser som själva är med och påverkar sitt liv och inte enbart låter sig påverkas. Strukturer kan påverka vad som sker men är inte en hindrande faktor. Genom att ständigt svara på klassificeringar och definieringar av en själv, definierar man själv vem man är och således skapas självet. Jaget och medvetandet blir tillsammans *självet*. Mead beskriver distinktionen:

”I” reagerar på det jag som uppstår genom att vi intar de andras attityder. Genom att inta dessa attityder har vi introducerat ”me” och reagerar på det som ett ”I” (Mead & Arvidsson, 1976, p. 133).

Mead använder själv inte begreppet signifikanta andra, men det används inom en vidareutveckling av symbolisk interaktionism. Signifikanta andra är människor i vår nära omgivning som vi lär oss förhålla oss till och som således är en viktig del i vår socialiseringsprocess (Stryker & Vryan, 2003).

4.3. Emotionssociologi

Inom emotionssociologi finns det flera riktningar vad gäller emotioner och hur emotioner uppstår. En tydlig skillnad inom emotionssociologins grenar är mellan en konstruktivistisk syn och en organisk/positivistisk syn (Adler, Adler & Fontana, 1987). Ett par namn som är vanligt förekommande inom emotionssociologin är Arlie Rusell Hochschild, som antar ett mer konstruktivistiskt synsätt, Theodore Kemper, som antar ett mer organiskt/positivistiskt synsätt och Thomas Scheff. Jag har i denna uppsats valt att anta ett perspektiv på emotioner där jag ser emotioner som till största del socialt konstruerade och styrda, men inte heller förnekar det biologiska i deras funktion. Det biologiska kommer inte finnas i studiens fokus.

Emotioner har blivit studerade utifrån flera olika teoretiska infallsvinklar, till exempel utifrån evolutionsteori, identitetsteori, kulturteori och förväntansteori (Stets & Turner, 2014). En av de inriktningar som jag ser relevant i denna uppsats är emotionssociologin ur ett identitetsperspektiv. Emotionssociologin ur ett identitetsperspektiv tar ett avstamp i George Herbert Meads tankar kring symbolisk interaktionism (Stets & Trettevik, 2014). Scheff (2014) förklarar känslor som inre smärtsignaler som gör oss uppmärksamma på och medvetna om världen, både inuti oss och utanför oss. Han menar att känslor inte är problemskapande så länge som de inte förhindras.

Hochschild (2012) uttrycker att: ”From feeling we discover our own viewpoint of the world” (Hochschild, 2012, p. 27). Hon framhåller att känslor ibland har ryktet att få människan att handla irrationellt, men menar att känslor i största grad hjälper oss att navigera i vår värld och komma fram till rimliga beslut. Känslor ger människor ledtrådar för hur saker och ting är och inför hur andra kan tänkas reagera (Hochschild, 2012). I vardagslivet får vi ofta känslöpåminnelser, när omgivningen talar om för oss vad vi borde känna, eller vad vi inte borde känna, till exempel: *visst är det här trevligt?* Hochschild (2012) ser känslor som ett förstadie till handling, där känslorna genom dessa känsloregler är ett av samhällets starkaste sätt att styra handlingar. Människor socialiseras redan från födseln in i att bli emotionella varelser, där barnet genom samspel med andra lär sig hantera sina känslor. Genom detta socialiseras barnet in i ett socialt system med särskilda normer och värden. Hochschild (2012) ser inte känslor som någonting som enbart finns inom människan, utan som någonting som människan är med och konstruerar utefter det som hon är med om. Hochschild (2012) menar att människor lär sig att hantera sina känslor genom två sätt: ytligt hanterande (*surface acting*) och djupt hanterande (*deep acting*). Detta använder människor i sin vardag när de inte känner

den känsla som de önskar. Känslohantering kan användas för att undvika att känna smärta, eller för att få någonting positivt ur sin omgivning, t.e.x få någon att känna sig avundsjuk.

Kemper (1987) hävdar att antalet emotioner är nästintill obegränsat, men begränsas av att det inom ramen för en emotion måste ske en aktivering i det autonoma nervsystemet, som i sin tur påverkar kroppens organ - emotionen kan inte enbart bestå av en tanke. Kemper (1981, 1987, 1991) ser emotioner i relation till makt och status. I detta sammanhang ses makt som handlingar som tvingar, hotar eller straffar och därigenom skapar ett förhållande med dominans och kontroll över den som makten utövas gentemot, medan status ses som en skala av godkännande, stöd och beröm och genom detta skapas emotioner (Kemper, 1981). Genom detta menar Kemper (1991) att emotioner är styrda genom sociala relationer. Genom att det i samhället uppstår nya sociala situationer som benämns och upplevs, kommer nya emotioner ständigt tillkomma (Kemper, 1987). Kemper (1987) uttrycker att forskare ofta benämner primära emotioner, men beroende på vilken ståndpunkt man utgår ifrån, ser man dessa primära emotioner som styrda av olika saker. Kemper (1987) uttrycker att forskningen är oense om vilka dessa primära emotioner är, men till stor del har enats om rädsla, ilska, depression och tillfredsställelse. Även Scheff (2014) framhåller att forskare är oense om grundläggande emotioner, vilka han benämner som just grundläggande, istället för Kempers benämning primära (Scheff, 2014). En grundläggande emotion som Scheff tar upp, som Kemper utelämnar, är sorg (Scheff, 2011; 2014). Enligt Scheff (2012) är de flesta emotioner att se som signaler på förhållandet mellan människor.

Emotioner kan vara både medvetna och omedvetna, vad Wettergren (2013, s. 20) kallar förgrunds- och bakgrundsmotioner. Wettergren (2013) gör också en distinktion mellan handlingsexterna och handlingsinterna emotioner (Wettergren, 2013, p. 22). Handlingsinterna emotioner är oftast bakgrundsemotioner - emotioner som stämmer överens med vårt handlande och därför inte behöver pocka på uppmärksamhet. Handlingsexterna emotioner är däremot emotioner som stör oss i det som vi tar oss för och tvingar sig fram som förgrundsemotioner och blir påtagliga för oss. Emotioner behöver dock inte vara så tydligt avskilda, utan kan tillexempel vara handlingsexterna bakgrundsemotioner. Ett annat begrepp som Wettergren (2013) hänvisar till är Randall Collins begrepp emotionell energi. Med emotionell energi menar Collins (2008, s. 177-179) den energi, entusiasm och tillförsikt som en människa kan fyllas med. Den emotionella energin gör att människan vet vad hon vill och gör så att hon pratar på i samtal. Den emotionella energin kan smitta av sig på andra, så länge den personen pratar med orkar hålla uppe samma energi i samtalet. Om personen inte orkar upprätthålla samma energi kan den emotionella energin istället dräneras. Låg emotionell energi leder till utebliven entusiasm och spontanitet. Collins (2008, s. 177-179) menar att människor ofta vill umgås med personer med hög emotionell energi.

4.4. Barndomssociologi

Enligt James och James (2008) har begreppet barn ändrats över tid, från att tidigare definiera huruvida en person var beroende av någon annan, till att idag vara definierat utifrån en viss ålder. Enligt FN:s barnkonvention är ett barn varje människa under 18 år (UN Children's Fund, 2009). James och James (2008) påtalar att en distinktion med ålder inte alltid är det självklart rätta, då barn i olika länder träder in i ett socialt vuxenliv olika fort, vilket kan

jämföras med hur Närvänen och Näsman (2007) benämner att ålder *görs*. Oswell (2012, s. 41) uttrycker att barn förstår sin värld på ett annat sätt än vuxna och för att förstå barnets värld behöver vi ta ett första steg in i den.

Vad är då barndom? James och James (2008, s. 34) ser barndom som den första tiden av livet för alla människor i alla samhällen, där en individ utvecklas och mognar till att bli en vuxen person. Oswell (2012) hävdar att tidigare forskning, t.ex. Emile Durkheim, har sett barndomen som den tid då en människa är på väg att bli vuxen, ett skapande med fokus på framtiden, där barnet ses som någon som saknar någonting och är en ofullständig individ. Barnet går från att vara enbart biologiskt till att bli en del av samhället. Enligt Oswell (2012) är det få som idag har denna syn på barndom, de flesta forskare idag ser barndomen som en social process där barndomen görs. Det pågår dock fortfarande en konflikt, där vissa forskare å ena sidan ser barndomen till största del som biologisk fakta, men som förstås och tolkas genom sociala kontexter och sammanhang, och vissa å andra sidan som ser barndomen som enbart socialt konstruerad och utan inflytande av biologin (Ibid.). Oswell (2012) argumenterar för att det är svårt att dra en skiljelinjen mellan barndom och vuxenliv baserat på barn som behövande och vuxna som mogna och självständiga, då även många vuxna behöver stöd och hjälp långt in i vuxenlivet.

Enligt James och James (2008) finns det en kulturell aspekt att ha i åtanke när det gäller begreppet barndom, då barndom har olika innebörd i olika samhällen. De menar att beroende på samhällets syn på barnets behov, välfärd och barnets bästa, formas också synen på barndom. Enligt James och James (2008) kan barndom således ses som en social konstruktion. James och James (2008, s. 49-50) påpekar att även begreppet kompetent, i denna kontext, är kulturellt beroende. Kompetens innefattar både den fysiska, kognitiva, emotionella, sociala och moraliska kompetensen. Denna kompetens utvecklas inte kronologiskt och ett barn kan vara kompetent inom vissa områden i ett samhälle, men i andra samhällen inte. Kompetensen följer ofta av att barnet har fått ansvar inom det specifika området.

Enligt James och James (2008) trädde synen på barn som sociala aktörer in i socialvetenskaplig forskning på 1970-talet. Tidigare har många forskare sett barn som en del av en familj och utanför samhället, som en passiv mottagare av en socialiseringsprocess. I och med detta nya synsätt ser man dels barn som kapabla att ta egna beslut och framföra sina egna tankar, men också att delta i, och påverka, förändringarna i samhället (Ibid.). Detta perspektiv är centralt genom min studie, där jag utgår ifrån barnet som medkonstruktör av sin vardag och sin egen barndom.

Enligt James och James (2008) är barn styrda av sociala strukturer och handlandet skapas i en interaktion mellan aktörskap (*agency*) och strukturer (*structures*). Vissa forskare fokuserar mer på strukturen, där barn är att se som en minoritetsgrupp i relation till vuxna, medan andra forskare fokuserar på barn som sociala aktörer och som oberoende sociala aktörer (James & James, 2008). Enligt Oswell (2012, s. 41) kan barnet inte enbart ses som en social och skapande varelse, utan en varelse som konstrueras i en dynamisk process där både vuxna och barn är med och påverkar. På ett liknande sätt menar Näsman och Närvänen (2007) att även om det har blivit en ökad individualisering i och med det moderna samhället, formas barnens

aktörskap av strukturer. Näsman och Närvänen (2007, pp. 232-233) benämner strukturerna omkring barnet som *möjligheter*. De framhåller att barnet tolkar sina möjligheter utifrån tidigare erfarenheter och bygger på så sätt sin framtid från vad barnet bedömer som rimligt. Enligt Närvänen och Näsman (2007) är det inte enbart positivt att se barn som kapabla att fatta alla egna beslut. Genom att ses som en social aktör som fattar egna beslut som påverkar barnets framtid, blir barnet också ansvarigt för de beslut som det tar, således även de misstag som det gör.

Oswell (2012, s. 51-61) särskiljer fyra olika typer av sociala interaktioner som barnet ingår i:

- *Kamratkulturer*: Oswell (2013) förklarar denna kultur som en stabil uppsättning av aktiviteter, rutiner och värderingar som skapas och delas i interaktionen mellan barn. Oswell (2012) ser denna kultur mer som en livsvärld än ett system, då det är ett sammanhang som är skapat av och med barn. Dessa grupper är ofta lagbundna och har särskilda regler för att ta sig in i. Dessa kulturer kan skapas överallt.
- *Social kompetens*: Enligt Oswell (2012) kan social kompetens ses som en färdighet som skapas genom platser där människor utför handlingar. Vidare menar han att det kan ses som prestation som barnet själv skapar och ingenting som ges till barnet, men att det är i ständig utveckling i interaktion med andra människor när barnet försöker hantera sociala samspel och vinna makt och få fungerande relationer.
- *Hegemonisk förhandling*: Barndom skapas i en vuxenhegemoni och kan ses som subkulturer. Dessa subkulturer konstrueras och positioneras i relation till institutionell makt, diskurser och förhandlingar och bråk.
- *Taktiskt agerande*: Med taktiskt agerande menar Oswell (2012) att barn, som ofta är nekade tillträde till vissa arenor och saknar makt, använder de möjligheter som uppstår för dem och är taktiska och kreativa.

5. Metod och etik

I detta kapitel skildrar jag de metodologiska avvägningar som jag har gjort. Inledningsvis förklarar jag varför jag har valt aktuell ansats till uppsatsen och visar på en förståelse utifrån tidigare forskning. Jag redogör för hur jag har fått tillträde till fältet samt hur jag har genomfört mitt urval och hur bortfallet har sett ut. Jag förklarar även hur jag har inhämtat mitt empiriska material och belyser detta i relation till forskning i ämnet. Jag redogör för hur jag har inhämtat information till uppsatsen via informationssökning samt åskådliggör uppsatsens trovärdighet utifrån begreppen validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Kapitlet avslutas med en beskrivning av de etiska överväganden som jag har gjort.

5.1. Kvalitativ ansats

Jag har valt att genomföra en kvalitativ studie. Anledningen till detta är att jag har sökt människors subjektiva upplevelser och velat belysa känslor i deras vardagsliv (Silverman, 2015, p. 9). Då fokus i denna studie ligger på förståelse av vardagsliv utifrån mina informanternas egen tolkning, närmar jag mig begreppet *livsvärld*. Livsvärlden förstås som: ”(...) världen som den påträffas i vardagen och upplevs direkt och omedelbart oberoende av och före tolkning.” (Kvale, Brinkmann & Torhell, 2009, p. 44). Samtidigt som jag försöker se världen utifrån informanternas egen verklighet ser jag mig själv som en medkonstruktör av den information som jag samlar in. Jag har även viss förförståelse för ämnet, då jag sedan tidigare arbetar med ensamkommande barn och har samtalat med många ensamkommande barn. Jag ser min förförståelse som någonting positivt att använda mig av i både intervjuer och analys.

Studien tar en abduktiv ansats. Syftet är inte att besvara en hypotes, jag har istället försökt att utvinna ny kunskap genom en teoretiskt tolkning av mitt empiriska material (Dey, 2012). Denna utgångspunkt har bedömts vara mest lämplig, då syftet med denna studie är förståelse av informanternas livsvärldar, med en inriktning på emotioner och handling.

Eldén (2013) hävdar att barndomsforskning under senare åren har lagt ett allt större fokus på att försöka representera en autentisk röst från barnet genom forskningen. Detta, menar Eldén (2013), riskerar att reducera barnet från att vara en social aktör. I sammanhanget ger Kohli (2006) ett intressant perspektiv. Han använder uttrycket *The sound of silence* i sin artikel när han beskriver fenomenet att ensamkommande barn tenderar att vara tysta kring många delar av sin historia och livssituation. Enligt Kohli (2006) kan denna tystnad ha många olika anledningar. Kohli (2006) uttrycker dock att det generellt, när det kommer till barn som har varit utsatta för svåra händelser, kan vara en skydd för att klara sig, för att orka se framåt. I andra fall kan det också vara för att någon har sagt till barnet att vara tyst (Kohli, 2006). Oavsett anledning ser jag detta som viktigt att ha i åtanke när det kommer till forskning med denna målgrupp, framförallt när jag som forskare har som mål att lyfta fram den unges egna perspektiv.

Med det sagt: Hur många av de tankar och känslor som informanterna i min studie har, har jag egentligen fått ta del av? Det är en fråga som jag inte kan svara på. Med stor sannolikhet har

jag enbart fått ta del av en bråkdel. Jag är medveten om detta och gör inte anspråk på att förmedla en autentisk bild av mina informanternas emotionella värld, utan har försökt att förmedla och förstå den del som barnen har valt att dela med sig av. Jag har dock valt en metod som förhoppningsvis har underlättat för barnen att berätta om sin livsvärld.

5.2. Tillträde till fältet

För att få kontakt med informanter till min studie började jag med e-postkontakt med Sahar Makhamre, som är ansvarig för en utbildning i socialt arbete, strax utanför Amman i Jordanien. Sahar länkade mig vidare till en organisation i Amman som arbetar med flyktingar. Organisationen arbetar både med individer i Amman och i flyktinglägret Za'atari. Jag har varit på plats i Jordanien och stationerad med denna organisation från och med 5 september 2017 till och med 1 december 2017.

När denna studie påbörjades var tanken att genomföra studien enbart med barn som bor i flyktinglägret Za'atari. För att få tillträde till fältet krävdes två ansökningsprocesser till UNCHR. Den ena avsåg tillträde till Za'atari, den andra avsåg att genomföra akademiska studier i Za'atari. Då jag inte hade information om detta innan jag kom till Jordanien påbörjades dessa ansökningsprocesser strax efter min ankomst till huvudstaden Amman. Proceduren visade sig ta lång tid och det var osäkert om min ansökan skulle godkännas. Den 21 september valde jag att inkludera ensamkommande barn som bor i familjehem i Amman i min studie. Jag hade möjlighet att komma i kontakt med dessa familjehemsplacerade barn via mina gatekeepers, då den organisation som de arbetar på, arbetar med familjehemsplacerade ensamkommande barn i Amman.

Den 5 oktober godkändes min ansökan om tillträde till Za'atari. Den 19 oktober beslutade UNHCR att neka min ansökan om att genomföra min studie i Za'atari. Jag har inte erhållit något skriftligt beslut om detta avslag, jag har inte heller getts möjlighet att träffa representanter från UNHCR. Avslaget meddelades via en representant på den organisation varvid jag har varit stationerad under min tid i Amman. Denna person meddelade mig att UNHCR uppgav att de ville värna om barnens integritet, då det är en särskilt utsatt målgrupp i ett flyktingläger och att det var oroliga för att min studie skulle kunna skada barnen ytterligare. I och med detta avslag fick jag inte heller möjlighet att prata med någon person i Za'atari som inte tillhör den specifika organisation jag var stationerad vid. Då denna organisation inte arbetar med ensamkommande barn i Za'atari var det svårt att få en inblick i denna målgrupps vardagsliv.

5.3. Urval och bortfall

Den grupp som denna studie avser är ensamkommande barn i Jordanien. Någon avgränsning i urvalet har inte gjorts vad gäller kön, dock har det blivit en jämn fördelning mellan pojkar och flickor (fyra flickor och fem pojkar). Det har inte heller gjorts någon avgränsning gällande ålder, vilket har resulterat i ett åldersspann mellan fem och 16 år. Medelålder är åtta år. Ett medvetet urval har inte heller gjorts avseende nationalitet, men de barn som jag har fått möjlighet att träffa har kommit från Syrien och Jemen. Samtliga barn som jag har träffat har haft en legal vårdnadshavare som har kunnat samtycka till att genomföra studien.

Urvalet har skett genom ett så kallat tillgänglighetsurval (*availability sample*) (Berg, 2009). Anledningen till att detta urval har använts är då jag har haft svårt att komma i kontakt med min målgrupp på annat sätt än genom mina gatekeepers. Målgruppen för studien har således varit familjehemsplacerade, ensamkommande barn i Amman, som är placerade via den organisation som mina gatekeepers arbetar på.

Urvalet har genomförts genom att mina gatekeepers har avgjort vilka uppföljande möten med barn och familjehem som de har bedömt rimliga för mig att vara med på. Organisationen har valt bort ett möte där de skulle träffa en familj för första gången. I övrigt har de inte meddelat mig några möten som jag inte har fått tillträde till.

Jag har varit med på samtliga uppföljande samtal, som jag har fått tillåtelse till, under perioden 26 september till 1 november, med undantag för möten den elfte och 19 oktober då jag hade möten inbokade i Za'atari. Sammanlagt har jag fått träffa 15 barn. Av dessa barn har det varit sex olika syskonpar. Vid ett av mina möten skulle fyra barn i familjen varit närvarande och blivit tillfrågade, två av barnen var i skolan och blev således inte tillfrågade att delta. Liknande situation inträffade vid ett annat möte, då ett av barnen var i skolan. Bland de barn som jag har intervjuat har samtliga varit placerade i nätverksfamiljer. Familjehemmen har bestått av nära släktingar, så som föräldrars syskon, mor- och farföräldrar eller äldre syskon.

Under de uppföljningsmöten som jag har deltagit vid har jag informerat om min studie och frågat om det har funnits ett intresse att delta. Informationen har lämnats till samtliga inom en syskonskara samtidigt. Av de 15 barn som jag har träffat valde 13 barn att medverka i studien. De två barn som valde att inte delta berättade att de skulle vilja, men att de i dagsläget har för mycket i deras vardagsliv så att de känner att de inte har möjlighet.

Studien har ett bortfall om fyra barn, samtliga i samma syskonskara. Detta bortfall beror på att en släkting till barnen, som barnen var placerade hos, avled några dagar innan jag skulle genomföra mina intervjuer. Då jag inte hade direktkontakt med barnen och familjehemmet meddelade organisationen där jag har varit stationerad att barnen inte skulle komma till intervjun.

Det går att finna flera risker med det typ av urval som jag har använt mig av. Det kan bli snett och jag vet inte hur representationen är inom intervjugruppen (Berg, 2009). Jag har inte haft tillträde till barn inom andra organisationer eller i flyktingläger, varför urvalet inte har kunnat breddas. Jag hade en önskan att kunna inkludera barn i flyktingläger i denna studie, då det hade varit intressant att se skillnaden mellan barn som lever i det jordanska samhället och barn i flyktingläger, detta har dock inte varit möjligt. Det hade också varit intressant att se om det hade varit olika resultat mellan barn som är nätverksplacerade och barn som är placerade hos någon utomstående.

I barnens utsagor framkommer att barnen i denna studie har positiva minnen från sin barndom. Barnen vittnar om föräldrar som har visat kärlek och som har låtit dem göra positiva aktiviteter. Barnen berättar även om ett samhälle med känsla av gemenskap och sammanhang.

Givetvis tillåts inte alla barn ha med sig liknande erfarenheter. Barn som växer upp med mer resurssvaga föräldrar eller i ett mycket splittrat samhälle kanske hade lämnat andra utsagor. Med ett större och bredare urval hade resultatet eventuellt kunnat se annorlunda ut. Resultatet hade till exempel kunnat se annorlunda ut om barn från Afghanistan fanns med i undersökningsgruppen, barn från ett land där kriget har pågått under mycket lång tid.

5.4. Materialinsamling

Mitt syfte och min frågeställning handlar om *förståelse* av emotioner och *förståelse* kring kopplingen mellan emotioner och aktörskap. Jag har försökt förstå verkligheten utifrån hur mina informanter upplever sin verklighet. På grundval av detta har den kvalitativa, halvstrukturerade intervjun setts som ett naturligt val av metod. Ritteknik har använts som ett stöd till intervjuerna.

Från början var min idé att ge samtliga informanter varsin engångskamera. Uppgiften skulle vara att använda kameran under en veckas tid för att fotografera sitt vardagsliv. Då jag kom i kontakt med mina gatekeepers förstod jag att det var stor risk att UNHCR skulle avslå min ansökan till Za'atari om jag avsåg använda kameror. De menade också att familjehemmen i Amman med stor sannolikhet skulle vara negativt inställda till kameror, på grund av kulturella skäl. På grund av detta valde jag att låta mina informanter rita istället, då jag såg detta som den mest närliggande metoden. Denna metod beskrivs nedan.

5.4.1. Informationsmöte och intervjuens genomförande

Jag har i denna uppsats valt att kombinera två metoder för att samla in mitt material. Dessa två är kvalitativa intervjuer och visuellt material, i form av ritteknik. Det visuella materialet har främst använts som en utgångspunkt i intervjuerna. Min huvudsakliga data har jag samlat in genom intervjuer.

Vid ett första möte med vardera barn gav jag dem varsitt ritblock, färgpennor, en karta med emojis och en pennvässare. De barn som kunde skriva fick även en skrivbok. Barnen fick i uppgift att använda blocken och pennorna fritt under en veckas tid. Jag bad dem rita saker som händer i deras vardagliga liv, saker som de tänker på och saker som de känner. Samtidigt gav jag de barn som kunde skriva i uppgift att skriva ner några meningar om vad de tänker eller känner när de ritar bilden. Barnen fick även i uppgift att välja ut en, eller flera, emojis för de bilder som de ritar. Dessa emojis skulle vara så representativa som möjligt för den emotion som barnet har när det ritar bilden. Vid detta möte pratade jag även med barnen om den karta med emojis som jag gav dem. Jag frågade barnen vad de trodde att de olika emojis hade för känslor.

De ritade bilderna användes som utgångspunkter i intervjuerna med barnen. Två intervjuer genomfördes den tionde oktober, två den 17 oktober, två den 24 oktober och tre den åttonde november. För samtliga informanter lämnades materialet ut en vecka innan intervjutillfället. Intervjuerna varade mellan 14:16 minuter och 44:30 minuter. Sex av nio intervjuer har skett på mina gatekeepers kontor, där barnen har varit vid upprepade tillfällen tidigare. Tre intervjuer genomfördes i informanternas hem, då informanterna hade svårt att ta sig till kontoret. Intervjuerna har skett enskilt med vardera barn. Barnen har tillfrågats om de vill att

deras vårdnadshavare ska delta under intervjun. Barnens vårdnadshavare har deltagit vid fem av nio intervjuer.

Jag har använt mig av en halvstrukturerad intervjumetod. Utifrån frågeställningarna har jag brutit ner ett antal frågor som jag har sammanställt i en intervjuguide (se bilaga 1). Frågorna har inte varit avsedda att användas uppifrån och ner, utan som frågor att använda för att på ett naturligt sätt följa upp informanternas svar och försöka få den fortsatta berättelsen att leda in på studiens frågeställningar.

5.4.2. Val av ritteknik i kombination med intervju som metod

Enligt Johnson, Pfister och Padros (2012) kan ritteknik vara ett sätt att stimulera intervjumiljön. Då jag och mina informanter inte talar samma språk kan ritteknik även ses som en brygga mellan mig och mina informanter, där mina informanter är de som sätter fokus för samtalet. En tanke med att välja en visuell metod var att involvera mina informanter mer i materialinsamlandet och låta dem vara med och producera kunskap (jmf. Eldén, 2013; Johnson, Pfister & Padros, 2012; Sewell, 2011). Under intervjuerna har mina informanter själva varit med och tolkat de bilder som de har målat samt fått utveckla sina tankar och resonemang. Tanken har också varit att försöka få en inblick i vardagslivets emotioner, när de faktiskt sker, vilket inte hade varit möjligt genom enbart intervjuer. Enbart en visuell metod skulle göra mitt material svårt att analysera, varför jag har valt att kombinera två metoder. Flera forskare har uttryckt att visuella metoder med fördel används i kombination med andra metoder, till exempel intervjuer (Johnson, Pfister & Padros, 2012; Sewell, 2011).

Kvale, Brinkman och Torhell (2009) framhäver att det förekommer kritik gentemot intervjuer som verktyg för att producera kunskap. Till exempel kan tolkningen av intervjun ses som subjektiv. Intervjun kan också ses som ett konstruerat tillfälle av materialinsamling som inte fångar människan i sin naturliga kontext och inte ställer sig kritisk till hur hon framställer sin verklighet. Likaså menar Sewell (2011) att debatten kring ritteknik i forskning inte är ensidig. Det har ifrågasatts om metoden kan hjälpa till att producera kunskap. Vissa forskare argumenterar för att barn oftast ritat det som de tror att vuxna förväntar sig av dem (Sewell, 2011). Andra forskare framhåller att metoden får fram material som andra metoder inte får fram, då informanterna använder andra kognitiva processer när de ritat än vad de gör när de enbart använder språket. Dessa forskare hävdar att ritteknik ger en inblick i emotioner och känslor hos informanterna (Ibid.). Enligt Guitart, Ferret och Ferré (2012) bör inte metoder med ritteknik ses en objektiv visuell observation, teckningarna bör istället ses som ett mentalt intryck av en plats eller ett objekt. Ritteknik kan således vara lämpligt när forskningen avser känslor, minnen och önskningar (Ibid.). Då frågeställningen i min studie handlar om barnets emotioner och barnets subjektiva syn på verkligheten har tanken med ritteknik varit att, på ett kompletterande sätt, underlätta för barnen att framföra de emotioner och tankar som de har.

Johnson, Pfister och Padros (2012) framhåller att forskning med barn länge har ansetts kunna genomföras på samma sätt som forskning med vuxna, men att forskare på senare år mer och mer har fokuserat på mer barnvänliga metoder för att kunna ge barnet ett bättre deltagande. Genom en visuell datainsamling blir processen mer på barnets villkor (Ibid.). Johnson, Pfister och Padros (2012) menar att forskning lätt antar ett vuxenperspektiv, men genom att låta barnet vara medskapare ges större möjlighet för barnet att få fram sin röst. Eldén (2013)

hävdar att visuella metoder på så sätt kan stärka det autentiska i barnets röst. Metoden kan även ge en mer komplex bild av barnet (Eldén, 2013; Gabb, 2015; Johnson, Pfister och Padros, 2012). Vissa forskare hävdar också att rittekniker underlättar materialinsamlandet från människor på olika kognitiva utvecklingsnivåer (Johnson, Pfister & Padros, 2012; Gabb & Singh, 2015). Den tolkning som jag har gjort av intervjumaterialet är subjektiv, då jag som forskare aldrig kan förstå mina informanternas livsvärld helt och hållet, men genom att använda mig av ritteknik har mina informanter getts möjlighet att vara med och analysera materialet.

Genom att göra barnet till en aktiv deltagare kan jag som forskare skapa en känsla av meningsfullhet hos barnet. Vissa forskare hävdar att i forskning med unga människor kan visuella metoder hjälpa till att utjämna maktbalansen mellan forskare och barn (Guitart, Ferret & Ferré, 2012; Eldén, 2013).

5.4.3. Emojis som en del av metoden

För att på ett enkelt sätt i stunden kunna fånga upplevda emotioner valde jag att använda emojis. Inspiration till detta kommer från Gabb och Singhs (2015) forskning med emotionskartor, där informanterna sätter ut emotionsstickers på en uppritad karta av sitt hem. Gabb och Singhs (2015) idé är att fånga de tillfälliga emotionerna i vardagslivet. Då Gabb och Singh (2015) hade en liknande tanke som jag har i denna studie, att fånga de tillfälliga emotionerna i vardagen, såg jag detta som en bra metod att använda. En svårighet har varit att välja ut vilka emotionsstickers som jag skulle använda. Gabb och Singh (2015) använder i sin studie sju olika emotionsstickers som symboliserar olika emotioner. Gabb och Singh (2015) diskuterar i sin studie den kulturella skillnaden mellan känslouttryck och reflekterar över möjligheten att låta informanterna själva måla ut sina stickers, alternativt att ha en tom att själv fylla i, som ett alternativ. Jag bestämde mig för att använda en karta över de emojis som finns på de flesta telefoner. Tanken med detta var att symbolerna på dessa emojis förmodligen skulle vara bekanta för många. Jag valde också att göra det möjligt för mina informanter att använda mer än en emoji på varje teckning, för att ge dem möjligheten att beskriva mer komplexa eller dubbla emotioner. Då jag inte fann klistermärken som jag tyckte var tillfredställande nog med dessa emojis valde jag att skriva ut ett pappersark med emojis ritade på och numrera samtliga emojis. Numreringen skedde både med latinska siffror och arabiska siffror. Barnen fick i uppgift att välja emojis till vardera teckning och sätta en eller flera siffror på teckningarna. Några av barnen valde att rita av emojin på pappersarken och måla den, eller dem, på sin teckning.

5.4.4. Språket och dess betydande roll

Språket har i sig en viktig roll i en intervju, kanske framförallt, i förståelsen av en annan persons livsvärld. Något som kan ses försvåra detta är min användning av tolk. Att omvandla den muntliga texten till skriven text är i sig en förändring (Kvale, Brinkmann & Torhell, 2009). Att dessutom använda sig av tolk i det talade språket, för in ytterligare en dimension. Silverman (2015, s. 168) påtalar också att det i intervjuer, särskilt om känsliga ämnen, är av stor vikt att etablera en tillitsfull relation mellan intervjuare och informanter. Jag har inte haft möjlighet att etablera en starkare relation med mina informanter, men ser det som positivt att jag har träffat samtliga informanter vid minst ett tillfälle innan intervjutillfället, så att jag inte har varit helt främmande för dem. Den tillitsfulla relationen skulle även kunna skadas av min användning av tolk. Ytterligare en aspekt att ta hänsyn till här, är att de

personer som har tolkat under mina intervjuer inte har varit auktoriserade tolkar, utan personer på den organisation som jag har varit i kontakt med. De personer som tolkat har haft arabiska som modersmål men talat engelska flytande. I analysen har intervjuerna sedan översättas från engelska till svenska. Tre olika kvinnor, som arbetar vid organisationen där jag har varit stationerad, har agerat tolk under intervjuerna och informationsträffarna.

5.4.5. Begränsningar i metoden

Jag har tidigare redogjort för de svårigheter som teoretiskt kan finnas med den metod som jag har valt att använda. Jag kommer här att redogöra för de mer praktiska svårigheter som har uppstått under arbetets gång.

De tre yngsta barnen berättade i lägre utsträckning varför de hade målat sina bilder eller vilken koppling de hade till deras vardag, i flera fall ”hade de mest bara ritat”. Dessa bilder föreställde till exempel olika frukter, livsmedel eller möbler. Det finns en möjlighet att dessa bilder representerade någonting särskilt, men då det var svårt för mig att utläsa detta utan att riskera att övertolka bilderna, valde jag att inte lägga någon större vikt vid dem.

Barnen i min studie målade färre bilder än jag hade förväntat mig, ett barn ritade två bilder, ett barn tre, ett barn fyra, ett barn sex, fyra barn sju och ett barn 39 bilder. På grund av att barnen ritade färre bilder än jag hade förväntat mig försökte jag i intervjusituationen även prata med barnen om veckan som hade gått utan att enbart utgå ifrån bilderna. Jag frågade om tankar och känslor som funnits under veckan som varit.

Jag hade också förväntat mig att barnen i stor utsträckning skulle måla de aktiviteter som de utförde i vardagen (så som att äta, gå till skolan, leka eller lägga sig och sova). Ingen av barnens bilder föreställde sådana aktiviteter. Istället ritade barnen i stor utsträckning sådant som de tänkte eller funderade på, som gav dem känslor. Detta gav intervjuerna, och därav också svaren, en annan riktning än vad jag hade förväntat mig, med det sagt inte mindre intressant. Detta har också påvisat att barnen har haft en stor roll i utformningen av denna forskningsprocess, då de själva har bestämt vad det är som intervjuerna har kommit att handla om.

På grund av barnens låga ålder har det varit svårt att prata med flera av barnen på en mer abstrakt nivå, då barn i låga åldrar inte har den förmågan utvecklad på samma sätt som äldre. Jag har försökt möta barnen där de har varit och pratat med barnen på ett sätt som de förstår, även om det vid flera tillfällen har visat sig vara svårt. Till exempel har frågor kring emotioner med de yngre barnen varit kopplade mer till kroppsliga förnimmelser av emotioner än abstrakta reflektioner kring emotioner. De yngre barnen har som respons på vissa frågor varit helt tysta en lång stund, utan att lämna något svar alls. Tystnaden kan tolkas antingen som om barnen inte vill svara, eller som om barnen inte förstår frågan, jag har i dessa sammanhang förstått det som om barnen inte har förstått frågan. Jag har således försökt att konkretisera, ge exempel och utveckla frågan. I vissa fall har jag då fått svar.

Emojisen var sparsamt använda. Barnen valde inte ut emojis på varje bild, utan på några av dem. Min upplevelse i intervjusituationerna var att barnen hade svårt att skilja på olika emotioner på ett mer nyanserat sätt, utan mest beskrev sig som ledsna, glada eller arga. En av

de personer som tolkade under intervjuerna berättade för mig, efter en intervju, att personer i deras kultur inte är vana vid att beskriva, förklara och prata om emotioner. Hon menade på att den kulturella kontext som barnen befinner sig i förmodligen gör det svårt för dem att på ett tydligt och konkret sätt berätta om sina emotioner. Vidare berättade hon att det i skolundervisningen förekommer ytterst lite samtal om emotioner, och tillade, att flera av de barn som jag har träffat inte heller går eller har gått i skolan. Med tanke på barnens låga ålder upplevde inte jag att barnen hade några stora svårigheter att prata om sina emotioner. Vissa barn hade lättare för det och andra svårare. Men kanske hade inte barnen reflekterat kring sina emotioner tidigare?

Med bakgrund i svensk socialtjänst med ensamkommande barn hade jag förväntat mig att målgruppen skulle vara äldre, främst tonåringar, då det är dessa barn som jag möter i mitt arbete hemma. Det var med dessa förväntningar som jag valde att använda emojis, då många tonåringar världen över möter dessa emojis. Då min undersökningsgrupp till största del visade sig vara barn som inte nått tonåren ännu hade det förmodligen varit mer lämpligt att använda andra symboler än emojis. Tillexempel hade så kallade nallekort kunnat vara ett användbart alternativ³. Kanske hade klistermärken varit lättare att förstå sig på och också mer välanvända. Efter fyra genomförda intervjuer valde jag att använda pappersarket med emojis mer aktivt även under intervjun, för att barnen på ett enklare sätt skulle kunna berätta om sina känslor. Jag lade i detta skede fram pappersarket mellan mig och barnen och frågade om deras känslor i vardagslivet och bad dem peka på de känslor som de förknippade sig själv med, samt berätta om vilka känslor som de tyckte om eller ogillade.

5.5. Analys och tolkning av materialet

5.5.1. Analysmetod

För analys av mina intervjuer har jag använt mig av, vad Kvale, Brinkman och Torhell (2009, p. 217) kallar *Intervjuanalys med fokus på meningen*. Denna typ av analys är inspirerad av hermeneutiken, på så sätt att forskaren genom analys, antaganden och frågor till texten blir medskapare av de tolkade meningarna. Denna typ av analys går igenom ett antal steg, där jag använder de utskrivna intervjuerna som material för analysen.

I en första fas har jag läst igenom hela intervjuutskriften för att försöka få en känsla av helheten. I ett andra steg har jag använt mig av *meningskoncentrering* där jag har försökt att i varje intervju få fram essensen - vad Kvale, Brinkman och Torhell (2009, p. 221) kallar *meningsenheter* - av det som mina informanter har sagt. Vardera intervjuutskrift pressas således samman till en mer kompakt text där huvudinnebörden av intervjuutskriften framkommer. Meningsenheterna ska kännas naturliga och självklara. Som ett tredje steg har jag skapat teman, utifrån hur jag har uppfattat informanternas berättelser, och kategoriserat in de olika meningsenheterna i dessa teman.

---

³ Nallekortet består av en kortlek med ett visst antal kort på björnar som genom kroppsspråk beskriver olika känslor. Kortet är avsedda att användas i samtal för att prata om känslor, till exempel av psykologer och socionomer (St Luke's Innovative Resources, 2017).

I ett fjärde steg har jag ställt frågor till dessa olika teman utifrån min studies frågeställningar, och således tittat på de olika delarna i intervjuutskriften utifrån de teman som jag tidigare nämnt som centrala för studien, och bundit samman detta till en utsaga.

Efter bearbetning av intervjuutskriften har jag tittat på min text utifrån min teoretiska referensram. Jag har försökt använda min teoretiska referensram som ett sätt att förstå det som mina informanter har berättat om sin livsvärld, inte för att förklara deras uttalanden.

5.5.2. Val av teoretiska perspektiv

Flera av de teoretiska perspektiv som ligger till grund för detta arbete föll sig naturliga, så som barndomssociologi, emotionssociologi och vardagssociologi, då dessa perspektiv är centrala i mitt syfte och mina frågeställningar. Vardagssociologi har jag valt som ett paraply som ger en förståelse för vilken kontext som studien ämnar undersöka. Barndomssociologi ämnar bidra med en tolkningsram kring hur barndom konstrueras och hur barn kan ses som sociala aktörer. Emotionssociologi ger olika perspektiv på vad emotioner är och hur de uppstår, hur de fungerar och hur de kan påverka hur en människa agerar.

Då jag har läst på om dessa teoretiska perspektiv har jag funnit en ständigt pågående konflikt mellan positivism och konstruktivism. Nästan samtliga perspektiv har kunnat ses ur båda synvinklar. Jag har valt att anta en i huvudsak konstruktivistisk syn på mitt studieobjekt, men valt att inte förneka det biologiska som någonting som finns i bakgrund och påverkar utfallet.

Jag valde symbolisk interaktionism på grund av att det är ett perspektiv som fokuserar på människor i deras vardag. Perspektivet fokuserar även på hur människor interagerar med varandra. Genom detta perspektiv förstås individen som en aktiv individ som är med och formar och formas av samhället. Då kärnan i min frågeställning handlar om konstruktionen, och medkonstruktion, av ett barns barndom och vardag ansåg jag detta perspektiv som lämpligt. Symbolisk interaktionism lägger vikt vid meningsskapande processer för individer, vilket har varit användbart utifrån att min intervjuanalys utgår ifrån en förståelse av meningen i intervjuerna.

Ytterligare en intressant aspekt av symbolisk interaktionism är att omgivningen och dess ombytlighet ses som väsentlig. Ensamkommande barn har behövt bryta upp från sin invanda miljö och sina nära relationer. Det tidigare sammanhang med de känslor och symboler som de har inneburit, inverkar på hur vardagen upplevs i barnets nya situation. Samtidigt som den nya sociala kontexten blir det nya samhället som är med och skapar barnets vardag.

5.6. Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Jag som forskare är en väsentlig del av det resultat som skapas i en studie som denna. Då jag har valt öppna frågor i mina intervjuer har de uppföljande frågorna kommit som ett resultat av den förståelse som jag har för ämnet och målgruppen. Begreppet reliabilitet hänvisar till att en studies resultat skulle se likadant ut om en annan forskare genomförde studien (Silverman, 2015). En annan forskare, med en annan förståelse, hade kanske ställt andra uppföljande frågor till barnen i min studie. Även min position som kvinna, från Sverige, ickemuslim och i den ålder jag är kan i viss utsträckning också ha påverkat utfallet av de svar som jag har fått

av mina informanter. Jag tror att min förförståelse för ämnet har påverkat hur jag har reagerat på det barnet berättat och för vilka följdfrågor som jag har ställt. Då jag har träffat många ensamkommande barn tidigare har jag inte förvånats eller förfärats då barnen berättat om hemska upplevelser. Detta behöver även sättas i kontext till att jag kanske inte har varit lika öppensinnad för mina informanternas berättelser, som jag kanske hade varit om jag saknade förförståelse. Har barnen känt att jag har förväntat mig ett särskilt svar från dem? Min förförståelse påverkar även min tolkning och analys av mitt empiriska material. Vad läser jag in i barnens utsagor? Tolkar jag barnens utsagor i relation till vad andra barn har berättat för mig tidigare? Jag har valt att presentera många citat och teckningar av barnen i mitt resultat, för att på ett så tydligt sätt som möjligt befästa mina tolkningar i barnens egna utsagor. Jag har i denna uppsats arbetat för att vara transparent med de metodologiska överväganden som jag har gjort och varit tydlig med de reflektioner som jag gjort kring mig själv som forskare, vilket gör att en annan forskare hade kunnat utföra denna forskning på ett så likvärdigt sätt som möjligt.

I relation till mitt metodval blir även begreppet triangulering relevant. Detta begrepp refererar till att använda olika metoder tillsammans i syfte att få en mer omfattande, objektiv och noggrann bild av sitt studieobjekt (Silverman, 2015). Jag har i denna uppsats använt mig av metodologisk triangulering (Svensson, 1996). Även om intervjusituationen förmodligen skulle kunna se annorlunda ut med en annan forskare, blir resultatet av den empiriska datainsamlingen, i form av barnens bilder, mindre olik oavsett forskare (jmf. Svensson, 1996, p. 218). Barnen har på ett fritt sätt själva valt vad de vill rita, vilket gör situationen relativt oberoende av mig, då jag enbart har gett barnen uppgiften. Dock är resultatet beroende av den kontext som mina informanter befinner sig i, och en liknande undersökning hade kunnat få ett vida skilt resultat med barn i en annan kontext. Jag har även använt dessa två metoder gemensamt i hopp om att få en större inblick i barnens vardagsliv, eftersom det är undersökningen av vardagslivet som är ett av mina syften med denna uppsats.

Begreppet validitet avser många olika delar, men handlar i grunden om att forskningen verkligen undersöker det som den är avsedd att undersöka (t.ex. Silverman, 2015, p. 90; Svensson, 1996, p. 209-211). Mitt resultat behöver således ställas i relation till studiens syfte och frågeställningar. Även här blir mina metodologiska överväganden av stor vikt. De frågor som jag ställer mina informanter leder till de svar som jag får, således är intervjuguiden (se bilaga 1) av stor vikt. Det finns en svårighet med att använda en intervjuguide i denna typ av studie där jag har fokuserat på vad barnen själva har velat berätta om sin situation, då det varit svårt att på förhand veta vad som komma skall. Jag har i min intervjuguide utgått ifrån övergripande frågor, med förslag på uppföljande frågor, för att kunna hålla fokus kring mina frågeställningar och mitt syfte, men samtidigt låta barnen påverka vart intervjun skall leda. Denna studie har centrerats kring dess syfte och frågeställningar och de slutsatser som dras ges som ett svar till dessa, en bedömning har således gjorts att studien svarar på de frågor som avses.

Frågan om generalisering är ofta svår när det kommer till kvalitativa studier baserade på intervjuer, då det ofta handlar om ett litet material. Enligt Kvale, Brinkmann och Torhell (2009) handlar inte generalisering i intervjustudier om att resultatet ska kunna överföras till vilken kontext som helst, utan överföras till andra relevanta studier. Denna studie kan ses i

ljuset av analytisk generalisering. Med analytisk generaliserbarhet menas en bedömning kring om resultatet i en studie kan ge vägledning för hur det kan vara i en annan situation (Ibid.). I min studie gör jag inte anspråk på total generaliserbarhet, men då många av de barn som har deltagit i studien visar på liknande erfarenheter, samt då delar av resultatet är förankrat i tidigare forskning, kan analytisk generaliserbarhet göras till viss del till en liknande målgrupp i liknande kontext. Svensson (1996, p. 215) menar att generalisering i kvalitativ analys ofta görs genom att pröva sin data gentemot tidigare forskning på området. I fallet med denna studie ter det sig som om mycket av det som studien visar på, samstämmer med tidigare forskning och således kan bedömas som trovärdigt, medan delar av resultatet visar på nya vinklingar. Detta behöver dock inte handla om att resultatet inte är trovärdigt, utan kan även handla om att forskning med syftet för denna uppsats inte har gjorts tidigare och helt jämförbara resultat således inte finns.

5.7. Informationssökning

Jag började min sökning efter tidigare forskning med att utröna om det fanns tidigare forskning som täckte in hela mitt syfte och mina frågeställningar. De sökord som jag använde i detta skede var framförallt *emotion/feeling, everyday life, childhood, unaccompanied minor/children, separated minor/children, child centered, Jordan* och *refugee*. Då en kombination av merparten av dessa begrepp inte resulterade i några relevanta sökträffar testade jag de olika sökorden i mindre kombinationer. Genom detta fann jag två underrubriker som jag bedömde gav den mest heltäckande bilden av den tidigare forskning som har gjorts inom området.

Jag funderade på att även inkludera forskning kring emotioner hos familjehemsplacerade barn som inte är ensamkommande barn. Jag gjorde dock bedömningen att avstå eftersom denna målgrupp skiljer sig väsentligt avseende problematik, bakgrund och situation, även om de till viss del delar de ensamkommande barnens erfarenheter. Ensamkommande barn är en stor och spretig målgrupp i sig. Mitt fokus i denna studie har inte legat på de ensamkommande barnen som specifikt familjehemsplacerade, utan som barn som har flytt sitt ursprungsland utan sina föräldrar eller andra vårdgivare. Däremot hade det kunnat vara intressant att se forskning kring emotioner hos de ensamkommande barnen som kom till Sverige från Finland under andra världskriget. Detta hade varit intressant då jag finner dessa finska barns situation i Sverige som den svenska kontext som är mest lik situationen för barnen i Jordanien, i denna studie. Denna bedömning baserar jag till exempel på avståndet till ursprungslandet samt kulturella och utseendemässiga likheter med värdlandet. Dock fann jag inga studier med ett sådant ämne.

Från början använde jag Göteborgs Universitetsbiblioteks elektroniska söktjänst *supersök*. Jag har sedan mest använt mig av *ProQuest Social Science* och *Sage journals*. Jag gjorde valet av dessa två på grund av att de var de databaser som var mest vanligt förekommande när det gällde artiklar som jag såg var av intresse för min studie. När jag har läst artiklar har jag även läst artiklarnas referenser för att utröna om de har använt sig av referenser som kan vara intressanta i min studie. Genom detta förfarande har jag funnit ett visst antal artiklar och forskare som har varit vanligt förekommande. De vanligt förekommande artiklarna jag sedan läst. De frekvent förekommande forskarna har jag sökt vidare material av.

När jag har läst in mig på begrepp och teorier till denna uppsats har jag använt mig av liknande metod som vid sökning av tidigare forskning. I ett inledningsskede har jag i en bredare mening läst in mig på begreppen för att förstå vilka inriktningar det finns och vilka namn som har varit vanligt förekommande, i detta skede har jag även använt mig av sekundärkällor för att förstå diskurser och begrepp. Efter att ha fått en bredd inom begreppen har jag valt ut de författare och de texter som jag har sett som centrala inom ämnet, samt har den inriktning som jag har valt i denna uppsats och då försökt finna relevanta primärkällor.

För att läsa in mig på statistik kring flyktingsituationen i världen och med inriktning Jordanien, har jag till största del utgått ifrån UNHCR och UNICEFs webbsidor för att få material som är sammanställt av dem. Jag har framförallt använt mig av refworld.com som är en sökmotor som drivs av UNHCR, som sammanställer rapporter och dokument som rör flyktingskap.

Vad gäller kontextualiseringen kring flyktingmottagande i Jordanien och specifikt med inriktning på ensamkommande barn har jag försökt finna information, både genom att söka i refworld.com och genom sökningar i Supersök. Genom detta har jag dock funnit ytterst lite information. Den information som jag har funnit kommer dels från Migration Policy Center och dels svenska Utrikesdepartementets rapport om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Jordanien. Migration Policy Centre är ett EU-finansierat projekt och jag har bedömt det som till stor del trovärdigt. Vad gäller mottagande av ensamkommande barn i Jordanien har jag utgått ifrån de dokument och de länkar som mina gatekeepers har lämnat till mig.

5.8. Etiska överväganden

5.8.1. Generella riktlinjer och ställningstaganden utifrån etikprovningenslagen

Denna undersökning faller inte under lag (SFS 2003:460) om etikprovning av forskning som avser människor (hädanefter refererad till som etikprovningenslagen), då undersökningen görs som en del av en högskoleutbildning på avancerad nivå. Dock har en etisk utgångspunkt tagits utifrån dessa riktlinjer, då det är en god grund att stå på (Hermerén & Vetenskapsrådet, 2011).

Utifrån 7 § i etikprovningenslagen förstås att forskning enbart får godkännas om den kan utföras med respekt för människovärdet (SFS 2003:460, 7 §). Detta har genomsyrat samtliga etiska ställningstaganden under forskningsprocessen. Jag redogör i denna text för hur de olika aspekterna i etikprovningenslagen har tagits i beaktande.

Silverman (2015, s 140) uttrycker att det finns två generella etiska utgångspunkter att förhålla sig till: dels varför jag vill genomföra forskningsstudien, dels om jag har en vilja att hjälpa och/eller skydda de jag studerar, eller om informanterna enbart används som undersökningsmaterial. Då det inte tidigare har gjorts forskning kring ensamkommande barn utifrån denna studies syfte ser jag studien som relevant för forskningsfältet. Då ensamkommande barn är en målgrupp med begränsad makt, kan en studie som denna ge dem en möjlighet att bli hörda (Kvale, Brinkmann & Torhell, 2009). En större förståelse av barnens situation, utifrån barnets egna synvinkel, ger oss inom fältet för socialt arbete, en större möjlighet till förståelse. Detta kan även skapa möjligheter att utforma verksamheter och

situationer i barnens vardagsliv som gör deras situation bättre. För att i så hög grad som möjligt förstå barnets perspektiv på sin situation behöver barnet själv komma till tals. Forskningen kan således inte genomföras på annat sätt, i syfte att mildra de konsekvenser som det innebär att deltaga i forskningen. I avsnittet om metod har jag tydligare redogjort för de metoder som jag har valt för att för att så långt som möjligt inte skada de individer som har deltagit i denna forskning.

Jag har i denna uppsats beaktat kravet på öppenhet och kvalitet (jmf. Hermerén & Vetenskapsrådet, 2011). Jag har på ett så tydligt sätt som möjligt varit öppen med de resultat som jag har kommit fram till. Jag har också varit tydlig med de begränsningar och avvägningar som jag har gjort. Jag har i stycket om val av metod beskrivit varför jag har valt de metoder som jag har valt, för att i så stor grad som möjligt kunna få svar på mitt syfte och mina frågeställningar.

Jag har under mina intervjuer och möten med mina informanter använt mig av tolk. Personal som arbetar på den organisation som har varit min ingång till målgruppen, har agerat tolk. Tre olika kvinnor har agerat som tolk under intervjuerna. Tolk kan på flera sätt göra en intervju svårare. I detta fall har det inte funnits något alternativ då jag inte talar arabiska, vilket har varit det språk samtliga av de intervjuade barnen har talat. På grund av finansiella begränsningar har jag valt att använda mig av en personlig kontakt och inte en auktoriserad tolk. Enligt Källström och Bruck (2017) finns det både fördelar och nackdelar med detta. Fördelarna är att dessa personer är väl insatta i min forskningsstudie och således har möjlighet att tolka utifrån intervjusituationens kontext. En svårighet är att de inte har samma kompetens som en auktoriserad tolk. Även själva användandet av tolk kan skapa svårigheter, till exempel kan det skapa en distans mellan mig och barnet samt göra det svårt för barnet att veta hur det ska förhålla sig mellan två vuxna (Källström & Bruck, 2017). Jag har under intervjuerna fokuserat på att ha barnet i centrum och se tolken som ett redskap, för att i möjligaste mån hjälpa barnet att hålla fokus och minska distansen.

Under hela denna studie, från första planering till avslut, har studien haft insyn av en handledare, som är doktor inom socialt arbete och för närvarande lektor vid Göteborgs Universitet. Genom dennes insyn har 11 § i etikprövningslagen tagits i beaktande (2003:460).

5.8.2. Informerat samtycke och konfidentialitet

Det finns två särskilt viktiga formella hållpunkter inom samhällsforskning: informerat samtycke (Silverman, 2015, p. 150; Hermerén & Vetenskapsrådet, 2011, p. 49) och konfidentialitet (Hermerén & Vetenskapsrådet, 2011, p. 69).

Vid informationsmötet med mina informanter gav jag dem, samt deras legala företrädare, en utskrivet informerat samtyckesblankett att skriva under (se bilaga 2 och 3). I denna blankett stod de punkter nedskrivna som framhålls i etikprövningslagen (se SFS 2003:460, 16 § & 17 §). I Jordanien får barn en legal företrädare då de har bott i landet under en tillräckligt lång tid. Silverman (2015, p. 144) hävdar att om ett barn har en utsedd legal företrädare kan dennes samtycke användas. Enligt etikprövningslagen (SFS 2003:460, 18 §) krävs samtycke av vårdnadshavare om barnet är under 15 år. Enligt jordansk lag kan dock inte informerat samtycke inhämtas av ett barn förrän att barnet är 16 år gammalt (The Child Protection Sub-

Working Group, 2013). Ett forskningsprojekt bör inte ha lägre etisk standard än något av de länder som innefattas, vilket tydliggörs i t.ex. Helsingforsdeklarationen (Hemerén & Vetenskapsrådet, 2011). Jag har inte intervjuat några barn utan deras legala vårdnadshavares samtycke.

Vid de två första intervjuerna var samtyckesblanketten skriven på engelska. Vid de nästkommande intervjuerna hade jag översatt samtyckesblanketten till arabiska för att undvika missförstånd och otydligheter. Tolk användes under informationsmötena för att barnet med all säkerhet skulle förstå innebörden. En fråga som blir relevant att ställa är hur väl ett barn kan förstå innebörden av ett informerat samtycke (Silverman, 2015). Det informerade samtycket informerades både skriftligt och muntligt. Även aktuellt familjehem informerades om det informerade samtycket så att de kunde samtala med barnet om detta efteråt. Med tanke på att de barn som har deltagit i studien har en annan etnisk bakgrund än jag, tål det också att fråga sig i vilken mån dessa barn känner att det är möjligt att säga nej till att vara med i forskningen och i vilken utsträckning de faktiskt vill delta. Gör min maktposition det möjligt för barnen att säga nej, i den kontext som de är uppvuxna? Jag har vid upprepade tillfällen påtalat för barnet att deltagandet är frivilligt och kan avbrytas när som helst utan repressalier.

Jag har beaktat kravet på konfidentialitet genom hela min studie. Den information som barnen har lämnat till mig har behandlats anonymt. Jag har använt fingerade namn på barnen samt på de platser och personer som de har nämnt under intervjuerna. På så sätt kommer enskilda barn inte kunna urskiljas i min studie. Jag har valt att inte nämna de enskilda barnens ålder, eller annan information om vardera enskilt barn, för att i möjligaste mån säkerställa deras anonymitet. Jag har också tagit bort den text på barnens bilder som skulle kunna identifiera barnen. Den organisation varvid jag har varit stationerad har hållit kontakten med familjerna och jag har inte haft kontaktuppgifter till dessa. Intervjuer och intervjuutskriften har sparats på ett externt, låsbart USB-minne. Efter att studien är slutförd kommer både intervjuer och intervjuutskriften att raderas.

Inom begreppet konfidentialitet ingår även att jag inte har berättat om mina informanternas utsagor till tredje part. I ett inledningsskede informerades jag dock mina informanter, både muntligt och genom informerat samtycke, att jag kommer att bli tvungen att tala med aktuell omsorgsgivare om det framkommer att någon av mina informanter far illa. Barnen blev informerades om att de skulle få information innan någonting sådant skedde. Någon sådan situation har dock inte uppkommit.

5.8.3. Ensamkommande barn som målgrupp

You know many of the organizations came to the refugee camp and they see the refugees in many ways as the monkeys . . . like a monkey in a cage...and then they thought that if we show this monkey to...the big countries of power like the EU [European Union], they will have a lot of money and it will benefit us [the non government organizations] . . . They documented things [stories] of the women that is oppressed, then when they get money

they use some for the refugees but mostly they use for themselves (Pittaway, Bortolomei & Hugman, 2010, p. 211).

Det finns många frågor att ta ställning till när det gäller att studera en redan utsatt grupp. Ovanstående citat är taget ur en artikel om etisk forskning med utsatta grupper, jag tycker att citatet beskriver essensen av problematiken. Hur utför man forskning som inte resulterar i denna känsla för våra informanter?

Då tanken från början var att genomföra denna studie i flyktinglägret Za'atari har studien etikprövats av UNHCR i Za'atari. Studien godkändes inte, med hänvisning till att studien rör en utsatt målgrupp och att det fanns en oro för att barnen skulle skadas av att delta i studien. Med detta i åtanke har jag funderat över om jag inte heller skulle genomföra studien i Amman, med hänvisning till samma etiska ställningstagande. Barn är en utsatt målgrupp inom forskning och i flera aspekter behöver jag som forskare reflektera över forskningen utifrån ett barnperspektiv (Källström & Bruck, 2017). Barnen i denna studie är inte enbart barn utan även flyktingar och utan sina föräldrar, vilket skapar en multipel utsatthet. Som introducerats i denna studies bakgrund och tidigare forskning är det en grupp individer som ofta har utsatts för potentiellt traumatiserande händelser och andra mycket svåra livssituationer. För att studera denna grupp krävs en särskild kunskap och en särskild försiktighet. Genom att ha arbetat som barnsekreterare för denna målgrupp i fyra år innan studien påbörjades, anser jag mig vara förtrogen med flera av de svårigheter som finns för denna målgrupp och också väl förtrogen med att prata med barn som har varit mycket utsatta. Intervjuerna kan skapa svåra känslor hos informanterna, än svårare för ensamkommande barn än många andra barn, då det inte finns några föräldrar att vända sig till för stöd. Jag har på grund av detta försökt att involvera de som har den dagliga omsorgen om barnen så att de kan följa upp samtalet efteråt och finnas som stöd för barnet vid eventuellt obehag. Barnen har tillfrågats om de har velat ha med sin vårdnadshavare under intervjun, som en trygg person, vilket fem av barnen har velat.

Källström och Bruck (2017, s. 30) uttrycker att det finns flera anledningar till att barn själva vill vara med i forskning. Forskning kan verka terapeutiskt, då barnet kan må bra av att bli lyssnat på. Deltagande i forskning kan också ge en känsla av empowerment, då barnet får en känsla av att någon vuxen lyssnar på det som barnet har att säga. Källström och Bruck (2017) påtalar att det pågår en debatt mellan de som ser barn som sköra, i behov av skydd och oförmögna att fatta egna beslut och de som, å andra sidan, ser barn som människor med fullständiga medborgerliga rättigheter som skall vara med i de beslut som rör dem. I enlighet med barnkonventionen bör båda dessa sidor beaktas. Även om barn är en utsatt grupp har barn, enligt FN:s barnkonvention, rätt att bli hörda och komma till tals (UN children's fund, 2009), varför det är av vikt att låta barn delta i forskning. Samtidigt skall detta vägas mot den skada som forskningen eventuellt kan orsaka barnet. Om forskningen kan genomföras på ett sätt som ger barnet mindre skada, ska den genomföras på ett annat sätt. Barns bästa ska alltid beaktas i frågor som rör barn, vilket också är stadgat genom barnkonventionen (UN children's fund, 2009). Det behöver således göras en vägning mellan *individskyddskravet* och *forskningskravet* (Hemerén & Vetenskapsrådet, 2011, p. 18; SFS 2003:460, 8 § & 9 §).

Enligt Källström och Bruck (2017) är en svårighet i intervjusituationen att barn ofta är upplärda att prata med vuxna när de behöver hjälp. I ett forskningssammanhang kan detta leda

till att barnet har förväntningar på forskningssituationen som inte kan infråas. På grund av detta är det viktigt att forskaren är tydlig med vad barnet kan förvänta sig. Pittway, Bartolomei och Hugman (2010) pekar på att det, i forskning med flyktingar, kan finnas ett stort hopp bland informanterna att få hjälp med sin legala process. I förhoppningen om hjälp och längtan efter att få berätta sin historia, kan det vara svårt att förstå vad innebörden av deltagande i en studie kan vara. Jag har från första mötet med mina informanter försökt vara tydlig med att jag inte har möjlighet att påverka någonting konkret i informanternas situation.

Källström och Bruck (2017, p. 85) framhåller att det alltid finns en maktobalans inom forskning, men att denna tenderar att bli större när det gäller intervjuer med barn. En svårighet är att barn är vana vid att svara på de vuxnas frågor och att de förväntar sig att de måste svara. Barn kan också tänka att det finns rätt och fel svar, varför det är av stor vikt att försöka bygga en tillitsfull relation till barnet. Källström och Bruck (2017) sätter upp två rekommendationer gällande forskning med barn, för att minska maktobalansen. Det ena är att involvera barnet i produktionen av forskningen, vad som kallas *deltagande forskning*. Det andra handlar om att skydda barnet om man tror att det kan ta skada av forskningen. Genom de metodval som jag har gjort i denna undersökning i form av ritteknik och emojis, som beskrivs i avsnittet tidigare, har jag försökt att prata med barnen på ett sätt som de förstår. Genom att använda bilder (emojis) som de är bekanta med kan frågorna blir mer förståeliga. Jag har också valt att i samtliga intervjuer sitta på golvet tillsammans med barnen då jag har genomfört intervjun. Detta val har gjorts för att komma i jämnhöjd med barnen, jämfört med att sitta på varsin stol, samt att försöka skapa en lugn och trygg atmosfär som inte präglas av en institutionell maktobalans.

Under mina informationsmöten med barnen har jag upplevt att samtliga barn har varit glada för att få delta i studien. Flera barn har uttryckt att de tycker om att måla och att de har blivit glada över att få ritblock och pennor. Även vid intervjuerna har jag upplevt att samtliga barn har varit glada över att få berätta om sina bilder och sina tankar och känslor. Flera barn har varit entusiastiska när de har pekat och berättat. Inget av barnen jag har träffat har upplevts ledsen eller nedslagen efteråt. Med detta i åtanke vill jag återkoppla till min fråga i början av detta avsnitt: borde jag ha avstått från att genomföra denna studie, då UNHCR avslag ansökan om att genomföra en liknande studie i Za'atari? Nej, det borde jag inte. Självklart finns det en risk att det skulle ha varit negativt för barnen. Men utifrån de val som jag har gjort under studiens gång har jag upplevt att både barnens tecknande och intervjusituationen har upplevts som någonting positivt för barnen som jag har träffat.

Som forskare har jag ett stort ansvar i hur jag väljer att framställa mina informanter (Barron, 1999). Enligt Barron (1999) tenderar forskning med marginaliserade grupper att visa på en statisk dikotomi mellan *vi* och *dem*, där *dem* är de utsatta, de som vi studerar, medan *vi* är jag, forskaren. Jag, på ena sidan, och de ensamkommande barnen, på andra sidan. I detta lägger jag en stor vikt vid att inte försöka kvantifiera mitt forskningsresultat utan istället försöka förstå mina informanternas livsvärldar och även tydliggöra mina informanternas olikheter, istället för att bara reproducera en stereotyp bild av det ensamkommande barnet. Detta är inte enkelt, då det samtidigt behövs en tematisering, teori och relation till tidigare forskning för att skapa forskning med kvalitet och värde. Dock har jag valt en analysmetod med informanternas meningsskapande i fokus, med syftet att framhäva individernas originalitet.

6. Resultat

I detta kapitel redogör jag för de resultat som har framkommit under min empiriska datainsamling samt för den tolkning jag har gjort av empirin med hjälp av mitt teoretiska ramverk och tidigare forskning. Den teoretiska analysen vilar på symbolisk interaktionism, emotionssociologi och barndomssociologi. Empirin bygger på information inhämtad från nio informanter i en ålder mellan fem år och 16 år. Medelåldern är åtta år. Fyra informanter är flickor och fem är pojkar. Samtliga intervjuade barn är nätverksplacerade hos släktingar i Amman, Jordanien. Jag har i mitt resultat gett mina informanter olika fiktiva namn: Ahmed, Bilal, Fadhil, Ejaz, Khadijah, Jamila, Dabir och Caliana. Dabir och Caliana kommer från Jemen, de övriga från Syrien.

Inledningsvis redogör jag för resultatet av de emotioner som mina informanter har berättat om. Jag kommer sedan att skapa en förståelse för hur barnets handlingar och emotioner interagerar med varandra. Jag avslutar med en förståelse av barnets emotioner i relation till platser och personer i barnets liv.

6.1. Emotioner som barnen förknippar med sitt vardagsliv

Enligt Kemper (1987) kan emotioner vara antingen primära eller sekundära. Primära emotioner är emotioner som är kulturellt universella och evolutionärt viktiga. Dessa emotioner styrs av biologi och fungerar som vägledare till överlevnad (Kemper, 1987). Även Scheff (2011; 2014) hävdar att det finns biologiska emotioner som påverkar människans beteende. Emotioner får olika namn beroende på hur intensiva de är, även om det är samma grundtillstånd, till exempel kan ledsenhet ses som samma emotion som depression, men mindre intensiv (Kemper, 1987). Hochschild (2012) menar å sin sida att emotionerna är inlärd från tidig barndom och att människan har lärt sig hur hon ska känna i olika situationer, samt att omvärlden fortsätter påminna henne om vilka emotioner som är socialt acceptabla. Dessa två teorier kan till synes stå emot varandra, på vardera ytterkant. Jag har dock valt att inte se det så. Genom att anta ett i huvudsak konstruktivistiskt synsätt där emotioner ses som inlärd genom socialisation, kan de inlärd emotionerna fortfarande spela en viktig roll för människors överlevnad. Om de primära, eller grundläggande emotionerna har en adaptiv funktion för att styra människan mot överlevnad, kan emotionerna styras biologiskt i kroppen för att vägleda människan. Samtidigt kan barnen, utifrån Hochschilds (2012) perspektiv, genom socialisation ha lärt sig i vilka situationer de specifika emotionerna ska uppstå, till exempel när kroppen ska reagera på rädsla.

Wettergren (2013) använder begreppet bakgrundsemotioner för att beskriva de känslor som ligger i bakgrunden och påverkar sinnesstämningen, utan att egentligen stå i fokus för uppmärksamheten. I intervjuer med barnen i denna studie har de varit tydliga med vilka emotioner som konstant finns där och påverkar deras vardagliga tillstånd. Flera av barnen återkommer till uttryck som: *det känns alltid så* eller *jag är alltid ledsen*. Barnen berättar om fyra emotioner som de framförallt förknippar sitt vardagsliv med: sorg/ledsenhet, glädje/lycka, ilska/raseri samt kärlek. Detta går i linje med vad Trampe, Quoidbach och Taquets (2015) kommer fram till i sin studie, där deras informanter mest frekvent rapporterar

känslorna glädje, kärlek, oro och sorg. Barnen i min studie nämner således nästan uteslutande vad Kemper (1987) kallar primära emotioner, eller Scheff (2011; 2914) grundläggande emotioner.

De emotioner som barnen berättar om, som jag tolkar som bakgrundsemotioner, finns i barnens nuvarande situation. Så som Mead och Arvidsson (1976) skriver, kan nya känslomässiga tillstånd skapas då de som människan har haft med sig inte är tillräckliga för att guida henne i en ny situation. Barnens bakgrundsemotioner kan ha sett annorlunda ut innan de kom till Jordanien, vilket Jamila berättar om, då hon berättar att hon fokuserar på framtiden för att må bra.

Jamila: Inte känslor och minnen. Jag tänker bara på framtiden. Jag gör det mycket.

Moa: Du gör det mycket? Har du alltid gjort det mycket?

Jamila: Ja, sedan jag kom ut från Syrien så började jag tänka mer på framtiden.

Moa: Ah, du gjorde inte det innan?

Jamila: Nej, hela mitt liv var baserat på att leka och äta.

Moa: Ah, så varför tror du att du tänker mer på framtiden nu?

Jamila: För att göra den här saken jag är i nu bättre, eftersom jag inte är nöjd med det.

Även om barnen inte ordagrant benämner några andra känslor än ovanstående, beskriver de andra känslor i sina berättelser. De emotioner som de beskriver är, vad Kemper (1987) benämner som, sekundära emotioner. Kemper (1987, p. 276) uttrycker att de sekundära emotionerna är sociala märkningar av en människas automatiska reaktion på de primära känslorna. En sekundär emotion behöver således ha en koppling till en primär känsla i grunden. Barnen berättar om *saknad* efter sitt ursprungsland, platser, personer och aktiviteter. De berättar om *längtan* tillbaka och längtan efter familj, hem och samhälle. Många av barnen berättar att de drömmer om att få återvända och att *hoppet* gör dem glada. De ber om att kriget ska ta slut. Det finns en *oro* kring familjemedlemmar som är kvar i ursprungsländerna. Det finns också en *revanschlusta* gentemot de som förstör barnens hemländer. Det är känslor av *vanmakt* då de upplever att de inte kan agera på sina emotioner och göra situationen bättre. Så som jag har funnit vanmakt i barnens berättelser är det inte en emotion separerad från andra emotioner, utan en emotion som i många fall genomsyrar hela barnets situation, som en konstant bakgrundsemotion (jmf. Wettergren, 2013). Jag kommer att ta upp denna emotion mer under senare avsnitt om interaktion mellan emotion och handling.

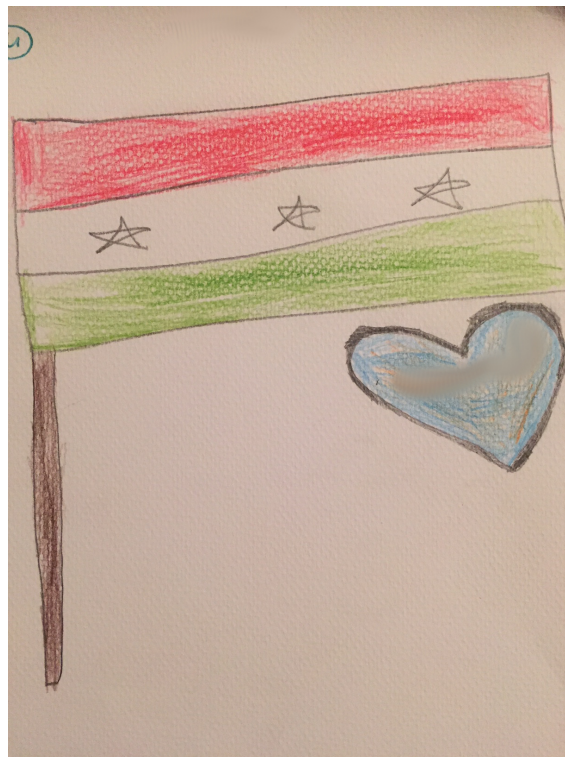
6.1.1. Att känna glädje ger vila

Enligt Kemper (1987) tillåter lycka människan att vila samt styr henne gentemot viktiga överlevnadsmål. Enligt Livingstone och Srivastava (2012) har de allra flesta lycka som mål i livet. Barnen i min studie har utsatts för mycket svåra händelser, trots detta förknippar flera av barnen sin vardag med glädje och lycka. Ahmed, Bilal, Hala och Dabir uttrycker att det i första hand är lycka som de förknippar sitt vardagsliv med. Ahmed berättar att lyckan inte alltid finns där, men att den kommer ibland under dagen. Khadijah berättar att glädje, jämte sorg, är de två emotioner hon förknippar med sitt vardagsliv. Utifrån barnen beskrivningar av

emotionen glädje, tolkar jag det som en handlingsintern bakgrundsemotion. Då barnen känner sig glada stämmer emotionen överens med aktiviteterna som de utför, barnen känner sig till exempel glada då de leker, är på någon särskild plats eller tänker på något. Glädjen pockar sällan på uppmärksamhet för att barnen ska byta aktivitet. Handlingen, eller tanken, verkar oftast komma före emotionen.

Ahmed berättar att glädje för honom känns i hjärtat. Han använder även symbolen för ett hjärta på flera av sina bilder. På en av bilderna har han målat ett stort hjärta under Syriens flagga och berättar att bilden symboliserar glädje för honom:

Ja, detta är, liksom, ett väldigt stort hjärta. Det är ingens hjärta. Ett stort. Ett stort hjärta.

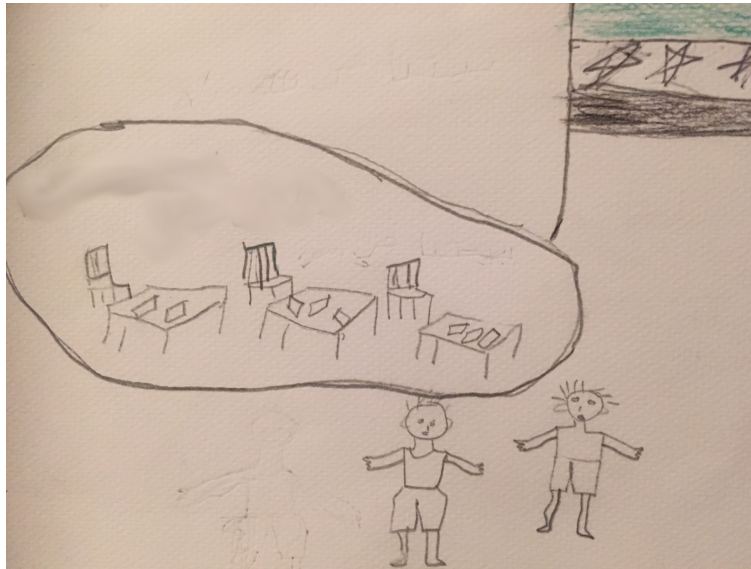
Caliana, Ejaz och Fadhil berättar att glädje är någonting som de känner ibland. Caliana berättar att hon ibland kan känna sig glad och att glädjen känns i hela kroppen:

Moa: När du känner dig glad, var i kroppen känner du glädjen?

Caliana: Överallt.

Flera av barnen börjar intervjuerna med att berätta att lycka är den känsla som de främst förknippar sitt vardagsliv med, men ju längre tid som går under intervjuerna framkommer även andra emotioner. Fadhil berättar att han ibland känner glädje och kärlek. I början av intervjun berättar han att han känner det ofta, medan det mot slutet av intervjun framkommer att känslorna av ledsenhet tar över känslan av glädje. Även Jamila berättar att hon känner sig glad ibland, men att hennes emotioner skiftar mycket från dag till dag och stund till stund.

Flera av barnen berättar även om känslor av hopp. Det är till exempel hopp om att få återse sina föräldrar, hopp om att få återvända till sitt ursprungsland eller hopp om att få börja skolan. Hoppet är också till stor del förknippat med tro och religion, vilket jag kommer att beröra mer i senare kapitel. Kemper (1987) ser hopp som en sekundär emotion kopplad till glädje och rädsla tillsammans. Nedan har Fadhil målat vad han hoppas på: skola och att återvända till Syrien.

6.1.2. Kärlek till ursprungslandet

Enligt Kemper (1987) ses emotionen kärlek ibland som en primär emotion och ibland som en sekundär. Emotionen kan inte ses som autonom, då den är kopplad till den primära emotionen lycka/tillfredsställelse, samtidigt menar man att kärlek har en adaptiv funktion, då kärlek kan skapa en känsla av vårdnadsansvar hos den som kärleken riktas gentemot och således öka barnets möjlighet att få stöd. Det är dock svårt att se denna koppling när det gäller barnen i min studie, då de framförallt berättar om kärlek kopplat till sitt ursprungsland.

Kemper (1987) menar också att socialisation har en stor inverkan i samtal och förståelse av kärlek. Scheff (2011) framhåller att begreppet kärlek, inom engelskan (*love*) är ett mycket brett begrepp och ofta innefattar alla typer av positiva känslor, inklusive dysfunktionella. Känslorna av kärlek som barnen i min studie berättar om är inte heller helt enkla. Kärleken är nästan uteslutande kopplad till barnets ursprungsland, kärleken till *sitt* land, en kärlek som inte kan fullbordas på grund av krig eller konflikt i landet.

Ejaz berättar att han, näst efter emoji med tårar, förknippar sin vardag med emoji med hjärtan istället för ögon. Han säger att denna emoji representerar kärleken till ursprungslandet och att det är den bästa känslan han vet. Han berättar att när han känner den känslan, känns det i hans hjärta; som om om det slår, det är en bra känsla. Även ledsenheten känns i hjärtat, men då slår hjärtat på ett annat sätt.

Jamila har illustrerat sin kärlek till Syrien i bilden nedan.

Khadijah berättar att hon ibland känner kärlek och pekar på emojin med hjärtan istället för ögon, hon berättar:

Khadijah: Jag blev kär i Syrien.

Moa: Varför blev du kär i Syrien?

Khadijah: Jag bara beundrar det, eftersom det är mitt land.

För både Khadijah och Jamila verkar kärleken således vara kopplat till landet som sådant, villkorslöst.

Kemper (1991, pp. 332-333) hävdar att emotioner kan förstås utifrån begreppen status och makt. Status enligt Kemper (1991) kan ges till någon genom till exempel acceptans, respekt, vänskap och inkludering. Kemper (1991) uttrycker att det ultimata sättet att ge någon status är det som i vardagligt tal kallas för kärlek. Detta är intressant i relation till de uttalanden som barnen gör i denna studie, då de känner kärlek till sitt ursprungsland, vilket enligt Kempers (1991) teori skulle kunna vara ett tecken på att de har känt sig accepterade, respekterade, inkluderade och fått vänskap.

6.1.3. Ilska - för att räddas från det farliga

Ilska, menar Kemper (1987), kan ses som ett försvar mot fara. Han framhåller att emotionen leder till att människan på ett skyndsamt sätt skyddar sig från fara. Tre av de nio barn som jag har intervjuat berättar om ilska eller raseri. Caliana berättar att hon ofta känner sig arg och att det händer att hon slåss och gör sönder saker då. Caliana vill inte göra sönder saker, men det bara händer. När hon känner sig arg känns det som om magen sträcks ut inifrån. Enligt Scheff (2011) kan ilska i många fall blandas ihop med agerandet på ilska, till exempel att slåss, och

att ilska således har fått ett rykte av att vara en destruktiv emotion. Scheff (2011) framför istället att ilska i många fall kan vara konstruktivt, eftersom det kommunicerar till andra hur man har det och den frustration som man upplever. Calianas ilska kan således ses som en kommunikation till omvärlden där hon ber om hjälp. Här framkommer även känslor av vanmakt. Då Caliana tydliggör att hon kan inte göra det enda som hon vill göra.

I Ejaz och Fadhils berättelser tolkar jag istället ilskan en förgrundsemotion som är handlingsextern. Både Ejaz och Fadhil berättar att de känner sig arga och upprörda ibland när de tänker på sitt ursprungsland. Fadhil berättar att den värsta emotion han vet är ilska. I sina berättelser och bilder visar barnen på flera olika situationer där deras liv har blivit förstörda, både vad gäller byggnader, land och personer. Barnen har själva varit i fara, varför de har behövt fly till Jordanien. Ejaz förklarar hur det känns när han blir arg: ”Jag känner som om jag vill gå och döda de som förstör Syrien.”. Revanschlusta kan ses som en sekundär emotion, kopplad till ilska (Kemper, 1987, s. 283). Den ilska som både Fadhil och Ejaz berättar om, är nära kopplad till känslor av att ge revansch. Fadhil berättar om denna känsla:

Fadhil: I mitt hjärta.

Moa: Hur känns det i ditt hjärta?

Fadhil: Ibland är det svårt.

Moa: Svårt? Hur då svårt?

Fadhil: För mycket...

Moa: För mycket i hjärtat?

Fadhil: Ja...

Moa: Hur känns det när det är för mycket?

Fadhil: Jag vill döda det onda.

Moa: Du vill döda det onda i hjärtat?

Fadhil: Ja...

Moa: Hur vill du döda det onda i hjärtat?

Fadhil: Jag vill döda det onda eller det dåliga som har skapat det dåliga för Syrien och fått oss att fly, att förflytta oss till ett annat land.

Ilskan kan vara en reaktion för att skydda sig själv, eller de som barnen älskar, gentemot ytterligare fara. Samtliga tre barn som berättar om sin ilska berättar om situationer där de inte förmår skydda vare sig sig själv, eller de som de älskar, från fara. Kemper (1987, p. 275) skriver även att ilska kan vara ett resultat av en statusförlust som någon annan har orsakat. Om detta kopplas till vad jag tidigare skrev om kärlek, att det ultimata sättet att ge status är att ge kärlek, kan detta ses i relation till att kriget eller konflikten i barnets ursprungsland har tagit ifrån barnet den status som barnet tidigare har getts, till exempel i form av kärlek, vilket skapar ilska.

6.1.4. Ledsenhet och sorg - för att få omvårdnad och sammanhang

Kemper (1987) framhåller att forskningen inte är ense om det evolutionärt viktiga i ledsenhet, men argumenterar för att dessa emotioner kan framkalla känslor av vårdnadsansvar, att bli omhändertagen, att undvika smärtsamma upplevelser samt att undkomma känslan av förlust av status eller rang (Kemper, 1987, p. 268-269). Utifrån denna ståndpunkt kan således

ledsenheten hos de barn som förknippar sin vardag med detta, ses som en möjlighet att få stöd och hjälp.

Scheff (2011; 2014) uttrycker även emotionen sorg som en grundläggande emotion. Han använder det engelska ordet *grief* och hänvisar till känslan som ett resultat av förluster. I samtal med barnen i denna studie använder de begreppet ledsenhet, eller dålig, men i deras utsagor kan det i många fall förstås som sorg. Enligt Kemper (1987, p. 269) har emotionen ledsenhet i samband med förluster en evolutionär funktion; då människan vill undvika smärtsamma upplevelser försöker hon således undvika förluster, i och med detta uppmuntras och underlättas social sammanhållning. Kemper (1987, p. 283) ser dock sorgen som en sekundär emotion, som hör ihop med de primära emotionerna ilska, rädsla och ledsenhet.

Barnen i denna studie berättar om sin sorg och ledsenhet på olika sätt. Genom några av barnens berättelser förstår jag det som att ledsenheten alltid ligger i bakgrunden som en bakgrundsemotion, en känsla som har blivit en del av deras vardag. För andra barn är ledsenheten någonting som kommer över dem ibland, någonting som de försöker råda bot på.

Sju av de nio barn som är med i studien har pratat om sorg och ledsenhet. Fyra av barnen uppger att det är de emotioner som de starkast förknippar med sitt vardagsliv. Caliana berättar att det inte finns någonting som känns bra i Jordanien. Hon pekar på sin mage och berättar att det dåliga känns där. Hon fortsätter: ”Jag har smärta när jag känner mig ledsen.” Även Fadhil förknippar tydligt ledsenhet med sitt vardagsliv. Han berättar att han alltid känner sig ledsen, oavsett vilken tid på dygnet det är och oavsett vad han gör:

Fadhil: Hela dagen känner jag någon typ av ledsenhet eftersom jag minns Syrien. Även på morgonen, mitt på dagen, kvällen, när jag leker.

Fortfarande så har jag denna känsla inuti.

[...]

Moa: Hur känns det när du leker med dina vänner?

Fadhil: När jag leker med mina vänner är det som om jag är tillbaka i Syrien.

Moa: Ah, okej. Hur känns det?

Fadhil: Jag känner mig bekymrad, tyngd.

Moa: Tyngd?

Fadhil: Ja, tyngd eftersom jag saknar Syrien.

För Fadhil ter det sig som om ledsenheten konstant finns hos honom och han har svårt att finna vila från den. De positiva aktiviteterna, så som lek, förknippas med ursprungslandet som han saknar.

Även Ejaz berättar att det är ledsenhet som han mest förknippar med sin vardag. När jag frågar vilken emoji han skulle använda för att beskriva emotionen pekar han på en emoji med mycket tårar rinnande ner för ögonen. På en av sina bilder har Ejaz enbart ritat en ledsen emoji. På bilden har han skrivit texten: ”Varför är vi glada för en dag och ledsna i flera dagar?”

Jamila förknippar mest sin vardag med en gråtande emoji, hon förklarar:

Jag känner att mitt liv är fel, allting går fel. Och sedan så känns det bra för ett par dagar och sedan går det tillbaka nästa dag.

Jamila förknippar tydligt sin ledsenhet med den faktiska situationen i sitt vardagsliv. Hon berättar att den stund som hon brukar må som sämst är när hon är ensam hemma i Jordanien och inte har någonting att göra. Dessa stunder är svåra eftersom hon då brukar börja tänka för mycket, vilket gör henne ledsen.

Jag mår inte bra på grund av mina systrar, för mitt hem, för livet... för detta är inte ett liv. [...] Eftersom ingenting blir rätt i mitt liv så hur skulle jag kunna kalla det liv?

Saknaden är en sekundär känsla kopplade till sorg och ledsenhet. Khadijah berättar att de stunder som hon blir som mest ledsen är när hon tänker på sin familj, eftersom hon saknar dem väldigt mycket. På en bild har Fadhil målat enbart en emoji med hjärtan istället för ögon. Fadhil berättar att han målade bilden för att han tycker om den emojin, eftersom den representerar att han saknar Syrien.

6.1.5. Sammanfattande diskussion

Genom intervjuer med barnen har det blivit tydligt att de olika emotionerna inte går att isolera helt från varandra, de glider in i varandra och trigger eller hämmar varandra. Detta kan kopplas samman med vad Trampe, Quoidbach och Taquet (2015) kommer fram till i sin studie, där de menar att deras informanter upplever blandade känslor 33 % av tiden. De framhåller att glädje och tillfredsställelse i hög grad samverkar med andra känslor, både positiva och negativa medan negativa känslor i hög grad mest samverkar med andra negativa känslor. Scherer och Tannenbaums (1986) studie visar att lycka ofta står som ensam känsla, men att negativa känslor i högre grad samverkar med andra negativa känslor. Barnen i min studie berättar om olika kombinationer av känslor. Tydligt har blivit att känslan kärlek ofta uppkommer i samband med känslan saknad eller längtan. Saknad och längtan verkar också trigga känslorna av ledsenhet och sorg, då barnen i känslan av kärlek känner att det är mycket som fattas dem. Längtan och saknad kan också trigga känslor av ilska och revanschlust, då flera av barnen känner att de vill få tillbaka det som är förstört, att de vill skada de som förstört det som de älskar. Barnen använder symbolen för ett hjärta för att kommunicera sina känslor i olika sammanhang, hjärtat står både för längtan, saknad, kärlek och glädje.

6.2. Interaktionen mellan barnens emotioner och handlingar

Barnen i denna studie berättar om olika strategier de använder sig av för att uppnå en särskild emotion. I största mån strävar de efter att bli glada, eller mindre ledsna, men inte enbart. Barnen berättar även om aktiviteter som de gör för att ha möjlighet att uttrycka sig.

Ledsenheten, sorgen, glädjen, ilskan och kärleken kan fylla olika funktioner i barnens liv (jmf. Kemper, 1987). Emotionerna, men även önskan av att uppleva särskilda emotioner, påverkar det liv som barnen lever. Barnen strävar efter känslan glädje och väljer att göra olika

aktiviteter som gör dem glada. Flera av barnen berättar dock hur de inte kan bli av med känslan av ledsenhet, eftersom de inte har möjlighet att göra någonting åt sin situation i stort, men hur de söker de små sakerna i vardagen som kan göra dem gladare.

6.2.1. Leken och roliga aktiviteter

Oswell (2012) hävdar att leken kan vara ett tillfälle där barnet kan vila från det ordinära livet och helhjärtat få gå in i någonting som inte är allvarligt. Inom symbolisk interaktionism ses leken och spelet som en central del i människans utvecklande av sitt själv (Mead & Arvidsson, 1976). Här kan barnet testa olika roller och öva dessa gentemot de andra barn som finns med i situationen.

Samtliga barn, förutom Hala, berättar om lekar eller roliga aktiviteter som de använder sig av för att bli glada eller uppnå positiva emotioner. Barnen berättar dels om lekar som de leker tillsammans med syskon, kusiner eller kompisar och dels lekar som de utför på egen hand. Lekarna är allt från fotboll och blindbock till att måla, sjunga eller dansa. James och James (2008, pp. 92-93) beskriver lek som en njutningsfull aktivitet där barn får agera fritt, där aktiviteten är lättsinnig och nyckfull. Leken kan således ses som ett naturligt sätt för ett barn att få lov att vila. Enligt James och James (2008, pp. 92-93) är det vuxna som introducerar de organiserade lekarna med tillexempel tävlingsinslag för barnen, då det är inte någonting som kommer naturligt för barn.

Ejaz berättar om när han leker:

Jag är glad när jag leker med mina bröder, kompisar eller ser på tecknat [...] Vi leker många lekar faktiskt, vi leker leken med en sjal över ögonen, vi spelar fotboll, många pojklekar.

Jag frågar Ejaz hur det känns när han leker med sina kompisar, han svarar: ”Aktiv och glad!”.

Khadijah berättar att det bästa sättet för henne att bli glad är att vara med sina kusiner eller kompisar eftersom de får henne att skratta. Khadijah berättar att hon älskar att skratta och att hennes kompisar och kusiner berättar roliga skämt och skojar runt. Khadijah berättar att hon har en tydlig strategi för att bli glad om hon är ledsen, hon brukar då försöka återskapa skämt som hennes kusiner eller kompisar har berättat, eftersom det får henne att skratta. Khadijah tycker även om att vara ifred och läsa, när hon är ledsen och vill må bättre.

Barnen berättar, precis som James och James (2008, pp. 92-93) beskriver, om det prestigelösa och enkla. Detta sätt som barnen beskriver som ett sätt att bli glada stämmer väl överens med vad Livingstone och Srivastavas (2012) kommer fram till i sin studie, där umgänge med vänner och aktiviteter som informanterna tycker om, är de två vanligaste aktiviteterna för att må bättre.

Flera av barnen berättar om mer estetiska aktiviteter som de ägnar sig åt. Jamila berättar att hon mår som sämst då hon är sysslolös. På grund av detta försöker hon hålla sig aktiv, genom att tillexempel rita eller sjunga. Jamila berättar om när hon ritar:

Jag älskar verkligen att rita. Jag har inte alltid en känsla om det jag bara målar det. [...] När jag ritar så sätter jag bara ner pennan och ritar.

Även Fadhil berättar att han målar teckningar när han känner sig ledsen. På teckningarna målar han till exempel saker från sitt ursprungsland. Fadhil berättar att han alltid blir mer ledsen när han målar, men att han ändå vill göra det för att det är hans sätt att reflektera över sina tankar. Ejaz berättar att han ibland sjunger när han vill bli glad. Han berättar att när han sjunger så hoppas han att hans mamma ska komma tillbaka.

6.2.2. Att göra ”bra” saker ger bekräftelse

Wettergren (2013) argumenterar för att sökandet efter bekräftelse är en mänsklig drivkraft, eftersom bekräftelsen kan ge emotionell energi. Hala berättar att hon gör *bra* saker när hon vill bli glad. Halas glädje av att göra bra saker ses som sökandet på bekräftelse av att hon är duktig och bli erkänd för den hon är.

Hala: Jag gör bra saker.

Moa: Vad är bra saker?

Hala: Jag tvättar golvet och lyssnar till mina lärare, när lärarna ber mig gå undan från fönstret så gör jag det och när min moster/faster [originaltext: aunt] frågar mig om hjälp så städar jag.

6.2.3. Att be skapar hopp

Flera av barnen berättar att bönen fyller en viktig funktion i deras liv. De berättar att de blir glada av att be. Barnen berättar att de ber om olika saker, så som att de ska få träffa sina föräldrar, börja skolan eller att kriget i deras ursprungsland ska ta slut. För många barn verkar tron vara nära besläktad med hopp.

Barnen berättar att de genom bönen mår bra av att bara be, men de ber också för att framtiden ska bli bättre. Till exempel berättar Fadhil: ”Jag ber till Gud att avsluta kriget i Syrien, att få det att bli mer fredligt.”. De ber också om att få återse sina föräldrar. Barnen försöker således att påverka även i det stora sammanhanget. Jag kommer att gå in mer i detta i avsnittet om barnets platser, då jag berättar om barnens relation till moskén.

6.2.4. Tankar samverkar med emotioner

I Livingstone och Srivastavas (2012) studie, vars målgrupp inte är ensamkommande barn, kommer de fram till att en metod som deras informanter använder sig av för att må bra är att tänka på det som ska komma. Även Ni Raghallaigh och Gilligan (2010) visar på liknande resultat och hävdar att tänka positivt, att tänka på det som har blivit bättre i deras liv, tänka på framtiden och det som komma skall är vanliga strategier för ensamkommande barn.

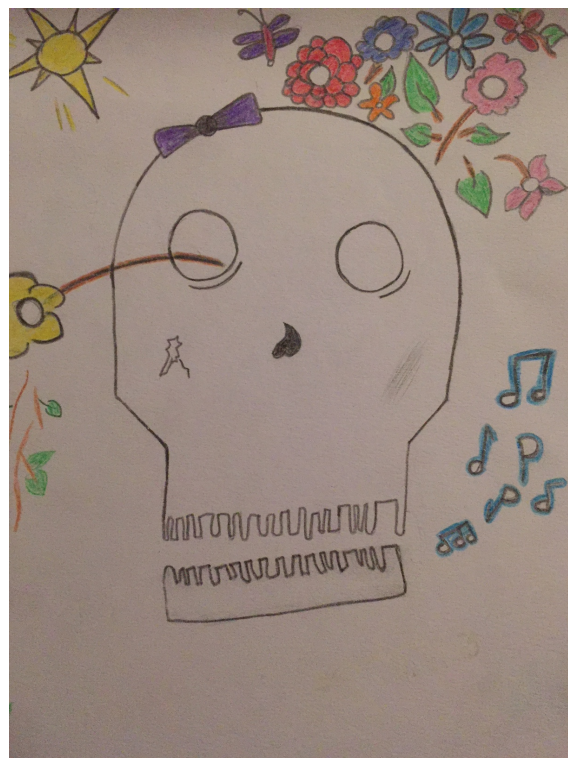
Barnen i denna studier använder sina tankar på olika sätt för att påverka sina emotioner. Ett av de äldsta barnen, Jamila, fokuserar sina tankar på vart hon vill komma med sitt liv. Hon berättar om hur hon handlar för att påverka sin framtid. Livingstone och Srivastava (2012) kategoriserar in metoder som deras informanter använder för att må bättre, i tre delar. Den metod som Jamila använder kan utifrån deras kategorisering ses som förbättring, då hon utför aktiviteter som syftar till att framtiden ska bli bättre, att arbeta för ett mål. Jamila berättar att

hon ytterst sällan tänker på det som har varit, hon är inte nöjd med sin tillvaro just nu och tänker därför mycket på hur hon ska göra saker bättre. Jamila berättar att hon inte tänkte så mycket på framtiden innan hon lämnade sitt ursprungsland, eftersom hon då inte behövde bry sig om någonting annat än att äta och leka. Jamila berättar att hon blir glad, men samtidigt känner stress, när hon tänker på sina drömmar:

Blandade känslor. [...] Jag känner glädje och jag känner som om jag behöver göra allting nu så att jag kan få mina drömmar att bli sanna.

Jamilas utsaga tyder på att hon känner att hon kan komma att nå sina mål, eftersom hon känner glädje när hon tänker på framtiden. Jamila uppfattar sig alltså som en social aktör som kan påverka sin egen framtid. Dock framkommer här även en annan känsla: stress. För i och med aktörskapet kommer också ansvaret. Står Jamila ensam ansvarig för att hennes framtid ska bli bra? Detta kan ses i ljuset av Närvänen och Näsman (2007) som framhåller att det kan vara problematiskt att se barn som helt fria sociala aktörer som har möjlighet att skapa sin egen framtid, eftersom barnen då även blir ansvariga för sina misslyckanden.

Jamila berättar att framtiden inte enbart handlar om framtiden här på jorden, utan att hon vill göra bra saker i livet eftersom man då kommer till himlen. Hon berättar att även om man dör direkt, så kommer man till himlen om man gör bra saker i livet. Jamila har ritat en döds-kalle med blommor som växer på skallen och berättar att det är en bra person, där blommor kan växa även efter personens död.

En annan metod som Livingstone och Srivastava (2012) benämner är engagemang. Denna metod för att må bra är den som barnen i denna studie använder mest. Metoden åsnyftar att tänka på positiva saker i framtiden samt utföra aktiviteter för att uppnå positiva emotioner.

När barnen tänker på framtiden handlar tankarna om förhoppningar och önskningar, mer än om det som faktiskt ska hända. Flera av barnen tänker på sina föräldrar som de drömmer om att få återse. Barnens hopp kan också väckas genom att tänka på att åka tillbaka till sitt ursprungsland. Flera barn berättar att de blir glada av att tänka på ett återvändande. Ahmed berättar om en av sina bilder:

Moa: [...] Vad tänkte du på när du gjorde denna bild med flaggan och hjärtat?

Ahmed: Jag tänkte på att återvända till Syrien.

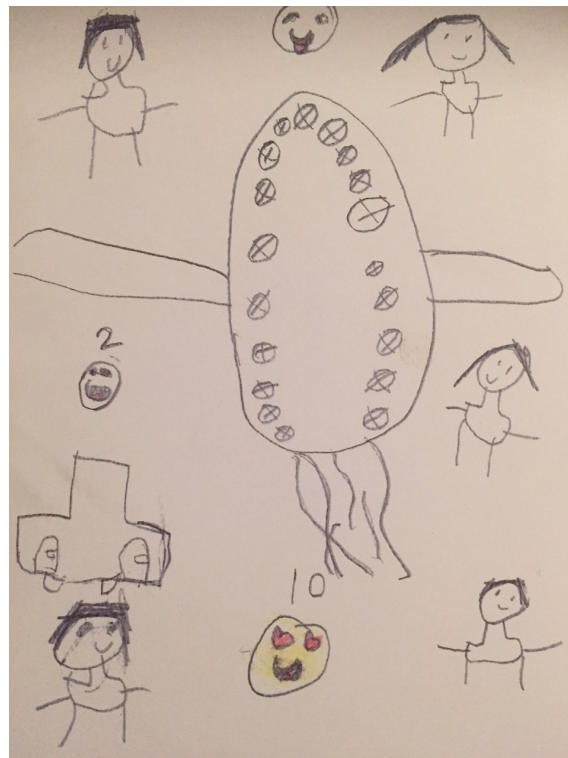
Moa: Tänker du ofta på att återvända till Syrien?

Ahmed: Ja...

Moa: När du tänker på det, vad känner du när du tänker på det?

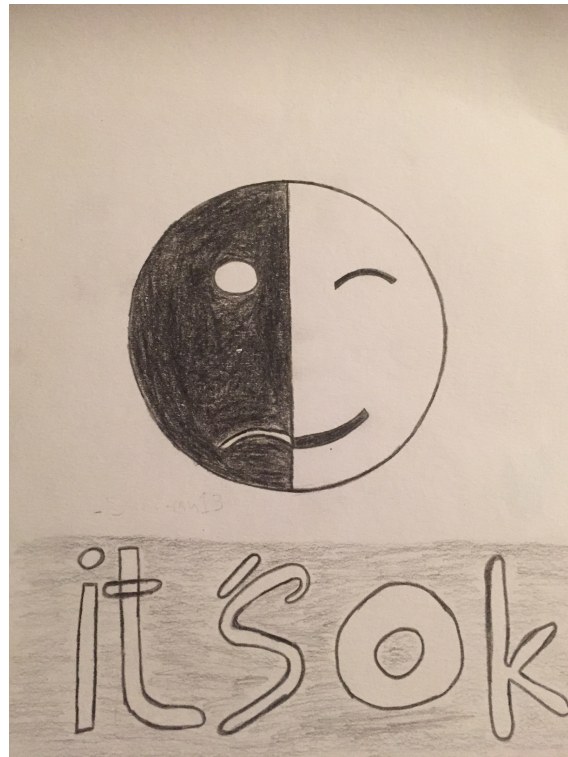
Ahmed: Glädje.

Caliana berättar om liknande emotioner. Hon har ritat ett flygplan och berättar att hon blir glad av att tänka på flygplan, för att det är det enda sättet att åka till sin pappa. På bilden ser vi också Calianas övriga familjemedlemmar. Hon har ritat tre emojis på bilden, samtliga ser glada ut.

Jamila berättar att hon är som gladast på morgonen, eftersom hon varje morgon bestämmer sig för att försöka vara glad. Här är Jamila tydlig med att hon använder emotionshantering utifrån vad Hochschild (2012) kallar djup känslöhantering. Jamila bestämmer sig för att inte visa den smärta som hon bär på utan istället visa upp en positiv fasad, eftersom det då är *okej* att vara ledsen inuti. Jamila har illustrerat detta i bilden nedan. Jamila insinuerar här att *smärtan* inte är okej att visa upp. Jamila berättar:

Om du är ledsen från insidan och glad på utsidan, det är okej om ingen känner dig, det är okej. [...] Det är okej om ingen känner smärtan.

6.2.5. Emotioner som skapas genom att minnas

Enligt Hochschild (2012) framkallar människan minnen som ett sätt för känslohantering. Hon benämner detta som djupt handlande. Människan återkallar tidigare situationer som fått henne att känna en önskvärd emotion. När emotionerna framkallas känns de verkliga i stunden. Olika minnen är laddade med olika mycket emotioner och således enklare eller svårare att använda i känslohantering (Hochschild, 2012).

Tidigare forskning påvisar att ensamkommande barn ofta tränger undan sin historia och fokuserar på nutiden och framtiden, för att undvika smärtsamma minnen (Ni Raghallaigh & Gilligan, 2010; Groark et al., 2011). Ahmed och Bilal väljer, till skillnad från ovanstående nämnda studier, att framhäva sin historia i positiva ordalag. När Ahmed berättar om sitt ursprungsland berättar han om sina föräldrar, han berättar om den vackra naturen i Syrien. Även Ejaz och Fadhil berättar om positiva minnen även om dessa inte är uteslutande. I Ahmeds situation förefaller det som om flera minnen från ursprungslandet är laddade med mycket positiva emotioner och att han försöker framkalla dessa för att bli glad. Detta kan ses i ljuset av Livingstone och Srivastavas (2012) studie, vars målgrupp inte är ensamkommande barn, som visar att tänka på minnen var ett av de vanligaste sätten deras informanter använder sig av för att stärka positiva emotioner.

Flertalet av de barn som jag har träffat återkommer till positiva minnen från sitt ursprungsland, de berättar om fina och kärleksfulla minnen som de ofta tänker på. Barnen berättar att de blir glada när de tänker på dessa minnen. De flesta barn uttrycker att de ofta

tänker på sitt ursprungsland. Alla barn i min studie förutom Dabir och Hala berättar om minnen och drömmar som en naturlig del av sitt vardagsliv, som också starkt påverkar deras känsloliv. Barnen uttrycker inte att de använder sina minnen för att framkalla positiva minnen, men berättar att de mår bra när de tänker på den. Således använder sig barnen inte på ett aktivt sätt den känslohantering som Hochschild (2012) beskriver, men resultatet av barnens tankar och minnen blir detsamma.

Jag kommer att gå in mer djupgående i hur barnens minnen ger dem känslor, i senare avsnitt, som berör platser och personer i barnens liv.

6.2.6. Att sakna makt att agera på sina emotioner

Barndomen skapas i en situation där barnen saknar makt och tillträde till flera arenor, till exempel de politiska (Oswell, 2012). Istället för att se barn som självständiga sociala aktörer kan vi se på vilket sätt det är möjligt för barn att bli sociala aktörer inom den kontext, med nätverk och de ramar som finns omkring barnen, vilket kan jämföras med hur Närvänen och Näsman (2007) använder begreppet *möjligheter*, när de förklarar strukturerna runt barnet. Barnen i min studie berättar om de emotioner som uppstår när de inte kan handla utefter det som deras känslor ålägger dem att göra, så som känslan av att vilja avsluta kriget i Syrien. Känslan av att vilja döda de som förstör deras ursprungsland. Då barnen saknar makten att konkret påverka det som de vill ändra på, använder barnen de medel som de har.

Ejaz och Fadhil berättar om den frustration som kommer till dem när de tänker på sitt ursprungsland. De beskriver situationer som de önskar att påverka, men de saknar möjlighet. En av pojkarna säger ”... jag vill döda de som förstör Syrien.”. Emotionen gör pojkarna beredda till handling, men pojkarna saknar makt att gå till handling, vilket resulterar i känslor av vanmakt eller maktlöshet. Enligt Kemper (1991) leder förlorad makt till ångest eller rädsla, men för flera av barnen i denna studie verkade känslan av vanmakt snarare vara förknippad med ilska, även om vanmakten också går att uttyda ur några av barnens berättelser av ledsamhet också.

Oswell (2013) menar att barn framförallt arbetar för att få makt på de vuxnas arenor på två sätt, dels genom det han kallar hegemonisk förhandling och dels genom taktiskt agerande. De situationer som barnen befinner sig i, verkar de inte ha funnit några möjligheter att agera i. De vuxna i deras omgivning saknar förmodligen också makt att påverka det som barnen önskar. Det enda sätt som de berättar om att de finner är att be om att kriget ska avslutas.

Caliana berättar om liknande känsla av frustration över sin situation. Hon berättar att ingenting kan bli bra om hon inte återförenas med sin pappa.

Moa: När du slår någonting, när någonting går sönder, hur känns det då?
Försvinner ilskan?

Caliana: Jag känner mig inte avslappnad. Jag vet vad jag gör när jag gör sönder saker eller slåss, jag vet att det är fel. Det är ett felaktigt beteende, inte ett korrekt beteende.

Moa: Så när du slår någonting och ilskan inte försvinner. Varför slutar du slå?

Caliana: Ibland slutar jag slå eller göra sönder.

Moa: Varför slutar du?

Caliana: För att jag inte gillar att slå, eller våld.

För Caliana ter sig ilskan vara en bakgrundsemotion, som konstant finns där. Dock ter den sig vara handlingsextern. Caliana berättar att oavsett om hon gör det som känslan får henne att vilja göra, så som att slå och göra sönder saker, så försvinner inte känslan. Caliana försöker att hantera emotionerna och agera, men det som ilskan pockar på är att hon ska vara tillsammans med sin pappa. Caliana säger själv att ingenting kan bli bättre om hon inte kan vara med sin pappa, detta mål ligger dock utanför Calianas kontroll.

6.2.7. Sammanfattande diskussion

Barnen i denna studie berättar om olika aktiviteter som de tar sig för, för att uppnå emotioner som de tycker om. Leken ter sig vara det enklaste och mest självklara sättet för många barn. Barnen använder även aktivt sina tankar eller sin tro för att må bättre. Barnens minnen verkar spela en stor roll för hur de mår. De kan använda sig av positiva minnen för att bli glada, samtidigt som minnena även väcker mindre positiva emotioner. Genom barnens berättelser kan utläsas att barnens emotioner och aktiviteter samverkar växelvis, där vissa emotioner starkare påverkas av aktiviteter och andra aktiviteter snarare uppkommer på grund av emotioner.

Oswell (2012) argumenterar för att barndomen skapas i en situation där barnen saknar makt och tillträde till flera arenor, där barnen är en subkultur i den vuxenhegemoni som finns i samhället. Detta blir intressant att jämföra med Närvänen och Näsman (2007, p. 226) forskning, där de framhåller att barns möjlighet att agera bör ses i relation till de möjligheter som barnet har, i omgivningens strukturer. De menar att känslan av att kunna agera fritt, att vara själv ansvarig för sin framtid också ger ett ansvar för livets misslyckanden. Oswell (2012) framhåller att barn använder sig av ett taktiskt agerande för att få makt och tillträde samt att barn utvecklar en social kompetens genom de situationer som uppstår i barnets vardag. Genom den sociala kompetensen utvecklas barnet ständigt och försöker vinna makt och få fungerande relationer (Oswell, 2012). Om barnen har en idé om sin förmåga att påverka sin situation, utifrån den individualisering som har skett i det postmoderna samhället, samt genom en bristande tilltro till samhällets strukturer då dessa kanske snarare har skapat begränsningar än möjligheter, genom tvångsförflyttning, krig och konflikt, skapar det då en större ilska och frustration, över att inte kunna påverka den situation som de befinner sig i?

Om religionen är den plats där barn upplever att de är aktörer på samma nivå som vuxna, då de har samma möjlighet att be och de således upplever en förmåga att påverka framtiden, kan det vara en av anledningarna till att det är väldigt viktigt? Skapar bönen en känsla av att ha kontroll?

6.3. Platsernas betydelse för barnets emotioner

Denov och Akessons (2013) studie visar att barn ofta bygger upp en mening kring platser, även om de har varit farliga, eftersom det skapar ett sammanhang och ger dem en särskild betydelse - det blir en plats att bygga sin identitet på. Dessa platser förknippar barnen även

med särskilda personer. Det är en plats att tillhöra, att ha ett sammanhang i. Detta koncept kallas *placemaking* (Denov & Akesson, 2013). Denov och Akesson (2013) framhåller att placemaking kan vara en skyddande faktor som skapar välmående för ensamkommande barn. Genom placemaking kan barnen skapa en känsla av att vara samma över tid, att få med det gamla in i det nya. Enligt Ní Raghallaigh och Gilligan (2010) är det en överlevnadsstrategi för många ensamkommande barn att försöka vara samma över tid.

Trots att barnen har tvingats fly från sina ursprungsländer och sina föräldrar, är ursprungsländerna förknippade med någonting positivt för merparten av barnen, vilket i ljuset av Denov och Akessons (2013) kan ses som en konsekvens av känslan av att få tillhöra. Barnen i denna studie berättar om flera olika platser som de förknippar med olika känslor. Absoluta merparten av de platser som barnen berättar om är platser i barnens ursprungsländer, men några av barnen berättar även om platser i Jordanien.

6.3.1. Ursprunglandet och hemmet

Merparten av mina informanter pratar om hem. Både hemmet i Jordanien och hemmet i barnets ursprungsland. Emotionerna kring hemmet är komplexa för vissa barn - laddade med både positiva och negativa erfarenheter. Andra barn berättar bara om positiva emotioner kopplade till hemmet.

Sex av nio barn har ritat sitt hem på sina bilder. Åtta barn pratar om sina hem. Dock är det enbart två av barnen som har ritat sitt nuvarande hem i Jordanien, Caliana och Dabir. De övriga barnen har målat de hem som de har i sina ursprungsländer. Ibland finns familjen med på samma bilder som de har ritat sitt hem. För flera av barnen väcker tankarna och minnena kopplade till deras ursprungsland både positiva och negativa emotioner, då länderna är förknippade med mycket positivt, men det är en sorg att inte kunna vara där.

Ahmed återskapar bilder och situationer från sitt ursprungsland. Ahmed beskriver enbart positiva emotioner kopplade till minnen från ursprunglandet. På en av sina bilder har han målat sin familj och familjen befinner sig i Syrien.

Moa: Så när du tittar på denna bild, känner du dig glad, ledsen, känner du någonting?

Ahmed: Glädje...

Moa: Glädje? Vad... vad... vad skapar glädjen?

Ahmed: Vår flagga och mina föräldrar.

Flera av barnen berättar att deras minnen inte är så enkla. I samma minnen som de framkallar positiva emotioner av glädje och kärlek finns även sorg och ilska. Barnen blir glada när de återkallar dessa minnen och minns det som var fint. Samtidigt blir barnen ledsna, arga och förtvivlade av vissa minnen som är kopplade till sitt ursprungsland. Barnen tänker på allt det som de har förlorat; allt som har blivit förstört i deras ursprungsland och de människor som har dött i ursprunglandet. De barn som jag har träffat varierar i grad av hur mycket som de minns det positiva, och hur mycket deras minnen och tankar präglas av negativa emotioner.

I intervjun med Fadhil blir de dubbla emotionerna tydliga. I början av intervjun berättar Fadhil om en bild där han har målat sitt hus i Syrien. Fadhil har målat en emoji som är glad med hjärtan istället för ögon. Fadhil berättar att han alltid känner sig glad när han tänker på huset, att han älskar huset och att han tänker på det ofta. Vidare berättar Fadhil att när han tänker på huset i Syrien så tänker han också på samhället där, moskén, trädgården och grannarna. Han berättar om emotionerna förknippade med bilden som han har ritat: "Glädje. Inga andra känslor. Alltid glädje.". På en annan bild har Fadhil målat sitt hus i Syrien igen. Istället för en emoji med hjärtan som ögon har Fadhil målat en gråtande emoji. Fadhil berättar att han är ledsen för att han tänker på att de hade ett stort och vackert hus och att de förlorade det.

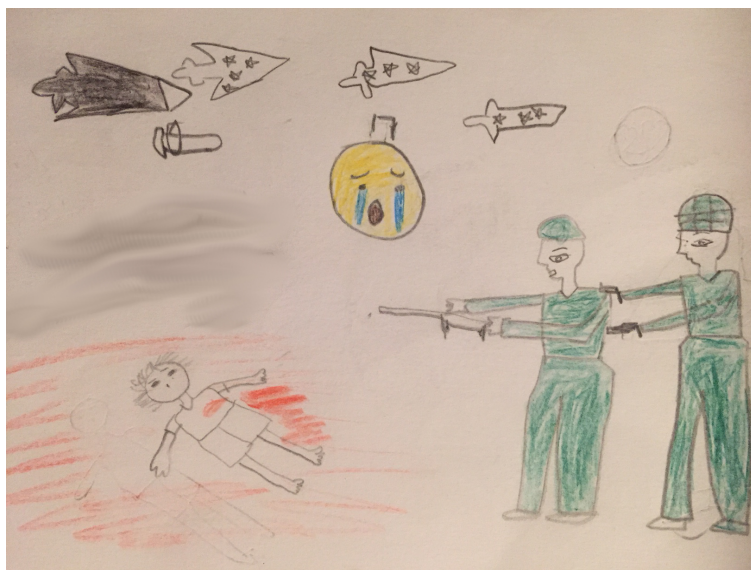

Fadhil beskriver här väldigt tydligt hur platsen som hans emotioner är kopplade till inte enbart har funktionen som en plats, den står för en känsla av att tillhöra, att få vara en del i någonting större - ett samhälle, en gemenskap.

Fem av de nio barn som jag har pratat med använder sitt ursprungslands flagga i sina teckningar. Flaggorna används dels för att markera var bilden utspelar sig och dels för att berätta om kärleken som barnen känner till sina ursprungsländer. På Ahmeds bilder förekommer Syriens flagga på tre bilder av sju. Ahmed berättar att han ofta tänker på Syrien och att Syrien är en stor del av hans nuvarande situation, även om det inte är där han befinner sig. Ejaz har också målat Syriens flagga på flera bilder. Ejaz pratar om sin kärlek till Syrien och att denna är stark för honom. Han förknippar emojin med hjärtan istället för ögon med sin kärlek för Syrien. Ejaz kan inte skriva, men han har bett sin storebror skriva ner en dikt som Ejaz har kommit på, på en av sina bilder:

Jag saknar Syrien så mycket,
och vägen till Syrien är trasig
jag känner mig konstig här
och ögon torkar på grund av gråt

Ejaz berättar att han känner sig konstig i Jordanien eftersom han inte är hemma i sin hemstad. Känslorna kring Syrien handlar om ledsenhet och ilska, men han berättar också att han känner kärlek när han målar en fin bild som föreställer någonting i sin hemstad. Ejaz tänker ofta på alla byggnader som har förstörts i Syrien. På två av sina bilder har han ritat hus och Syriens flagga. Ejaz berättar att det är två av alla de hus som har förstörts av striderna. Ejaz tänker

även på alla barn som har dött i kriget. På en av sina teckningar har Ejaz målat ett barn som ligger marken i en pöl av blod. Militärer står och skjuter och på himlen ser man flygplan. Han har ritat en gråtande emoji på bilden och skrivit texten: ”Vi är barn. Våra liv är blod. Ingen glädje i det.”.

Även Khadijah berättar om dubbla emotioner när hon tänker på sitt ursprungsland. På en av sina bilder har hon målat Syriens flagga och Syriens konturer, så som landet ser ut på en karta. Hon berättar:

Jag älskar det för att det är mitt land [...] Jag är ledsen för det samtidigt som jag tycker om det [...] På grund av kriget där. [...] Och på grund av att jag älskar det. [...] Jag tänker på det ofta och jag älskar det eftersom det är mitt hem och jag kommer därifrån...

Khadijah berättar här om den villkorslösa kärleken. Hon älskar sitt ursprungsland med utgångspunkten att det är för att det är *hem*.

6.3.2. Parker och natur

Barnen i min studie har i stor utsträckning berättat om platser där de tycker om att vara och leka - parker, den öppna naturen, farmen och lekplatser. Dessa är samtliga platser där de vuxna inte styr utan barnet kan få leka fritt - platser för barn. Dock är det de vuxna som tillåter barnen att befinna sig på dessa platser, som skapar förutsättningarna för barnens vila. James och James (2008, pp. 118-119) framhåller att naturen som sådan, eller platser skapade för barn, inte behöver vara det bästa stället för barn att leka på men att ytorna kan underlätta aktiviteter som inte går att utföra inomhus. Platserna som barnen i min studie berättar om är i flera fall gjorda för att vara barnvänliga, men de berättar även om ytorna utomhus där barn kan leka fritt.

Enligt Oswell (2012) är leken mycket viktig för barn utifrån flera olika aspekter. I situationen av en lek med andra barn ingår barnen i en kamratkultur. I denna kamratkultur är det barnen själva som sätter reglerna och bestämmer. Barnet är här en självständig aktör som själv är med

och påverkar situationen. Genom att ingå i lekarna i kamratkulturer lär sig barnet sociala koder och övar på sitt aktörsskap (Ibid.). Barnet kan således få en känsla av att kunna vara delaktig och påverka sin situation i de stunder som de leker, då barn ofta är avgränsade från att fatta konkreta beslut (Ibid.). Oswell (2012) framhåller att bardomen skapas i en vuxenhegemoni där barnen är i minoritet och att se som en subkultur. Denna subkultur positioneras i relation till den överordnade vuxenhegemonin. Genom att tillåtas tillträde på barnvänliga arenor, till exempel genom att barnens omsorgsgivare tar med barnen till lekplatser, bekräftas även barnets legitimitet av de vuxna och deras arena och kultur ges värde.

Flera av barnen i studien berättar om parker och natur, som platser laddade med positiva emotioner. Enligt flera av barnen är det bästa sättet att bli glad att gå till dessa ytor. Parker, skog och grönområden återkommer i deras bilder. Flera av barnen pratar om grönska och parker som någonting positivt som gör dem glada. Ahmed pratar om naturen som en plats förknippad med positiva emotioner. Han berättar om den öppna naturen, parker och farmer. På en av sina bilder har Ahmed målat sig själv ute på gröna kullar bredvid ett fruktträd. På bilden är Ahmed glad och på tröjan ser man ett hjärta. På himlen är det fåglar, moln och en sol. Ahmed berättar att det är i Jordanien.

Bilal berättar att han har kusiner som bor i en stad lite längre bort. Dessa kusiner har ett hus med en trädgård. I denna trädgård finns det möjlighet för Bilal och kusinerna att leka. Bilal tycker mycket om att vara hos sina kusiner och leka i trädgården. Även parken är positiv för Bilal på grund av att det är en barnvänlig plats med roliga saker att göra. I samtalet om parken är även bilen central för Bilal. Familjen åker med bilen för att komma till parken.

Moa: Vart åker ni med bilen?

Bilal: Det är bredvid parken.

Moa: Tycker du om det?

Bilal: Ja.

Moa: Varför?

Bilal: De har en lekplats, olika lekplatser för barn. Gungor och annat...

Moa: Åker ni dit med bilen ofta?

Bilal: Varje fredag.

Dabir berättar att parken är det bästa stället att gå till om han vill bli glad. Han har dock inte varit i någon park i Amman, utan i sitt ursprungsland. Liksom Bilal berättar Dabir att han gillar parken för att det finns barnvänliga aktiviteter att göra, så som att åka rutschkana. Caliana berättar att hon i sitt ursprungsland brukade gå till en park med djur tillsammans med sin familj. Hon blir glad av att tänka tillbaka på det.

Bilal och Ahmed pratar om fredagarna i ursprungslandet som positiva minnen, då familjen brukade göra roliga saker tillsammans om fredagarna. Ahmed berättar att han och hans familj brukade åka till sin farm på fredagarna. Ahmed berättar att det gör honom glad att tänka på. Han berättar om hur han kunde leka på farmen samt att farmen var vacker. På en av sina bilder har Ahmed målat farmen. Ahmed berättar att det är han på bilden. Ahmed ser glad ut på teckningen.

6.3.3. Skolan

Enligt Oswell (2012) är skolan, förutom att vara en plats för lärande, även är en plats där barn socialiseras och grupperas ihop med andra barn i samma ålder samt är en plats för barnet att utveckla sitt aktörskap. Genom den moderna, obligatoriska skolan har den fått en viktig roll i att utforma barnets liv. Skolgång har också blivit en del av en bild av en normativ barndom

(Oswell, 2012, pp. 115-116). Enligt James och James (2008, pp. 104-105) kan skolan, som en plats där barnet får träffa vänner och öva på sociala färdigheter, vara minst lika viktigt som utbildningen i sig.

Fem av de barn som jag har träffat, går i skolan eller förskolan. De andra fyra barnen har aldrig gått i skolan. Barnen berättar om skolan som fyller olika funktioner. Khadijah berättar att hon träffar sina kompisar i skolan. Fadhil, som inte går i skolan, berättar att han ber till Gud om att få lov att börja i skolan. Han vill lära sig läsa. Fadhil berättar att han känner sig ledsen när han tänker på skolan, eftersom han inte har möjlighet att gå dit. Ahmed berättar att skolan är den plats som gör honom som mest lycklig:

Moa: Vilken är den gladaste tiden på dagen?

Ahmed: När jag är i skolan.

Moa: Du är glad när du är i skolan? Varför är du glad när du är i skolan?

Ahmed: Det är min bästa plats.

Moa: Varför då?

Ahmed: För att jag får lära mig saker.

Skolan kan ses som en nyckel till framgång, att komma någonstans. Samtidigt kan skolgången ses som en aktivitet att hänga upp sin vardag på, som skapar rutin. Khadijah berättar att sysslolösheten är det värsta, eftersom det är de stunderna som hon tänker som mest och då också blir ledsen. Längtan efter skola kan således också ses som längtan efter det normala - den normala barndomen.

6.3.4. Moskén

Genomgående under intervjuerna med barnen framstår tron som tydligt positivt laddad.

Ahmed, Fadhil och Ejaz berättar om moskéer och böner som någonting som är centralt och viktigt i deras vardagsliv. Även Khadijah och Jamila berättar om sin tro. Detta resultat framkommer även i Ní Raghallaigh och Gilligans (2010) studie, där religion genomgående är någonting som får barnen att må bättre.

På en av sina bilder har Ejaz ritat moskén från sin hemstad i sitt ursprungsland. Ejaz berättar att han känner sig glad när han tänker på moskéer och bön. Han berättar att han målade den specifika moskén i ursprungslandet eftersom det är hans favoritmoské. Ejaz blir glad av att tänka på just denna speciella moské. Anledningen till att han tycker om just den moskén är för att han, innan han kom till Jordanien, brukade gå dit varje dag tillsammans med sin pappa.

Två av Ahmeds teckningar föreställer situationer som hör samman med religion. Den ena teckningen föreställer en bön, den andra föreställer en moské. Ahmed uttrycker att bönerna är viktiga för honom samt att han går till moskén och ber varje dag. För Ahmed är bönerna förknippade med glädje. När Ahmed går till moskén är det tillsammans med sin morfar, en person som också betyder glädje för honom.

Ahmed: Det är i Guds namn.

Moa: I Guds namn, står det så här?

Ahmed: Det är en välsignelse. Det betyder: I Guds namn.

Moa: Hur kom det sig att du ritade denna?
Ahmed: Jag tänkte på böner och religion.
Moa: [...] Vad känner du när du tänker på böner... och religion?
Ahmed: Glädje.
Moa: Hur känns denna glädje för dig?
Ahmed: Mycket. Det betyder mycket för mig.

Två av barnen berättar att bönen är förknippad med positiva personer, för Ahmed sin morfar, medan Ejaz förknippar bönen med sin pappa, som idag är död.

6.3.5. Sammanfattande diskussion

Vid ett första möte med barnen gav jag dem i uppgift att fritt rita de aktiviteter och emotioner som de förknippar med sitt vardagsliv. Barnen har nästan uteslutande ritat personer och platser som härrör i barnets ursprungsland. Jag tolkar detta som att stora delar av barnens nuvarande barndom utspelar sig i minnet av ursprungslandet och i längtan dit - att det är genom detta som barnens emotioner till stor del skapas. Barnen berättar om hur deras känsloliv tydligt påverkas av att de återkallar minnet från det hem, det samhälle och de människor som fanns omkring dem innan de kom till Jordanien. Denov och Akesson (2013) framhåller att platser som får mening skapar sammanhang och välmående. I barnens utsagor är platserna ofta sammankopplade med barnens samhälle och personer och vittnar om en känsla av sammanhang. Ytterst få av de bilder som barnen i min studie har ritat rör deras nuvarande situation i Jordanien.

Kemper (1981, 1987, 1991) ser känslor som någonting som skapas i relation till makt och status. Barnen i min studie har förlorat mycket av både sin makt och sin status. Barnen saknar många rättigheter i Jordanien, där de befinner sig nu, de har inte makt att återvända och saknar status som en medborgare i det nya landet. Denna upplevelse i sig kan skapa mycket negativa känslor hos barnet. En reflektion är om återkallandet av de minnen som barnen har från sitt ursprungsland och som är positiva, också kan skapa en känsla av att de saknar makt att återvända - att de saknar makt att göra någonting åt sin nuvarande situation.

6.4. En barndom formad i relation till *andra*

Inom symbolisk interaktionism ses människan som skapad genom interaktion med andra människor och samhället omkring henne (Mead & Arvidsson, 1976). De barn som jag har intervjuat befinner sig i en livssituation där både samhället omkring dem och de människor som har funnits i deras närhet har förändrats drastiskt. Samtliga barn har flytt sitt hemland och förlorat, eller förlorat kontakten med, flera av sina signifikanta andra. Barnen har således fått en ny kontext att förhålla sig till, med nya förutsättningar och nya *andra* i sin omgivning.

Inom symbolisk interaktionism ses symboler som det sätt varigenom människor kommunicerar med varandra, genom tillexempel språk, känslouttryck eller gester. När det som människan har med sig sedan tidigare form av inlärning och tidigare erfarenheter, inte är tillräckligt för att guida henne till ett beteende skapas nya kognitiva eller känslomässiga tillstånd, likaså nya symboler. På detta sätt kan tidigare invanda strukturer bearbetas om. Symbolerna skapar ordning och hjälper människan att förstå sin sociala värld (Mead &

Arvidsson, 1976). På ett liknande sätt föreslår Hochschild (2012) att känslor är ett sätt att kommunicera vår inre information. Känslorna blir således ett symboliskt sätt att kommunicera, som inte alltid är medvetet. Scheff (2011) framhåller att emotioner i stor grad är kopplade till interpersonella relationer och att kontakt med andra människor är fundamentalt nödvändigt för människan.

Genom det sätt som barnen kommunicera sina känslor med sin omgivning och den respons som de får, formas barnens jag och personlighet (Mead & Arvidsson, 1976). Enligt Wettergren (2013) hjälper emotionerna människan att skapa sitt eget jag, genom att bli bekräftad på vem man är. Utifrån ett identitetsperspektiv kan känslor ses som någonting som uppstår i interaktion mellan människor i en identitetsprocess (Stets & Trettevik, 2014). Beroende på hur andra människor betraktar oss uppstår antingen positiva eller negativa emotioner. Emotioner uppstår som en reaktion på om vi lyckas, eller inte lyckas möta de förväntningar som är knutna till vår identitet i en särskild situation. Människor kan således komma att förändra sitt beteende i en särskild situation för att få en mer positiv återkoppling på sin identitet. Detta kan kopplas samman med vad Hochschild (2012) kallar yttlig känslohantering, där människan använder kroppen för att förmedla känslor och framkalla önskad respons hos andra. Emotioner är involverade i sociala strukturer och nätverk, där människor tenderar att söka sig till sammanhang med andra människor som har en liknande identitet där det uppstår positiva emotioner (Stets & Trettevik, 2014).

6.4.1. Signifikanta andra och förlusterna därav

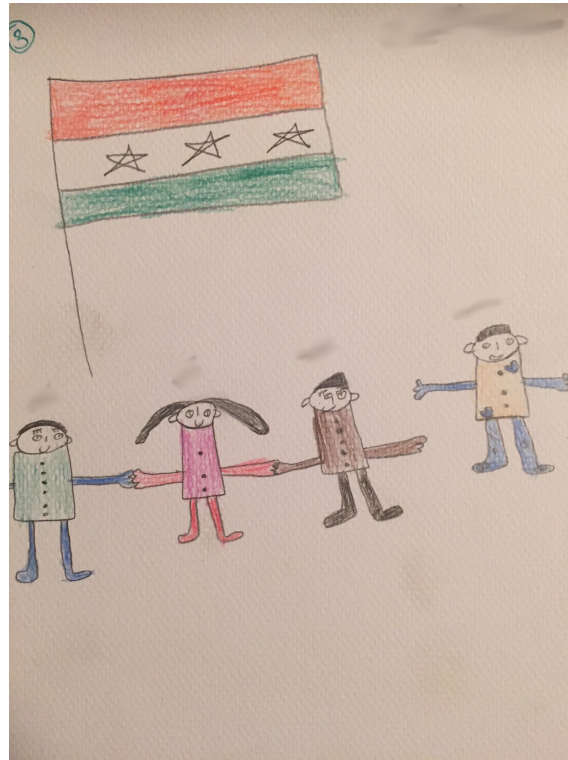
För en förståelse av begreppet signifikanta andra har jag utgått ifrån definitionen i Berger och Luckmanns (2011) bok *The Social Construction of Reality*. Författarna baserar sina teorier på George Herbert Meads idéer. Berger och Luckmann (2011) förklarar att en människa föds in i en social värld där de närmsta personerna är de signifikanta andra (t.ex. mamma, pappa, syskon, morföräldrar etc.), som har en viktig del i barnets socialiseringsprocess. Så som de signifikanta andra ser på barnet blir också en objektiv verklighet för barnet. Barnet utvecklar sitt själv till stor del genom de signifikanta andra (Berger & Luckmann, 2011).

Barnen i min studie har alla förlorat någon eller några av sina signifikanta andra: sina föräldrar. Barnen lever istället med en släkting som också är en signifikant andre, men inte den som barnet är uppvuxen tillsammans med. Således påverkas barnets känsloliv idag till stor del av den respons som barnet känner att det får på sina emotioner, av de som de idag bor med. De ensamkommande ungdomarna i Herz och Lalanders (2017) studie berättar om hur deras liv präglades av institutionella, skapade kontakter som inte känns äkta. Dessa ungdomar längtar efter nära och trygga relationer. Då samtliga av barnen i min studie bor hos sina släktingar, som kanhända i högre grad känns trygga och äkta, finns det en möjlighet att dessa barn upplever sin situation annorlunda. Generellt berättar barnen i min studie både om de personer som de bor med nu och om sina föräldrar som de inte längre bor med.

Förluster är ett centralt teman genom mina intervjuer - förluster av personer, förluster av hus och hem. Detta liknar resultatet i Groark, Irene och Ravals (2011) studie, där förluster är ett av de fyra genomgående teman de kommer fram till. Det som blir tydligt i min studie är dock att de frånvarande föräldrarna verkar vara i högsta grad närvarande i barnens medvetande och vardagsliv. Många barn berättar om positiva erfarenheter i relation till sina föräldrar. De

berättar tillexempel om hur deras föräldrar tog med dem till barnvänliga platser, så som parker. De har fått bekräftelse och erkännande genom sina signifikanta andra. De har blivit sedda och de har fått lov att tillhöra, genom sin familj varit en del av en grupp och ett sammanhang. Barnen berättar om hur de blir glada av att återkalla minnet av sina föräldrar. De blir glada av att titta på bilder de målat av sin familj. De berättar att det är fina bilder. Jag frågar Ahmed om en bild där han har ritat sin familj, på sin egen tröja har Ahmed ritat hjärtan:

Moa: Så när du tittar på denna bild... känner du dig glad? Känner du dig ledsen? Känner du någonting?

Ahmed: Glädje.

Moa: Glädje. Vad... vad... vad är det som skapar denna glädje?

Ahmed: Vår flagga och mina föräldrar.

Dock är det inte alltid enbart positiva emotioner som kommer då barnen tänker på sin familj. Saknaden finns också där. Ejaz berättar att han tänker på sin mamma varje dag. När han tänker på sin mamma så tänker han även på sin pappa, sitt hus och sin familj. Han känner sig ledsen. Ejaz berättar att det finns ingen förutom sin mamma som han vill vara tillsammans med när han är ledsen. På en av sina bilder har Ejaz ritat en moské. Ejaz berättar att det är den moské som finns i hans hemstad i Syrien, han blir glad av att tänka på denna moské eftersom den är förknippad med hans pappa:

Ejaz: Jag gillar denna moské mest i Syrien [...] Eftersom min pappa också gick och bad i den.

Moa: Du och din pappa brukade gå tillsammans?

Ejaz: Ja...

Moa: Ah, hur ofta gick ni dit?

Ejaz: Nästan varje dag, och mina bröder också.

Flera av barnen i min studie vet inte om deras föräldrar är vid liv eller var de är. Några barn har inte hört av sina föräldrar på flera år. På en av sina bilder har Ejz ritat en stor gråtande emoji. Ejaz berättar att han ritade bilden för att han tänkte på sin mamma. Ejaz berättar:

När vi kom till Jordanien så lämnade hon oss pojkar och åkte tillbaka till Syrien för att möta sin syster och förstå vad som hänt med henne och sedan dess har vi inte hört från henne. [...] Oftast när jag tänker på min mamma så känner jag för att gråta och är ledsen eftersom jag är orolig för henne. Lever hon? Är hon död? Varför åkte hon tillbaka till Syrien? Många tankar.

Ejaz berättar här hur han blir ledsen av att tänka på sin mamma eftersom han är orolig för henne, han vet inte om hon lever längre. Ejaz berättar att det är ”många tankar”. Jakoby (2015) har i sin artikel utforskat och utvecklat kopplingen mellan förluster av signifikanta andra och dess påverkan på självet, ur ett symboliskt interaktionistiskt perspektiv. Enligt Jakoby (2015) är situationen inte enbart smärtsam på grund av saknad av den förlorade när en av ens signifikanta andra dör, utan även på grund av att man kan förlora delar av självet som har utvecklats tillsammans med den signifikanta andra. Individerna kan då ha svårt att behålla sin känsla av identitet (Jakoby, 2015). I detta sammanhang kan vi se på Calianas känslor, hon uttrycker att det enda som hon vill göra är att vara med sin pappa, och att hon i sin vardag är mycket arg och förtvivlad, ingenting kan få henne att bli glad. Calianas mamma är död, hennes pappa är försvunnen, men hon lever på hoppet om att få återse sin pappa och således kunna få tillbaka en del av sig själv. Här blir det tydligt hur barnen är aktiva aktörer i skapandet av sin barndom, genom att låta föräldrarna vara en del av deras vardag skapar de en identitet som en del av en familj, i relation till sina föräldrar.

Enligt Wettergren (2013) är bekräftelse och erkännande en mänsklig drivkraft som finns med sedan barnsben. När människan blir sedd och bekräftad, av att få tillhöra en grupp, får hon emotionell energi. Drivkraften leder till att människan ibland kan stå ut med obehagliga känslor för att nå emotionell energi. Således kan de barn som har blivit bekräftade och erkända i sin identitet av sina föräldrar, i ljuset av Wettergrens (2013) perspektiv, i många fall använda minnet av dessa föräldrar för att bli bekräftade och känna tillhörighet även idag, trots att föräldern inte längre är där. Genom att minnas föräldrarnas kärlek kan barnen bli stärkta i sin självkänsla här och nu. Många av de barn som jag har intervjuat låter föräldrarna vara en del av barnens vardag, även om de inte finns där fysiskt. Barnen tänker på sina föräldrar, sitt hem, sitt samhälle och håller således sitt tidigare liv levande. Fadhil berättar att hans storebröder pratar om Syrien och på så sätt får honom att tänka på saker som har varit. Storebröderna kommer ihåg mer än Fadhil från Syrien och berättar hur saker om ting såg ut i deras hemstad. Han får på så sätt hjälp att återkoppla sin identitet till ursprungslandet.

Att få lov att vara en sammanhållen person över tid, att få ihop sin gamla identitet med den nya, visar sig i Ni Raghallaigh och Gilligans (2010) studie vara viktigt för barnens välmående. Barnen i min studie berättar om hur bilden av kärlek till ursprungslandet upprätthålls genom samtal med syskon och vänner. Ejaz, Bilal, Ahmed och Fadhil berättar också om hur tankar om deras föräldrar, samhället och viktiga personer återkommer till dem när de tänker på sitt

ursprungsland. Genom att barnen återkommer till minnen är inte deras signifikanta andra borta, utan finns i någon mening fortfarande där. Genom att också drömma om och hoppas på att en dag kunna återvända till sitt ursprungsland upprätthåller barnen en känsla av ett sammanhållet jag. En möjlighet är att barnens identitetsutvecklande också påverkas av att barnen nästintill saknar möjlighet att få uppehållstillstånd i Jordanien. Om det inte finns en framtid i Jordanien kan det hända att det blir än viktigare att upprätthålla sin identitet kopplad till ursprungslandet. Liksom med upprätthållandet av föräldrar skapar sig barnet en känsla av sammanhang genom upprätthållandet av ursprungslandet som en del av sin vardag. Hochschild (2012) framhåller att när människor återkallar minnen laddade med emotioner kan dessa upplevas som verkliga i stunden. Således kan barnens känslor av kärlek till ursprungslandet hjälpa dem att forma sin identitet med en känsla av tillhörighet.

Samtliga barn i studien bor med släktingar och berättar om positiva erfarenheter till sina släktingar. Släktingarna kan vara de tryggaste som barnen har i sina liv just nu, således kan situationen ge barnen en möjlighet att vila från det som de har varit med om. Dessa barns upplevelser av glädje kan således vara en indikator på att barnen känner trygghet i sin nuvarande situation och önskar stanna kvar. Genom att tillåtas vila och må bra kan platsen hos släktingarna vara positiv för deras överlevnad. När Ahmed vill bli glad så vill han vara med sina morföräldrar. Jamila berättar att det är sina syskon som hon vill vara med då hon är glad. Dabir berättar att han alltid känner sig glad när han är med sina storsystrar.

Moa: Varför känner du dig glad när du är med dina systrar?

Dabir: Jag älskar dem.

Dabir berättar att glädjen kommer sig enbart av att han älskar sina systrar. Om kärleken är ömsesidig kan glädjen också uppstå utav att Dabir känner sig älskad i närvaron av sina systrar.

6.4.2. Vänner

Barnen i denna studie berättar olika mycket om sina vänner. Några av barnen nämner inte vänner alls. För två av barnen, Fadhil och Ejaz, är vännerna viktiga. Båda pojkarna berättar att de pratar mycket med sina vänner om sina erfarenheter och om sina tankar kring sitt ursprungsland. Samtidigt berättar båda barnen att de inte vill vara tillsammans med någon här i Jordanien när de är ledsna, utan att de vill vara själva. Ejaz berättar att alla hans kompisar kommer från samma ursprungsland som han gör, medan Fadhil har kompisar både från sitt ursprungsland och Jordanien.

Oswell (2013, pp. 52-53) använder begreppen *peer group* och *peer culture*, för grupper av barn som träffas på daglig basis och som utgör viktig bas för barnets utveckling. Ejaz är ett barn som inte går i skolan, men han träffar oftast sina kompisar varje dag - det är fyra till fem kompisar som bor i samma område, han berättar att de fyller en viktig funktion för honom. Ejaz berättar att de ofta delar med sig av tankar och erfarenheter. Samtalen gör honom inte alltid glad, men han tycker om att kunna dela sina tankar med kompisarna:

Vi delar saker, ibland våra erfarenheter och ... erfarenheter ja och vad som händer i Syrien. Vi pratar med varandra. [...] Jag gillar när känslorna

kommer upp när jag pratar och de är också från Syrien. [...] Ibland blir jag glad och ibland ledsen men jag gillar att uttrycka de sakerna.

Enligt Wettergren (2013) vänder sig människor ofta till människor i liknande sinnesstämning i en speciell situation, eftersom detta ger dem bekräftelse. Genom detta kan barnen få emotionell energi, även om det är smärtsamt (Wettergren, 2013). Således kan dessa pojkars meningsutbyte med sina syriska vänner, genom Wettergrens (2013) teori, ses som ett sätt för barnen att söka bekräftelse. Barnen berättar att de inte alltid uppstår positiva känslor av att prata om situationen och utbyta erfarenheter, men att de tycker om att göra det.

Även Khadijah får bekräftelse av sina vänner. Hon berättar att hon fortfarande har kontakt med vänner från sitt hemland. Dessa vänner bor kvar där. De har kontakt över telefon då och då. Khadijah berättar att dessa vänner är viktiga för henne eftersom de får henne att skratta.

6.4.3. Generaliserade andre

Mead och Arvidsson (1976) uttrycker att självet skapas genom att ständigt svara på andras klassificeringar på oss själva och att människan genom detta definierar vem man är. Man lär sig att se sig själv genom andras ögon. Som tidigare nämnts spelar signifikanta andra och vänner en stor roll, men inom symbolisk interaktionism ses även den generaliserade andre som central. Genom att inta rollen av den generaliserade andre lär sig barnen följa de normer och regler som sätts upp samt skapa sitt medvetande och sitt själv. Generaliserade andre är de normer och värderingar som grupper eller samhällen omkring oss har, som vi använder oss av för att förhålla oss till samhället och andra individer. Genom att inta perspektivet hos den generaliserade andre utvecklar vi vår personlighet, då vi kan se oss själva utifrån (Mead & Arvidsson, 1976). Barnen lär sig således att se sig själva utifrån den position som omvärlden ser dem utifrån.

Förutom att vara barn klassificeras barnen i min undersökningsgrupp in i flera olika kategorier. De är flyktingar. De är ensamkommande. De är föräldralösa. De är syrier eller jemaniser. De är *inte* jordanier. Många barn i tidigare forskning har berättat om känslor kring att vara stämplad som *ensamkommande* eller *asylsökande* (Herz & Lalander, 2017; Chase, 2013; Groark, Sclare & Raval, 2011). Ingen av barnen i min studie berättar om att de känner sig klassificerade utifrån dessa grupperingar. Dock är det av stor vikt för flertalet av barnen att definiera sig själva i relation till sitt ursprungsland och inte till Jordanien. Detta tyder också på ett utanförskap gentemot Jordanien. Barnen skapar en bild av sig själva som en konstruktion av det krig som pågår i sitt ursprungsland och det som de har förlorat. Genom att sälla sig till identiteten kan barnet vinna bekräftelse och erkännande på vem det är.

Flera av barnen drömmer om att återvända och ett av barnen pratar om att inte känna sig hemma i Jordanien. I sin barndom lever barnen som flyktingar, utan betydande möjlighet att få uppehållstillstånd och även många andra möjligheter är begränsade, vilket möjligtvis kan påverka denna känsla. Genom kontakten med myndigheter då utanförskapet upprätthålls svarar den generaliserade andre på klassificeringen och rollen kan förstärkas ytterligare.

För flera barn är det av stor vikt att återkomma till bilden av flaggan från sitt ursprungsland när de pratar, då flaggan är en stark symbol för landet. Barnen berättar att de blir glada när de

tänker på den flaggan. Flera av barnen använder hjärtan på olika sätt för att symbolisera kärlek, lycka eller glädje. Mead och Arvidsson (1976) skriver att symboler hjälper människan att tänka och reflektera. Enligt Mead och Arvidsson (1976) är signifikanta symboler sådana symboler som förväntas skapa samma reaktion hos alla som de möter. Jag ser hjärtat i detta fall som en signifikant symbol, någonting som barnen förväntar sig att jag som ser på bilden eller som pratar med barnet ska förstå som någonting positivt, medan flaggorna ses som symboler för specifika länder.

Den generaliserade andre kan också ha en inverkan på vilka känslor som barnet har lär sig att det ska känna. Detta är vad Hochschild (2012) kallar känsloregler. Hochschild (2012) menar att människan tidigt socialiseras in i ett system av känsloregler, där hon lär sig hur hon ska känna vid olika tidpunkter. Hochschild (2012) ser detta som ett av samhällets starkaste sätt att påverka människan. Enligt Hochschild (2012) guidas vi genom känslors legitimitet med hjälp av dessa känsloregler.

Flera av barnen berättar att deras emotioner pendlar mellan glada och ledsna. Flera av barnen börjar också intervjun med att säga att de är glada och att det är glädje som de förknippar med vardagslivet, för att allt efter intervjuens gång, berätta att det kanske mer är ledsenhet. Känner barnen att de borde känna specifika emotioner? Barnen har varit utsatta för krig och separation från sina föräldrar, båda två mycket allvarliga situationer. Barnen befinner sig nu i en situation där de kan vara trygga, med personer som är trygga för dem. Vilka emotioner lägger den generaliserade andra på barnen i deras nuvarande situation?

6.4.4. Att vara ensam med sina emotioner

Genom att känna *rätt emotioner* blir barnet bekräftat och får uppmuntran (Hochschild, 2012). Wettergren (2013) skriver att bekräftelse och erkännande är mänskliga drivkrafter och någonting som människan söker efter, och således kan rätt emotioner vara en drivkraft. Att inte bli bekräftad i sin emotion kan leda till en känsla av osynliggörande och vara mycket plågsam för barnet (Ibid.). Det kan således vara av stor vikt för barnet att veta vilka emotioner som det får lov att känna och visa, för att få den bekräftelse som barnet önskar att få. Det kan till exempel vara detta som Fadil ger uttryck för då han berättar att han inte pratar med andra om sina känslor:

Håller det inombords. [...] Eftersom jag inte vill berätta för andra om mina känslor. [...] De skulle inte reagera på det.

Jamila gör en liknande antydning då hon berättar att hon stänger in sig för att vara ifred när hon är ledsen, och att hon går ut då hon har gråtit klart. Hon berättar också att hon inte litar på någon:

Varje människa är både bra och dålig så därför kan jag inte lita på någon.
Jag litar inte på någon och har aldrig gjort det.

Jamila har målat en bild på en människa med öppet huvud, hon berättar om allt som försiggår i sitt eget huvud:

Här är en tjej och hennes huvud är öppet och det är rymden och en värld som ingen annan förstår. [...] Jag lever en hel värld inuti mitt huvud.

Groark, Sclare och Raval (2011) finner i sin studie att de förluster som barnen hade varit med om lämnade dem med en känsla av ensamhet och isolering. Herz och Lalander (2017) framhåller i sin studie att ungdomarna inte kände sig ensamma i sin vardag men att avsaknaden av familj och sitt tidigare liv kunde ge en känsla av förlorad kontroll vilket kunde resultera i en känsla av ensamhet.

Ejaz berättar:

Jag går... jag går ofta till mitt rum och stänger dörren och gråter. [...] Jag gillar att gråta ensam.

Samtidigt som ensamheten framställs som självvald, uppfattar jag att Ejaz egentligen inte vill vara ensam då han är ledsen, utan helst skulle vilja vara med sin mamma:

Ejaz: Jag vill bara vara med min mamma när jag är ledsen.

Moa: Ah, okej. Ingen annan i Jordanien?

Ejaz: Nej...

Enligt Mead och Arvidsson (1976) formas barnets jag genom den respons som barnet får av sin omgivning. Genom att visa sina känslor och bli bekräftad i dessa formas vem man är (Wettergren, 2013). Då barnen i min studie berättar att de önskar att vara glada, att kärlek och glädje är de bästa emotioner de vet, är det tänkbart att de väljer att inte visa sin ledsenhet för att slippa få denna emotion bekräftad som en del av sin identitet. Detta kan kopplas samman

med vad Hochschild (2012) kallar ytlig känslöhantering, där människan använder kroppen för att förmedla emotioner och framkalla önskad respons hos andra.

Även om barnen önskar att vara ensamma med sina emotioner, berättar flera av barnen att de på olika sätt tycker om att uttrycka sig. För Jamila är sångerna hennes sätt att uttrycka sig. Ett annat barn berättar att det är genom att måla eller prata med sina vänner.

Jamila berättar att hennes tro påverkar hennes vardagsliv, eftersom Koranen visar vägen för hur hon ska handla:

Det finns en vers i Koranen som säger att om du vill göra någonting och du vill göra det rätt, berätta inte för människor förrän du är klar med det. Så jag försöker att göra så. När jag har nått mina drömmar kommer jag att berätta för alla men just nu lägger jag mina drömmar i huvudet och försöker nå dem utan att berätta för någon.

Jamila berättar här hur hon väljer att följa Koranens ord. Detta gör att hon håller sina emotioner och tankar för sig själv. Jamila uttrycker inte här om hon själv tycker om att hålla det för sig själv, eller om det enbart är för att hon borde.

6.4.5. Sammanfattande diskussion

Barnens vardag och barndom formas till mångt och mycket genom de sociala relationer som barnet har eller minns. Genom barnets sätt att handla får barnet också respons av sin omgivning och barnets identitet utvecklas (Mead & Arvidsson, 1976). För barnen i min studie verkar identiteten till stor del formas av personer som inte längre är i deras närhet, genom minnet av och tanken på dessa.

En stor del av barnens nuvarande situation handlar om sorg och förluster. Om dessa förluster i hög grad rör sådant som barnen har förknippat med sig själva, kan en känsla av förlust av sig själv uppstå (Jakoby, 2015). Enligt Kemper (1987) kan sorg uppstå som en reaktion för att skapa sammanhållning. Kan sorgen hos barnen då ses som känslor för att återskapa det som har försvunnit? Kan minnesbilderna som barnen återskapar vara ett sätt att reglera sorgen och göra den mindre påtaglig?

Wettergren (2013) menar att det finns olika emotionsregimer i olika samhällen. Dessa emotionsregimer har socialiserats in i barnet och talar om för barnet vilka känslor som är godkända att visa och vilka känslor som inte bör visas. Dessa emotionsregimer kan förstås i ljuset av Mead och Arvidssons (1976) begrepp generaliserade andre, där barnet förstår hur det skulle betraktas utifrån. Jag är inte uppvuxen i Jordanien, Syrien eller Jemen och saknar kunskap om de emotionsregimer som råder, troligtvis finns det regler om vilka känslor som inte bör visas i landet.

7 . Avslutande diskussion

Barnen som jag har intervjuat i denna studie har en barndom som skiljer sig från många andra barns barndom; barnen har bott i krig- eller konfliktdrabbade länder och separerats från sina föräldrar. Samtidigt är det mycket som är likadant som för andra barn: barnen berättar om lek, kompisar, aktiviteter, drömmar, minnen och om de personer som är viktiga i barnens liv. Barnen förknippar tydligast sitt vardagsliv med emotionerna glädje, kärlek, ilska samt sorg/ ledsenhet. Inom ramen för dessa emotioner framkommer olika nyanser av känslolivet. I tillexempel glädjen finns även hopp, i ilskan revanchlusta, i sorgen saknad. Emotionerna är ofta dubbla och samverkar med varandra. Känslan av vanmakt verkade genomsyra en stor del av flera av barnens liv. Vanmakt var inget som något av barnen nämnde ordagrant.

Denna studie påvisar att den barndomen som studiens informanter växer upp i formas genom en interaktion mellan strukturer och aktörskap (jmf. James & James, 2008). Barnen i studien har försatts i en position som de i mångt och mycket inte kan påverka själva: att vara ett barn som har flytt ett land i krig eller konflikt och kommit till ett nytt utan sina föräldrar. Vissa barn i studien känner ilska över att inte kunna påverka. Genom samtal med barnen har det dock blivit tydligt hur de är med och skapar sin barndom genom de tankar, minnen och emotioner de har. De är inga passiva barn som enbart låter barndomen hända. Barnen söker framförallt glädjen, eller flykten från ledsenheten, och försöker finna vägar att nå dit. De använder i stor utsträckning leken för att vila från de svåra emotionerna, men de använder även bönen och sina egna tankar. Framförallt har det blivit tydligt hur barnens känsloliv i mångt och mycket formas genom minnen från deras ursprungsländer och förhoppningar om framtiden, mer än genom de aktiviteter som barnen upplever i nuet.

Även om strukturerna har skapat en situation där barnen inte längre har möjlighet att bo tillsammans med sina föräldrar i det som de kallar hem, håller flera av barnen minnet av föräldrarna och sitt hem levande som en självklar del av vardagen. De personer som barnen pratar mest om är deras signifikanta andra - framförallt de signifikanta som de har tvingats lämna. Personerna är nära sammankopplade med platser. Även här befinner sig merparten av platserna i barnets förflutna - i barnets ursprungsland. Tillsammans bildar platserna och personerna barnets sammanhang och gemenskap - samhället som barnet längtar efter, drömmer om och minns. De emotioner som uppstår i minnet av barnets forna samhälle är inte enbart positiva. Barnen upplevs dock som positiva till att berätta om sina minnen och hålla känslan av sitt tidigare sammanhang levande.

7.1. I relation till tidigare forskning

När jag ser min studie i relation till tidigare forskning är det flera delar som är samstämmiga med vad tidigare forskare kommit fram till. Det är också flera delar som pekar åt olika håll, delvis för att förutsättningarna för forskningen skiljer sig åt. Av den forskning som jag har tagit del av har målgruppen till stor del varit barn som bor i ett land långt ifrån sitt ursprungsland. Barnen i min studie bor nära sina ursprungsländer och upplever möjligtvis därför mindre språkliga, kulturella och utseendemässiga skillnader, vilket kan ha en betydelse för resultatet. Tillexempel visar Chases (2013) studie att informanterna känner sig rädda i ett

nytt land, att de inte kan läsa signalerna i det nya landet och att de behöver tolk för att kommunicera. Sådana erfarenheter har inget av barnen i min studie berättat om.

Många barn i tidigare forskning berättar också om känslor kring att vara stämplad som *ensamkommande* eller *asylsökande* (Herz & Lalander, 2017; Chase, 2013; Groark, Sclare & Raval, 2011). Ingen av barnen i min studie har pratat om detta. Kanske är det någonting som barnen inte reflekterar över eller inte anser är viktigt att berätta? Kanske påverkar Jordaniens mottagningssystem detta? Kanske minskar dessa upplevelser av att inte vara utseendemässigt eller kulturellt annorlunda?

En annan skillnad i målgruppen för denna studie, jämfört med många andra studier rörande ensamkommande barn, är att min målgrupp är jämförelsevis ung. Snittåldern är något över åtta år. I samtlig tidigare forskning som jag har tagit del av är informanterna nästan uteslutande tonåringar. Vilken inverkan ger det på resultatet? Chandra och Cunniff (2008) visar till exempel att andel barn med PTSD-symtom i deras studie är högre bland äldre barn än yngre barn. Inget av barnen i min studie berättar om sömnsvårigheter eller svårigheter med kosten. Detta är inte heller någonting som jag har frågat specifikt om. Ingen av barnen i min studie pratar om oro inför framtiden, vilket ungdomarna i Chases (2013) studie gör, trots att barnen i min studie också saknar uppehållstillstånd. Möjligtvis kan barnens ålder vara en förklarande faktor till dessa skillnader.

Jag hade en föreställning om att barnen i min studie till största del skulle visa på aktiviteter som de gör i sin vardag och hur dessa aktiviteter påverkar deras emotioner, men barnen valde istället att berätta om tankar och drömmar. Detta är intressant i ljuset av en av Wood, Quinn, och Kashys (2002) studie, som visar en svag tendens för att emotioner är mer styrda av tankar än aktivitet i vardagliga aktiviteter. Kanske var det därför barnen valde att i högre grad berätta om tankar och drömmar? Nutiden, med den vardag som pågår här och nu, verkar befinna sig i en parantes.

7.2. Resultatens relevans för socialt arbete

Jag inledde tidigt denna uppsats med frågan kring vilken relevans jag såg att forskningsfrågan hade för socialt arbete. Vilken relevans ser jag då hos resultaten?

Jag har på ett öppet sätt bett barnen att rita sina teckningar till mig och arbetat med öppna intervjufrågor. Jag hade förväntat mig att barnen skulle rita vad de gör för aktiviteter i sitt vardagsliv, men istället har barnen valt att rita minnen och saker som de tänker på i sitt vardagsliv. Jag har försökt att på ett så öppet sätt som möjligt ta emot det som barnen har valt att berätta om. Den tydligaste slutsatsen som jag kan dra från mina intervjuer är att barnens ursprungsland är ständigt återkommande i deras tankar och att dessa tankar påverkar barnens emotioner, samt att barnen uppskattar att få minnas sitt ursprungsland. Jag ser detta som viktigt att ta fasta på i arbetet med ensamkommande barn: att inte vara rädda för att fråga om barnens minnen och tankar om sitt ursprungsland utan att det tvärtom är viktigt att låta barnet berätta och hålla sina minnen vid liv. Även om barnet inte alltid blir glad av sina minnen, kan delar av minnena leda till något positivt för barnet. Det kan också hjälpa barnet att skapa emotionell energi som ökar barnets motivation och välbefinnande.

I tankarna om ursprungslandet finns även drömmarna och tankarna om föräldrarna. Barnen jag har mött i denna studie har själva velat hålla sina föräldrar levande i tanken, även om det ibland gör ont. Eventuellt behöver barnet uppmuntras för att berätta om tankar och emotioner kopplade till sina föräldrar, eftersom tankarna och känslorna förmodligen redan finns där även om vi inte tillåts se det.

Detta är en studie med ett akademiskt syfte, men jag tror att den typ av metod jag har använt kan vara användbar i socialt arbete med ensamkommande barn i Sverige. Genom att låta barn rita sina tankar och emotioner i den stund de uppstår kan vi som socialarbete tillåtas få ta del av dem och öka förståelsen för vad det är som är av vikt för barnet. Genom detta kan vi öka förståelsen för vad det är som vi bör bygga vidare på i vårt arbete. I denna studie har barnen varit relativt unga, kanske denna typ av metod är särskilt gynnsam för denna åldersgrupp, som kan ha svårare att uttrycka sig enbart verbalt.

7.3. Nya frågeställningar som väckts

Studien ämnade inte genomföra jämförelser mellan de barn som kommer ifrån Jemen och de som kommer ifrån Syrien. Studien ämnade inte heller att studera skillnader i upplevelser beroende på ålder. Dock kan dessa frågor trots detta vara intressanta att beröra. I resultatet fann jag ingen skillnad mellan de barn från Syrien och de barn från Jemen, däremot har det funnits viss skillnad mellan de yngre barnen och de äldre barnen (tonåringarna). De tydligaste skillnaderna som jag har kunnat se är att de äldre barnen fokuserar mer på tankar om hur framtiden ska bli. Genom barnen utsagor utläser jag att de äldre barnen ser sig själva som i högre utsträckning ansvariga för hur det egna, framtida vuxenlivet kommer att bli. De äldre barnen berättade i lägre utsträckning om minnen av föräldrar och ursprungsland. Har de äldre barnen ett tydligare försvar för att distansera sig gentemot tidigare upplevda händelser, medan de yngre lever mer i dem utan att sålla? Frågor av denna karaktär skulle kunna vara intressanta att studera utifrån till exempel ett utvecklingspsykologiskt perspektiv. En sådan studie skulle kunna genomföras med en frågeställning närliggande denna studies, men med en annan angreppspunkt och ett annat fokus.

Denna studie är genomförd i en kontext där barnens ursprungsländer är relativt nära värdlandet. Det finns en möjlighet att detta påverkar resultatet; Barnen pratar det nya landets språk när de kommer, de delar mycket av kulturen, de delar utseendet - även om det kan finnas andra faktorer som skiljer dem åt finns det generellt stora likheter mellan barn i dessa länder.

Påverkar närheten, eller distansen, de emotioner som barnen har? Kan längtan efter att få återvända till sitt ursprungsland och till sina föräldrar, i de fall dessa är i livet, vara mer närvarande och intensiv om barnen bor nära sitt ursprungsland? Skulle kriget i Syrien ta slut, eller konflikterna i Jemen, hade det inte varit långt för barnet att återvända. Gör närheten det enklare att hålla hoppet vid liv än om distansen var större? Om barnets föräldrar befinner sig i ursprungslandet är det inte långt för föräldern att återförenas med barnet.

Med utgångspunkt i ovanstående funderingar ser jag det som intressant att studera ensamkommande barns emotioner i ljuset av geografiska avstånd till barnens ursprungsländer.

7.4. Slutsatser

Barnen känner en stor variation av emotioner som de på olika sätt anammar eller försöker hämma. De agerar som sociala aktörer, då de försöker påverka så gott de kan. I många situationer är barnen dock beroende av att vuxna ger dem utrymme och möjlighet att agera, genom att skapa förutsättningar. Barnen försöker agera även inom ramen av icke-funktionella strukturer där de saknar egentlig möjlighet att påverka. Exempelvis ligger det långt utanför deras makt att avsluta ett krig, men genom att be kan de ändå försöka göra just detta.

Ett barns barndom formas till stor del av barnets minne av sitt forna sammanhang. Genom att upprätthålla minnet av sin historia upprätthålls också bekräftelse på att vara någon av betydelse, att vara en del i ett sammanhang. Personal i människovårdande yrken kan hjälpa barn i denna process genom att inte skygga för att öppna upp samtal om barnets historia och samhälle i ursprungslandet, utan istället hjälpa barnet att hålla sin historia levande.

8. Referenslista

- Adler, Patricia A., Peter Adler & Andrea Fontana (1987): Everyday Life Sociology. *Annual Review of Sociology*, 13, 217-235.
- Barron, Karin (1999): Ethics in qualitative social research on marginalized groups. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 1, 38-49.
- Migration policy centre (2013): *MPC Migration profile: Jordan*, European University Institute and Robert Schuman centre for advanced studies.
- Berg, Bruce Lawrence (2009): *Qualitative research methods for the social sciences*, Boston, Allyn & Bacon.
- Luckmann, Thomas & Peter L. Berger (2011): *The Social Construction of Reality : A Treatise in the Sociology of Knowledge*, Open Road Media.
- Boylorn, R. (2008): Everyday life. In L. M. Given (Ed.), *The SAGE encyclopedia of qualitative research methods* (pp. 307-307). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications Ltd. Available: <http://sk.sagepub.com/reference/research>
- Carlson, Bonnie E., Joanne Cacciatore & Barbara Klimek (2012): A Risk and Resilience Perspective on Unaccompanied Refugee Minors. *Social Work*, 57, 259-269.
- Chase, Elaine (2013): Security and subjective wellbeing: the experiences of unaccompanied young people seeking asylum in the UK. *Sociology of Health & Illness*, 35, 858-872.
- Collins, Randall (2008). *Den sociologiska blicken: Att se bortom det uppenbara* (1. uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.
- Denov, M. & B. Akesson (2013): Neither here nor there? place and placemaking in the lives of separated children. *International Journal of Migration, Health, and Social Care*, 9(2), 56-70.
- Derluyn, Ilse & Eric Broekaert (2007): Different perspectives on emotional and behavioural problems in unaccompanied refugee children and adolescents. *Ethnicity & Health*, 12, 141-162.
- Dey, Ian (2012): Grounded theory. In: Seale, C., Gobo, G., Gubrium, J. F. & Silverman, D. (eds.) *Qualitative Research Practive*. London: SAGE Publications LTD.
- Eldén, Sara (2012): Inviting the messy: Drawing methods and ‘children’s voices’. *Childhood*, 20, 66-81.
- Gabb, Jacqui & Reenee Singh (2015): The Uses of Emotion Maps in Research and Clinical Practice with Families and Couples: Methodological Innovation and Critical Inquiry. *Family Process*, 54, 185-197.
- Groark, Claire, Irene Sclare & Hitesh Raval (2011): Understanding the experiences and emotional needs of unaccompanied asylum-seeking adolescents in the UK. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 16, 421-442.
- Guitart, Anna Ortiz I, Maria Prats Ferret & Mireia Baylina Ferré (2012): Visual methods and geographies of children: drawing their daily environment. *Scripta Nova*, Revista electrónica de geografía y ciencias sociales.
- Hermerén, Göran & Vetenskapsrådet (2011): God forskningsred. *Vetenskapsrådets rapportserie*, 2011:1.
- Herz, Marcus & Philip Lalander (2017): Being alone or becoming lonely? The complexity of portraying ‘unaccompanied children’ as being alone in Sweden. *Journal of Youth Studies*, 20, 1062-1076.

- Hochschild, Arlie Russell (2012): *The Managed Heart : Commercialization of Human Feeling*, Berkeley, United States: University of California Press.
- Hodes, Matthew, Daljit Jagdev, Navin Chandra & Anna Cunniff (2008): Risk and resilience for psychological distress amongst unaccompanied asylum seeking adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49, 723-732.
- International committee of the Red Cross, International rescue committee, UN Children's Fund, UN High Commissioner for refugees, World Vision & Save The Children (2004): *Inter-Agency Guiding Principles on Unaccompanied and Separated Children*, Inter-Agency.
- James, Allison Professor & Adrian L. Professor James (2008): *Key Concepts in Childhood Studies*, London: SAGE Publications.
- Johnson, Ginger A., Anne E. Pfister & Cecilia Vindrola-Padros (2012): Drawings, Photos, and Performances: Using Visual Methods with Children. *Visual Anthropology Review*, 28, 164-178.
- Jordan (2017): *Jordan* [Online]. Encyclopædia Britannica. Available: <http://academic.eb.com.ezproxy.ub.gu.se/levels/collegiate/article/Jordan/106459> [Accessed 2017-09-20 2017].
- Kalekin-Fishman, Devorah (2013): Sociology of everyday life. *Current Sociology*, 61, 714-732.
- Kemper, Theodore D. (1981): Social Constructionist and Positivist Approaches to the Sociology of Emotions. *American Journal of Sociology*, 87, 336-362.
- Kemper, Theodore D. (1987): How Many Emotions Are There? Wedding the Social and the Autonomic Components. *American Journal of Sociology*, 93, 263-289.
- Kemper, Theodore D. (1991): Predicting Emotions from Social Relations. *Social Psychology Quarterly*, 54, 330-342.
- Kohli, Ravi K. S. (2006): The Sound Of Silence: Listening to What Unaccompanied Asylum-seeking Children Say and Do Not Say. *The British Journal of Social Work*, 36, 707-721.
- Kvale, Steinar, Svend Brinkmann & Sven-Erik Torhell (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund, Studentlitteratur.
- Källström, Åsa & Kjerstin Andersson Bruck (2017): *Etiska reflektioner i forskning med barn*, Gleerups Utbildning AB.
- Livingstone, Kimberly M. & Sanjay Srivastava (2012): Up-regulating positive emotions in everyday life: Strategies, individual differences, and associations with positive emotion and well-being. *Journal of Research in Personality*, 46, 504-516.
- Mead, George Herbert & Peter Arvidsson (1976): *Medvetandet, jaget och samhället : Från socialbehavioristisk ståndpunkt*, Lund, Argos.
- Ministry of planning and international cooperation (2016): *The Jordan response plan for the Syrian crisis 2017-2019*. Ministry of planning and international cooperation. Hashemite Kingdom of Jordan.
- Ní Raghallaigh, Muireann (2014): The Causes of Mistrust amongst Asylum Seekers and Refugees: Insights from Research with Unaccompanied Asylum-Seeking Minors Living in the Republic of Ireland. *Journal of Refugee Studies*, 27, 82-100.
- Ní Raghallaigh, Muireann & Robbie Gilligan (2010): Active survival in the lives of unaccompanied minors: coping strategies, resilience, and the relevance of religion. *Child & Family Social Work*, 15, 226-237.

- Näsman, Elisabeth & Anna-Liisa Närvänen (2007): Age order and children's agency. In: Wintersberger, H., Alanen, L., Olk, T. & Qvorturp, J. (eds.) *Childhood, generational order and the Welfare State: Exploring children's social and economical welfare*. Odense, Denmark: University Press of southern Denmark.
- Oswell, David (2012): *The Agency of Children : From Family to Global Human Rights*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Payne, Malcolm, Gurid Aga Askeland, Dr Lucy Jordan & Professor Patrick O'leary (2008): *Globalization and International Social Work : Postmodern Change and Challenge*, Abingdon: Taylor and Francis.
- Pittaway, Eileen, Linda Bartolomei & Richard Hugman (2010): 'Stop Stealing Our Stories': The Ethics of Research with Vulnerable Groups. *Journal of Human Rights Practice*, 229-251.
- Regeringskansliet (2017): *Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Jordanien 2015–2016*, Utrikesdepartementet.
- St Luke's Innovative Resources (2017): *The bears* [Online]. Available: <http://innovativeresources.org/resources/card-sets/bears-cards/> [Accessed 2017-10-23].
- Scheff, Thomas J. (2014): Toward Defining Basic Emotions. *Qualitative Inquiry*, 21, 111-121.
- Scheff, Thomas J. (2011): Social-emotional world: Mapping a continent. *Current Sociology*, 59, 347-361.
- Scherer, Klaus R. & Percy H. Tannenbaum (1986): Emotional experiences in everyday life: A survey approach. *Motivation and Emotion*, 10, 295-314.
- Sewell, Keira (2011): Researching sensitive issues: a critical appraisal of 'draw-and-write' as a data collection technique in eliciting children's perceptions. *International Journal of Research & Method in Education*, 34, 175-191.
- SFS 1994:137. Lag om mottagande av asylsökande m.fl. . Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SFS 2003:460. Lag om etikprövning av forskning som avser människor. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Silverman, David (2015): *Interpreting qualitative data*, London, Sage.
- Socialstyrelsen (2012): *Barn och unga i familjehem och HVB*, Västerås: Edita Västra Aros AB.
- Stets, Jan E. & Jonathan H. Turner (2014): Introduction. In: Stets, J. E. & Turner, J. H. (eds.) *Handbook of the Sociology of Emotions*. Germany: Springer Verlag.
- Stets, Jan E. & Ryan Trettevik (2014): Emotions in Identity Theory. In: Stets, J. E. & Turner, J. H. (eds.) *Handbook of the Sociology of Emotions*. Germany: Springer Verlag.
- Stryker, Sheldon & Kevin D. Vryan (2003): The symbolic interactionist frame. In: Delamater, J. (ed.) *Handbook of social psychology*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Svensson, Per-Gunnar (1996): Förståelse, trovärdighet eller validitet? In: Svensson P.-G. & Starrin, B. (eds.) *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Sverige, Lund: Studentlitteratur.
- The Child Protection Sub-Working Group (2013): *Standard operating procedures for best interest determination of refugee children in Jordan*. The Child Protection Sub-Working Group.
- Trampe, Debra, Jordi Quoidbach & Maxime Taquet (2015): Emotions in Everyday Life. *PLoS ONE*, 10, e0145450.
- UN General Assemble (2010): 64/142. Guidelines for the Alternative Care of Children.

- UN High Commissioner for Refugees (1990): The Refugee Convention, 1951: The Travaux préparatoires analysed with a Commentary by Dr. Paul Weis.
- UN High Commissioner for Refugees (2017 a): Global trends: forced displacements in trends 2016.
- UN High Commissioner for Refugees (2017 b): Jordan: UNHCR Operational Update, June 2017.
- UN Children's Fund (2009): Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter, Stockholm, UNICEF Sverige.
- UN Children's Fund & UN High Commissioner for refugees (2015): *Child protection. Syria crisis regional interagency workshop report.*
- Valtonen, Kathleen, Dr Lucy Jordan & Professor Patrick O'leary (2009): Social Work and Migration : Immigrant and Refugee Settlement and Integration, Abingdon: Taylor and Francis.
- Wernesjö, Ulrika (2012): Unaccompanied asylum-seeking children: Whose perspective? *Childhood*, 19, 495-507.
- Wettergren, Åsa (2013): *Emotionssociologi*, Malmö, Gleerups utbildning.
- Wood, Wendy, Jeffrey M. Quinn & Deborah A. Kashy (2002): Habits in everyday life: Thought, emotion, and action. *Journal of Personality and Social Psychology: Attitudes and Social Cognition*, 83, 1281-1297.

Bilaga 1 - Intervjuguide

INTERVJUGUIDE

Inledande information:

Vad heter du?
Hur gammal är du?
Vilket land kommer du ifrån?
Hur länge har du bott här?

Allmänt, inledning:

Vad tänker du när du ser de här bilderna?

Vad känner du när du ser de här bilderna?

Inför varje bild:

Kan du berätta vad denna bild föreställer?

Gör du den här aktiviteten ofta?

- Varför gör du denna aktivitet ofta/sällan?

Vad kände du när du målade bilden? / Vad kände du, när du gjorde den här aktiviteten?

- Känner du ofta så när du gör den här aktiviteten?
- Vad tror du det är, som får dig att känna så?
- När du kände så, ville du då göra någonting särskilt?
- När du kände så, ville du gå någon särskild plats?
- När du känner så, vill du vara med någon särskild person då?

Känner du ofta så, när du är med den personen?

Minns du vad du kände innan du gjorde detta?

Vad kände du när du var klar med aktiviteten?

- Ville du göra något särskilt då?

Var det någonting särskilt som fick dig att göra detta?

Brukar du ofta känna så när du är på den platsen?

Vad känner du nu, när du ser på bilden?

Allmänt, avslut:

Hur tycker du att du oftast känner dig?

Vilken känsla tycker du bäst om?

- Gör du något särskilt för att känna den?

Vilken känsla tycker du sämst om?

- Gör du något särskilt för att slippa den?

Bilaga 2 - Informerat samtycke till barn

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SOCIALT ARBETE

Information letter and inquiry about attendance in a study

My name is Moa Irekvist and I am a social worker who have been working with unaccompanied and separated minors for the last four years. Beside my work I am studying social work at advanced level at Gothenburg University in Sweden. Right now I am doing my master thesis. I am interested in how unaccompanied and separated minors live and shape their everyday life and that is why I want to talk to you.

I understood that you are living without your biological mum or dad. I will talk to more children and youths in the same situation as you. A lot of people do not know how it is to be a child in this situation, that is why I want to talk to you. The aim with this study is to examine what unaccompanied and separated minors feel in their everyday life and how this emotions affect what you do.

If you decide to be involved in this study, you will meet me at least two times. The first time we meet, you will get information about this study. This time, I will also give you a note book, a drawing book, some color pens and a sheet of emojis. I will ask you to draw what you do, or feel, in your everyday life, during a seven-days period. Its up to you what you want to draw. In the notebook, I would like if you write down some words about what you have been drawing. The emojis are to put in the corner of every paper to express the feeling. You can use one or many emojis on each drawing.

I will meet you again after a week. This time, I will ask you to tell me about the pictures you have drawn. We will use an interpreter when we talk. To not forget anything when we talk, I will record when we speak. After it, I will write down everything that have been said.

It will not happen anything bad to you, as a result of your participation in my study. But some children and youth may feel discomfort about talking about their feelings. Sometimes it might also feel good to talk about your feelings and let someone listening to them.

I will not tell anyone that you have been participating in this study. The information you give me will be treated anonymously. I will use a fictive name of you and if you mentions another person or a place that could make you identifiable, I will also use fictive names of these. During the period of the research I might need to save the number to you or your legal guardian, to be able to reach you in the next step of the study. This number will be stored in a way so that it cannot be paired with the recorded interview or the transcribed interview. I will delete the number when the research is done. The recorded interview or the transcribed interview will be saved in a way not reachable for other persons.

I will not tell anyone else about what you tell me, but if a situation appear where I get very worried about you, I may need to tell a caregiver about this. If this situation appears, I will inform you before I talk to the caregiver.

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SOCIALT ARBETE

If you anytime during the study feel like you don't want to participate anymore, you can always tell without an explanation. It is totally voluntary to participate in the study.

If you have any questions, do not hesitate to contact me!

Best regards

Moa Irekvist
University of Gothenburg
moa@irekvist.nu
0770230356

Supervisor:
Charlotte Melander Phd, senior lecturer
UNIVERSITY OF GOTHENBURG, Department of Social Work
Sprängkullsgatan 23-25 P.O. Box 720 405 30 Göteborg
Sweden Tel: +46 31-786 6384
E-mail: charlotte.melander@socwork.gu.se www.socwork.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SOCIALT ARBETE

Informed consent

I have got information about the study and the aim of the study. I understand how the study will be done and how the information will be treated. I have got the opportunity to ask questions and I have got answers on my questions.

I know that it is voluntary to participate in the study and I know that I, whenever I want, can cancel my participation without leaving a reason. I agree to participate in this study about the emotions of unaccompanied and separated minor.

_____
Place and date

_____
Signature

_____
Printed name

_____
Signature of the researcher

_____
Printed name of researcher

Bilaga 3 - Informerat samtycke till vårdnadshavare

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SOCIALT ARBETE

Information letter and inquiry about attendance in a study

My name is Moa Irekvist and I am a social worker. I am working in the Swedish social services with unaccompanied and separated children and youth in the ages between 0 and 21. I have been working with unaccompanied and separated children and youth for four years. Beside my work I am also doing studies on advanced level in social work at Gothenburg University. Right now I am doing my master thesis in social work and when the study is done it will result in a written essay. I am interested in how unaccompanied and separated minors live and shape their everyday life. That is why I would like to talk to the child that you are legal guardian to. All attendance in the study will be voluntary.

The aim of this study is to examine how unaccompanied and separated children and youth feel in their every day life and how these feelings and emotions affect what the children do. The central idea in this study is the connection between emotions and agency to examine how the emotions have an impact on how these children are living their everyday life, and hence, are co-creators of their own childhood.

The target group for this study is unaccompanied and separated children and youth in Jordan. The children and youth could come from any countries and have any gender.

I will use a combined method in this study. I will use interviews combined with a visual method. By the first meeting, with each and every child, I will explain the aim of the study and also the structure of the study. By that time, each and every child will also get drawing papers, a box of colored pens, a note book and a sheet of emojis. I will ask the child to make drawings during a week. The drawings could be whatever the child want to draw but shall be related to the everyday life of the child. For examples, the drawings could be representing the emotions, an activity the child is doing (example eating, cooking, playing) or a person that the child is spending time together with. I will ask the child to write down some few words when she/he is making the drawing, so that the child remember what she/he was thinking or feeling. As a help to describe feelings, the child will be able to use emoji to put on their drawings, one or more on every drawing.

After a week I will be doing an interview with the children, one by one. I will use interpreter during the interviews. I will record the interviews. When I do the interview I will put the drawings on a table and ask the child about the drawings. The questions will be about following themes:

- What does the drawing illustrate?
- What did you feel when you did this drawing?
- What do you feel now, when you look at this drawing?
- What did you do before and after you made this drawing?
- Who were you together with when you did this drawing?

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SOCIALT ARBETE

I will also use a bigger paper to, together with the child, place the drawings in a spatial relationship to each others.

When I write my thesis, I will take the requirement of confidentiality into account. The information the children give me will be treated anonymously. It will not be possible to identify a single child in the thesis. I will use a fictive name of the child and if a child mentions another person or a place that could make the child identifiable, I will also use fictive names of these. During the period of the research I might need to save the number to the child or to you, to be able to reach you in the next step of the study. These number will be stored in a way so that they cannot be paired with the recorded interviews or the transcribed interviews. I will delete the numbers when the research is done. The recorded interviews or the transcribed interviews will be saved in a way not reachable for other persons. I will not tell a third part about what the child tells me, but if a situation appear where I get very worried about a child, I may need to tell a caregiver about this. If this situation appears, I will inform the child before I talk to the caregiver.

It wont happen anything bad to the child, as a result of your participation in my study. But some children and youth may feel discomfort about talking about their feelings. Sometimes it might also feel good to talk about your feelings and let someone listening to them.

If the child or you anytime during the study feel like he/she/you do not want to participate anymore, he/she/you can always tell without an explanation. It is totally voluntary to participate in the study.

If you have any questions, do not hesitate to contact me.

Best regards

Moa Irekvist
University of Gothenburg
moa@irekvist.nu
0770230356

Supervisor:
Charlotte Melander Phd, senior lecturer
UNIVERSITY OF GOTHENBURG, Department of Social Work
Sprängkullsgatan 23-25 P.O. Box 720 405 30 Göteborg
Sweden Tel: +46 31-786 6384
E-mail: charlotte.melander@socwork.gu.se www.socwork.gu.se

Informed consent

I have got information about the study and the aim of the study. I understand how the study will be done and how the information will be treated. I have got the opportunity to ask questions and I have got answers on my questions.

I know that it is voluntary to participate in the study. I know that I, whenever I want, can decide to cancel the participation of the child in the study, without leaving a reason.

As a legal guardian I agree that the child .....
participate in this study about the emotions of unaccompanied and separated minor.

_____
Place and date

_____
Signature of legal guardian

_____
Printed name legal guardian

_____
Signature of legal guardian

_____
Printed name legal guardian

_____
Signature of the researcher

_____
Printed name of researcher